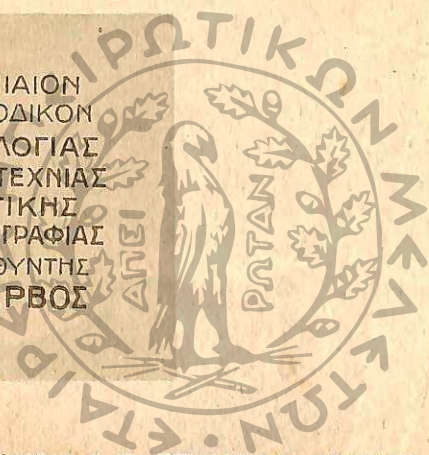


Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΤΟΣ Β' - ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'
ΑΡΙΘ. 6.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1932

ΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΚΡΙΤΙΚΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Ι. ΖΕΡΒΟΣ



ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε. ΣΤΑΔΙΟΥ 4-ΑΘΗΝΑΙ



Περιεχόμενα

	Σελίς
Ἀπὸ τὸ σήμερα στὸ αὔριο, ὑπὸ Ζάν Ὁμπρ..	241
Οἱ στοχασμοὶ τοῦ Δημοκρίτου στὴν ἠθικὴ	244
Τὰ πνεύματα καὶ οἱ τόνοι εἶναι Ἐθνικὴ καταστροφὴ. Δημιουργοῦν 137 φωνήεντα καὶ ζημίαν 13.500.000 δρχ. ἐτησίως..	245
Σοφοκλῇ—Ἰχνευταί, μετ. Δ. Σάρρου	251
Τὸ πρόβλημα τῆς ὀρθογραφίας μας, ὑπὸ Μ. Τριανταφυλλίδη	258
Νεοελληνικὴ ποίησις	275
Γνωμικά, ὑπὸ Ι. Ζ.	276
Ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Βαβυλώνας, ὑπὸ G. Wells..	277
Ἡ ἔρευνα μας γιὰ τὸ ἐξάχρονο δημοτικὸ σχολεῖο..	281
Ὁ γυρισμός, ὑπὸ Π. Παπαχριστοδούλου..	286
Ἱστορία τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ Ι. Ζερβοῦ..	289
Σημειώσεις γιὰ μιὰ Γραμματικὴν, ὑπὸ Δ. Δαμασκηνοῦ..	292
Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ἱατροῦ Παπαδάκη..	296
Τὰ ἐγκριθέντα διδακτικὰ βιβλία τοῦ δημοτ. σχολείου..	297
Ἀπ' ὅλα τοῦ κόσμου..	298
Κριτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου, ὑπὸ Ι. Ζερβοῦ	301
Ἀλληλογραφία..	304

Εἰκόνες

Οἱ Προσκυνηταί, Ρέμπραντ 250—Ἡ ἀγ. Οἰκογένεια, Μουρίλλο 250—
Εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Βαβυλώνας 277, 278, 279.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ Καθ. Χατζή
ΗΜΕΡΟΜ. 29-9-78
ΑΡΙΘ. 23462



ρίσει τὸ δρόμο πού θά πάρουν αὐτὰ καὶ τὸ τέρμα πού θά φτάσουν.

Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα μιὰ ἐπανάσταση κοινωνικὴ τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς Εὐρώπης, σπρωγμένη στὰ ἄκρα, βίαιη, ἀδυσώπητη, ἐπιβλητικὴ. Ἐπειτα ἐν' ἀπότομο ἀναποδογύρισμα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, προερχόμενο κυρίως ἀπὸ τὴ γοργὴ ἀνάπτυξη τοῦ μηχανισμοῦ καὶ συνάμα ἓνα τσαλαπάτημα τῶν νομισματικῶν ἀξιών, βοηθώντας σὲ τοῦτο καὶ τῆς τεράστιας αὐξησης πού ἔλαβαν οἱ κρατικὲς δαπάνες. Κι ἐξάλλου ἕνας ἐξολοθρευτικὸς κλονισμὸς τῶν ἠθικῶν ἀξιών, ἕνας ἀφανισμὸς τῆς παράδοσης, τῆς πίστεως, τοῦ κάθε παλιοῦ ιδανικοῦ. Γιατὶ ὅσο καὶ νὰ κρατιοῦνται ἀκόμη ὅλ' αὐτὰ ἐπιφανειακῶς, δὲν ἔχουνε ὅμως πιά τὴ ρυθμιστικὴ ἐκείνη δύναμη, πού κανόνιζε τὴ ζωὴ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας. Ἀπλῶς καὶ μόνο συντηριοῦνται παρασιτικῶς στὰ μεγάλα κέντρα, φυτοζωοῦνε στίς ἐπαρχίες καὶ στὰ χωριά. Κι ὁλήθεια εἶναι πῶς τίποτε τὸ ξεκάθαρο, τίποτε τὸ ἀναμφισβήτητο παραδεχτό, τίποτε τὸ σταθερό, τόσο στὴν ὕλική πραγματικότητα, ὅσο καὶ στὴν ἰδεολογία, δὲν ὑπάρχει πιά ἢ δὲν ὑπάρχει ἀκόμα. Ὡς κι ἡ μεγάλη ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης μὲ τίς ἀναπάντεχες ραγδαῖες ἀποκαλύψεις τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ μὲ τίς ἀπροσδόκητες ἐφαρμογές τους συντελεῖ κι αὐτὴ στὴν ἔνταση τῆς ἀοριστίας καὶ τῆς ἀστάθειας.

Καὶ τὸ ἐξαγόμενο ;

Δυστυχία τῆς ἀνθρωπότητος σήμερα πῶς μεγάλη παρ' ὅ,τι χτές. Ἐνδεχομένως δὲ πῶς μεγάλη αὔριο παρ' ὅ,τι σήμερα. Πού πᾶμε λοιπὸν ἔτσι;

Κανεῖς δὲν μπορεῖ ν' ἀπαντήσῃ μὲ κάποια εὐλογη πιθανότητα. «Ποτὲ τὸ αὔριο—καθὼς σωστὰ λέει ὁ Γαβριὴλ Μπρυνέ—δὲν εἶχε τόσο μυστηριακὸ νόημα. Ὁ κόσμος φαντάζει σὰ μιὰ τερατόμορφη σμίξη, πού συνωστίζονται στροβιλιστὰ μέσα σ' αὐτὴ δυνάμεις γιγάντιες, πού τὸ σιφούνισμα τους τσακίζει τοὺς ἀνθρώπους». Καὶ τὸ πῶς ἀνησυχαστικό, ἀλλὰ καὶ πῶς χαρακτηριστικό τῆς δεινῆς αὐτῆς περιπέτειας τοῦ πολιτισμοῦ μας εἶναι τὸ ὅτι ἐκεῖνοι πού ἀπὸ κακὴ κληρονομία τῆς περασμένης κοινωνικῆς σύνθεσης καὶ τῆς ξεθυμασμένης συνήθειας μποροῦν ἀκόμα καὶ σκαρφαλώνουνε στὴν ἐξουσία καὶ λαβαίνουν ἐντολὴ νὰ κυβερνοῦνε τοὺς λαοὺς, μὴ ἔχοντας ξεκάθαρη ἀντίληψη τῆς κρισιμότητος, μεταχειρίζονται γιὰ θεραπεία τὰ ἴδια παλαιὰ μέσα, πού ἔχουν ἀποτύχει ἐδῶ καὶ μισὸν αἰῶνα.

Οἱ διάφοροι θεωρητικοί—ἀπὸ τὸνα μέρος οἱ ἰδεολόγοι τῆς ἀριστερᾶς, πού συσπειρώνονται ὅλοι γύρω ἀπὸ μιὰ προσωποπότητα, τὸν Κάρολο Μάρξ, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ διά-

φοροὶ ἐλευθερόφρονες, δηλαδὴ συμβιβαστικοί, ὁ Σπέγκλερ, ὁ Κάιζερλιγκ, ὁ Φερέρο, ὁ Ντουαμέλ, ὁ Μασίς, ὁ Μαριτέν κλ.—βλέπουν κι ἐρμηνεύουν τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα καὶ προβλήματα τοῦ τώρα καὶ τοῦ αὔριο. Ἀνάλογα πρὸς τὴν ψυχρότητα, τὴ νοοτροπία, τὸ περιβάλλον τοῦ καθενὸς ἔχουμε λογικῶν ἐπισκοπήσεις, ὑποδείξεις καὶ λύσεις. Ἀλλὰ ἀπὸ ὅλους ἓνα βρίσκουμε πόρισμα: Ὅτι ἐν' ἀπὸ τὰ δύο πρόκειται νὰ συμβεῖ:

Ἡ ὁ πολιτισμὸς μας βαθμηδὸν πρόκειται νὰ ρεπιπωθεῖ, νὰ ἐξαντληθεῖ, νὰ χάσῃ μιὰ μιὰ τὶς δυνάμεις καὶ τίς δυναμικότητες του, νὰ ξεπέσει ἔτσι περίπου ὅπως ἀπὸ αἰῶνα σ' αἰῶνα ξεπεφτε δίχως νὰ ἔχει ἐπίγνωση τοῦ ξεπεσμοῦ ὁ Ἑλληνορωμαϊκὸς πολιτισμὸς· καὶ τότε ὡς καὶ τὸ κόντινὸ αὔριο θά'ναι χειρότερο παρὰ τὸ σήμερα.

Ἡ ὁ πολιτισμὸς μας πρόκειται νὰ μπεῖ σὲ μιὰ νέα ὀριστικὴ φάση, ἀρμονισμένη μὲ τὴν πνευματικὴ μας ἀνάπτυξη καὶ ἰδίως μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἐπιστήμης τῶν χρόνων μας· καὶ τότε τὸ αὔριο θά'ναι βέβαια πολὺ καλύτερο παρὰ τὸ σήμερα—μιὰ γεροσύνη κατόπι ἀπὸ μιὰ ἀρώστια.

Ἀνάγκη τῆς ζωῆς, κοινωνικὴ ὑποχρέωση μας εἶναι νὰ δεχτοῦμε τὸ δεύτερο τοῦτο. Μονάχα ἔτσι μπορεῖ νὰ τυνώσουμε ἂν ὄχι τὴ δύναμη μας, ἀλλὰ τουλάχιστο τὴν προσπάθεια σὲ νὰ ἐξυγιάνουμε κάπως καὶ συνεπῶς νὰ καλυτερέψουμε τὸ παρόν.

Πρέπει λοιπὸν ἀπὸ μιὰ τέτια αἰσιοδοξία νὰ ξεκινήσουμε. Πρέπει νὰ πιστεύουμε πῶς ὁ γενικὸς πολιτισμὸς μας, πού τόσοι ἔχει θησαυροὺς σοφίας, ἐπιστήμης καὶ μάλιστα ἐφαρμογῆς τῆς ἐπιστήμης, δὲν μπορεῖ νὰ φθαρεῖ ὅμοια ὅπως οἱ προηγούμενοι του περιορισμένοι καὶ μονόπλευροι πολιτισμοί. Ἡ ἀτμομηχανή, ὁ ἠλεκτρισμὸς, τὸ ἀεροπλάνο δὲν πρόκειται ν' ἀχρηστευθοῦνε βαθμηδόν, ἴδια καθὼς τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἡ οἰκοδομικὴ ἢ τῶν Ἑλλήνων ἢ γλυπτικὴ ἢ τῶν Ρωμαίων ἡ στρατιωτικὴ τέχνη. Κι ὅταν ἔτσι δεχτοῦμε πῶς περαστικὴ περιπέτεια καὶ ὄχι ἀναπόδραστο ξέπεσμα εἶναι ἡ σημερινὴ κατάντια, πρέπει ὄχι μονάχα νὰ ἐπικρίνουμε, ἀλλὰ ν' ἀγωνιζόμεστε γιὰ νὰ σταματήσουμε τὸ κακὸ καὶ νὰ τὸ γιαιτρέψουμε.

Πῶς ὅμως; Μὲ τοὺς σημερινούς τρόπους ἐκείνων πού κυβερνοῦνε δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ διόρθωση. Καὶ μοιραῖα τείνουμε σὲ μιὰν ἀλλαγὴ. Ἐτσι τὸ αὔριο ἴσως θά'ναι πῶς ἀνήσυχο ἀπὸ τὸ σήμερα, ἀλλὰ θά λήξῃ σὲ μιὰ πλατεῖα ἀναθεώρηση τῶν κοινωνικῶν ἀξιών.

Μάλιστα, κύριοι, ἔχουμε 137 φωνήεντα! Καὶ καθένα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ξεχωριστὸ στοιχεῖο καὶ ἔχει δική του θέση στὴν τυπογραφικὴ κάσα.¹

Προσθέσετε ἀκόμη ῥ ῥ, ἄλλα 2, ἐν ὅλῳ 139.

Ἄν δὲν εἶχαμε τόνους καὶ πνεύματα καὶ εἶχαμε μόνον ἓνα σημεῖο στὴν τονιζόμενη συλλαβὴ (μιὰ τελεία ἢ μιὰ ὀξεῖα) ἦτοί ο ὁ, ε ἑ, υ ὕ, ι ἰ, η ἦ, ω ὦ, α ἄ, θά εἶχαμε φωνήεντα. 14.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΧΕΡΙ

Ἡ στοιχειοθεσία μὲ τὰ 137 αὐτὰ φωνήεντα γίνεται ἀργὰ καὶ δύσκολα, ἐνῶ μὲ 14 γίνεται γρήγορα καὶ εὐκολα.

Μὲ τὸ πέλαγος αὐτὸ τῶν 137 φωνηέντων τὸ στοιχειοθετῆ καὶ τὸ διορθωτὴ μας τοὺς πιάνει πονοκέφαλος. Ὅσεςδὴποτε διορθώσεις καὶ ἂν γίνουν τῶν τυπογραφικῶν δοκιμιῶν, κάποιος λάθος θὰ ξεφύγει. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐκδοθεῖ ἑλληνικὸ βιβλίο χωρὶς κανένα λάθος καί, ἐπειδὴ τὸ λόγο αὐτὸ δὲν τὸν ξαίρουν οἱ Ἕλληνες ἀναγνώσται, τὰ φορτώνουν ὅλα στὸν τυπογράφο.

Γιατί δὲν ἔχουν τὰ ξένα βιβλία λάθη; σοῦ λέγουν.

Ἀπλούστατα, γιατί ἔχουν 7—10 φωνήεντα μόνον καὶ ἡ κάσα τοὺς εἶναι ἀπλή, ἐνῶ ἡ κάσα ἡ δική μας εἶναι κυκεῶν ὁλόκληρος καὶ ὁ στοιχειοθετῆ ἔτσι κουράζεται, ζαλίζεται, δουλεύει ἀργὰ καὶ κάνει λάθη.

Καὶ ὁ διαλυτῆς τῶν στοιχείων, ὁ ὁποῖος κατὰ κανόνα εἶναι παιδὶ ἀρχάριο, ὅταν ἔχει 26 θέσεις μόνον μικρῶν ἄλφα, κάποιος θὰ ξεχάσει νὰ τὸ ρίξει σὲ θέση ἄλλου. Αὐτὸ θὰ τὸ πάρει ἔπειτα ὁ στοιχειοθετῆς νὰ τὸ τοποθετήσῃ ἐσφαλμένα. Νὰ λάθος ποὺ δὲ θὰ γινόταν, ἂν εἶχε 2 μόνον ἄλφα.

Ἡ ἐκμάθηση μιᾶς ξένης κάσας² γίνεται σὲ λίγα μαθήματα. Τὴν ἑλληνικὴ κάσα τοὺς βγαίνει ἡ πίστη γιὰ νὰ τὴ μάθουν.

Σὲ ὅλες τὶς ξένες γλώσσες σπάνια γίνονται 2 διορθώσεις στὰ τυπογραφικὰ δοκίμια. Μιὰ διόρθωση καὶ μιὰ παραβολὴ συνήθως ἀρκοῦνε, γιὰ νὰ μὴ γίνουν λάθη. Ἐμεῖς κάνουμε 3—7 διορθώσεις καὶ ἀφήνουμε λάθη. Ἄλλη αἰτία, ποὺ γίνονται σ' ἐμᾶς λάθη, εἶναι τὸ ὅτι στὰ πρόχειρα τυπογρ. δοκίμια συγχί-

1. Κάσα λέγεται τὸ τραπέζι τοῦ στοιχειοθετοῦ ἐπάνω στὸ ὁποῖον εἶναι τοποθετημένα τὰ στοιχεῖα, καθένα σὲ ξεχωριστὴ θεσοῦλα. Ἡ ἑλληνικὴ κάσα ἔχει 213 τέτιες θεσοῦλες, 137 γιὰ τὰ φωνήεντα 76 γιὰ τὰ σύμφωνα, τὰ κεφαλαῖα, τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ διάφορα σημεῖα στίξεως κλπ. Ἀποτελεῖται δὲ ἡ κάσα ἀπὸ δύο κάσες τοποθετημένες ἢ μιὰ δίπλα στὴν ἄλλη. Ἐμπρὸς σ' αὐτὴ τὴν κάσα ὁ στοιχειοθετῆς ὀρθὸς πέρνει ἓνα ἓνα τὰ στοιχεῖα καὶ σχηματίζει λέξεις, στίχους, σελίδες.

2. Δηλ. ὠρισμένη θέσις ἐκάστου στοιχείου στὴν κάσα.

ζονται τὰ πνεύματα μεταξύ των καὶ μὲ τοὺς τόνους (μὲ τὴν ὀξεῖα, τὴ βαρεῖα κλπ.).

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ ΜΕ ΜΗΧΑΝΕΣ

Τὶς ἴδιες δυσκολίες ἔχει ἡ στοιχειοθεσία, ὅταν γίνεται μὲ μηχανές.

Οἱ μηχανές τῆς στοιχειοθεσίας εἶναι **δύο** εἰδῶν:

οἱ **Μονοτυπικές**¹, ποὺ χύνουν καὶ συνθέτουν ἓνα ἓνα τὰ στοιχεῖα ξεχωριστὰ καὶ

οἱ **Λινοτυπικές**², ποὺ χύνουν καὶ συνθέτουν κατὰ στίχους.

Ὁ στοιχειοθετῆς (μονοτύπης, λινοτύπης) ἔχει ἐμπρὸς τοῦ ἀντὶ κάσας ἓνα κλαβιέ (πληκτροστοιχία) πολὺπλοκο, γιατί σ' ἓνα μικρὸ χῶρο πρέπει νὰ οἰκονομηθοῦν **πλῆκτρα** 213 στοιχείων.

Σ' ὅλο τὸν κόσμον ἡ στοιχειοθεσία γίνεται μὲ τὶς μηχανές αὐτές γιὰ οἰκονομία χρήματος καὶ χώρου.³ Σ' ἐμᾶς ὅμως δύσκολα χρησιμοποιεῖται ἡ λινοτυπικὴ μηχανὴ γιὰ στοιχειοθεσίαν βιβλίου, γιατί, γιὰ νὰ διορθώσῃ ἓνα λάθος ὁ λινοτύπης, θὰ ξαναχύσει πάλι ὅλον τὸ στίχο καὶ εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ κάμει καὶ στὸ νέο στίχο πάλι λάθος. Ἡ λινοτυπικὴ μηχανὴ σ' ἐμᾶς χρησιμοποιεῖται στὶς ἐφημερίδες, ὅπου ὁ στίχος εἶναι μικρὸς καὶ τὸ ἐνδεχόμενο τοῦ λάθους ἐλαττοῦται.

Τὰ πνεύματα λοιπὸν καὶ οἱ τόνοι τῶν λέξεων μας εἶναι **ANAMΦΙΣΒΗΤΗΤΩΣ** ἐμπόδιο τῆς προόδου τοῦ **BIBΛΙΟΥ**, ἦτοι ἐμπόδιο τῆς **ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ** ἀναπτύξεως τῆς Χώρας μας, γιατί εἶναι αἰτία:

νὰ ἐκτελεῖται ἡ στοιχειοθεσία βραδύτατα

νὰ στοιχίζει πανάκριβα

νὰ γίνεται κακῆς ποιότητος.

Β' ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Τώρα ἂς ἐξετάσουμε εἰδικώτερα τὸ οἰκονομικὸ μέρος τῶν 137 αὐτῶν φωνηέντων μας, δηλ. τί χρήματα πετοῦμε, γιὰ νὰ χαλοῦμε τὴ γλώσσα καὶ τὰ βιβλία μας μὲ τὰ τόσα φωνήεντα. Ἴδου τί λέν οἱ ἀριθμοί:

α'. Σπατάλη ἀπὸ τυπογρ. κάσες δραχ. 625.000 ἐτησίως.

Ἡ σημερινὴ διπλὴ τυπογραφικὴ κάσα μὲ τὸ καβαλέτο τῆς στοιχίζει δραχ. 400.—Ἄν κρατήσουμε ἀπὸ **δύο** μόνον φωνήεντα, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, ἦτοι ἐν ὅλῳ 14, καὶ πετάξουμε

1. Ἐκ τοῦ μόνος-τύπος=ἓνα στοιχεῖον.

2. Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ line=γραμμὴ (στίχος) καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ τύπος=στοιχεῖον, ἦτοι γραμμὲς ἐκ στοιχείων.

3. Μιὰ μηχανὴ κατέχει χῶρο μιᾶς περίπου μιᾶς τυπογρ. κάσας, παράγει δὲ ἐργασίαν 6-8 ἐργατῶν.

τὰ ἄλλα 123, οἱ 213 θέσεις τῆς κάσας μας γίνονται 90.¹ Ἔτσι θὰ ἔχουμε **μονή** κάσα μὲ μεγαλύτερες θέσεις γιὰ τὰ στοιχεῖα. Οἶκονομία δραχμ. 200 κατὰ κάσα.

Τὰ Ἑλληνικὰ στοιχειοθετήρια εἶναι περὶ τὰ 250² χωρὶς τὶς ἐφημερίδες, ποὺ ἔχουν λινοτυπικὲς μηχανές. Καὶ κάθε στοιχειοθετήριο ἔχει 20—500 κάσες. Ἄς βάλουμε ἓνα μέσον ὄρον 50 κάσες, γιὰτὶ τὰ μικρότερα εἶναι καὶ τὰ περισσότερα. Ἐχουμε σύνολο κάσες 12.500 πρὸς δραχ. 200 ἐκάστη=2.500.000 πεταμένα χρήματα. Τόκοι καὶ ἀποσβέσεις 25ο)ο τοῦ ποσοῦ τούτου δραχ. 625.000 τὸ ἔτος.

β'. Σπατάλη σὲ νοίκια κατ' ἔτος δραχ. 600.000.

Τὰ στοιχειοθετήρια μὲ τὶς **μονές** κάσες θὰ ἔχουν τὸ μισὸ χῶρο τῶν σημερινῶν. Ἄν ὑπολογίσουμε ἓνα μέσον ὄρο ἐνοικίου τώρα γιὰ κάθε στοιχειοθετήριο μόνο δραχ. 1000 τὸ μήνα καὶ ὅτι μὲ τὶς νέες κάσες, ποὺ θὰ εἶχαν μικρότερο χῶρο, μόνο δραχ. 800, ἔχομε οἰκονομία κατὰ μήνα δραχ. 200, ἥτοι τὸ ἔτος δραχ. 2400 γιὰ κάθε στοιχειοθετήριο καὶ γιὰ τὰ 250 στοιχειοθετήρια δραχ. 600.000 π ο ὕ σ ῆ μ ε ρ α τ ῖ σ π α τ α λ ο ὕ μ ε.

γ'. Σπατάλη ἀπὸ φθορὰ στοιχείων τὸ ἔτος δρα. 300.000.

Ἀπὸ φθορὰ ὑλικοῦ, γιὰτὶ τὰ σημερινὰ φωνήεντα μὲ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους φθεῖρονται εὐκόλα. Λογαριάζοντας τὶς 12.500 κάσες τῶν 250 ἑλληνικῶν στοιχειοθετηρίων μὲ 12 ὁκάδες στοιχεῖα κάθε κάσα, ἔχουμε σύνολο 150.000³ ὁκάδες στοιχεῖα καὶ πρὸς δραχ. 100 τὴν ὁκά, ἔχουμε ὀλικὴν ἀξία τούτων δραχ. 15.000.000.⁴ Τὸ 1)5 τῶν στοιχείων τούτων εἶναι τὰ 137 φωνήεντα, ἥτοι αἱ δραχ. 3.000.000. Αὐτὰ ἔχουν φθορὰ μεγαλύτερη ἀπὸ τὰ ἄλλα στοιχεῖα μὲ μιὰ ἀναλογίαν 10ο)ο καὶ πλέον, ἥ τ ο ι δ ρ χ. 300.000 τὸ ἔτος.

δ'. Σπατάλη ἀπὸ στοιχειοθεσία δρα. 12.000.000 ἐτησίως.

Ἀλλὰ ἡ μεγαλύτερη ζημία γίνεται ἀπὸ τὴ στοιχειοθεσία. Ἡ στοιχειοθεσία μας κοστίζει πολὺ, γιὰτὶ ὁ στοιχειοθέτης ζαλίζεται μὲ τὴ μεγάλη αὐτὴ ποικιλία τῶν φωνηέντων καὶ ἐργάζεται ἀργά. Ἐπειτα ἡ σημερινὴ διπλὴ κάσα ἔχει τὰ μισὰ στοιχεῖα μακριὰ ἀπὸ τὰ μάτια του καὶ ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κάνει μεγάλες κινήσεις ποὺ τὸν κουράζουν. Ἐχετε ὑπόψει ὅτι πρέπει νὰ κάμει περὶ τὶς 10.000 κινήσεις τοῦ χεριοῦ εἰς τὸ 8ωρον, γιὰ νὰ πιάσει καὶ τοποθετήσει τὰ στοιχεῖα στὸ συνθετήριο, τὰ διαστήματα κλπ.;

1. 213-123=90.
2. Ἄν προσθέσουμε καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ: Κύπρου, Αἰγύπτου, Δωδεκανήσου, Ἀμερικῆς κλπ. αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς πολὺ.
3. 12.500 X 12=150.000.
4. 150.000 X 100=15.000.000.

Ὑπολογίζουμε ὅτι κάθε μέρα στοιχειοθετοῦνται περὶ τὰ 300 τυπογραφικὰ φύλλα ἐφημερίδων, περιοδικῶν, βιβλίων καὶ ἄλλων ἐντύπων.

Ἀπὸ τὰ 300 αὐτὰ¹:

Τὰ 120 τυπογραφικὰ φύλλα ἀντιπροσωπεύουν οἱ καθημερινές ἐφημερίδες ποὺ στοιχειοθετοῦνται μὲ λινοτυπικὲς μηχανές. Κάθε τυπογραφικὸ φύλλο στοιχίζει δραχ. 300, ἥτοι ἐν ὄλῳ 36.000 τὴν ἡμέρα, ἥτοι τὸ ἔτος 13.000.000² περίπου.

Τὰ ἄλλα 180 τυπογραφικὰ φύλλα ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰ περιοδικὰ, τὶς ἐφημερίδες τῶν ἐπαρχιῶν (ὄχι τὶς καθημερινές), ἀπὸ τὰ βιβλία καὶ τὰ διάφορα ἐντυπα καὶ ὑπολογίζουμε τὸ κόστος στοιχειοθεσίας δραχ. 500 τὸ καθένα κατὰ μέσον ὄρον· ἥτοι εἰς δρ. 90.000 τὴν ἡμέραν³ καὶ τὸ ἔτος 300 ἐργασίμων ἡμερῶν δραχ. 27.000.000.⁴ Ἦτοι πληρώνουμε τὸ ἔτος γιὰ στοιχειοθεσία 300 τυπογραφικῶν φύλλων ἡμερησίας παραγωγῆς περὶ τὰ 40.000.000.⁵ Ἄν εἶχαμε μόνο 14 φωνήεντα ἀντὶ τῶν 137, θὰ εἶχαμε μιὰν οἰκονομία τουλάχιστον 20—25ο)ο ἀπὸ τὴ στοιχειοθεσία καὶ 10—15ο)ο ἀπὸ τὶς διορθώσεις. Ἦτοι ἓνα κατώτατο ὄριο οἰκονομίας ἐν συνόλῳ 30ο)ο ἐπὶ δραχ. 40.000.000. Μὲ ἄλλα λόγια θὰ κερδίζαμε οὔτε λίγα οὔτε πολλὰ 12.000.000⁶ δραχμὰς τὸ ἔτος.

Ἄς τὰ ἀθροίσουμε τώρα ὅλα:

Ἀπὸ τυπογραφικὲς κάσες.....	Δραχ. 625.000
Ἀπὸ νοίκια	» 600.000
Ἀπὸ φθορὰς	» 300.000
Ἀπὸ στοιχειοθεσία	» 12.000.000

ἥτοι σπατάλη τώρα κατ' ἔτος Δρ. 13.525.000

Ἀπευθύνομαι λοιπόν,

- πρὸς τοὺς συγγραφεῖς ἐνδιαφερομένους, γιὰτὶ τὰ βιβλία τῶν τυπώνονται κακὰ,
- πρὸς τοὺς ἰδιοκτῆτας τυπογραφείων, γιὰ τὸ μεγάλο κόστος τῶν ἐντύπων,
- πρὸς τοὺς δασκάλους ποὺ ξεθεώνονται μὲ τὴν μακροκατάληκτον κ.λ.,

1. Ὑπολογίζουμε ἓνα τυπογραφικὸ φύλλο μὲ 20-22000 τυπ. στοιχεῖα.
2. Τὸ ἔτος ἡμέρας ἐργασίμων 360 X 36.000=δραχ. 12.960.000.
3. Τυπογραφ. φύλλα 180 X 500=Δραχ. 90.000.
4. Ἡμέρες 300 X 90.000=δραχ. 27.000.000.
5. Ἐφημερίδων λινοτυπίας δραχ. 12.960.000. Ἐφημερίδων, περιοδικῶν, βιβλίων κλπ. 27.000.000=39.960.000 (ἥτοι 40.000.000).
6. Κατώτατο κέρδος 30 ο)ο X 40.000.000=12.000.000.

δ) πρὸς τοὺς μαθητὰς ποὺ γερνοῦν στὸ θρανίον, γιὰ νὰ μάθουν τὰ εἰς ῥα δισύλλαβα παραλήγοντα εἰς δίφθογγον,

ε) πρὸς τὸν Ἑλληνικὸ Λαὸ γιὰ τὴν πνευματικὴ ὀπισθοδρομὴ ποὺ τοῦ προξενεῖ τὸ πρωτοφανὲς στὴν Οἰκουμένη φαινόμενο τῶν 137 φωνηέντων καὶ ἐρωτῶ:

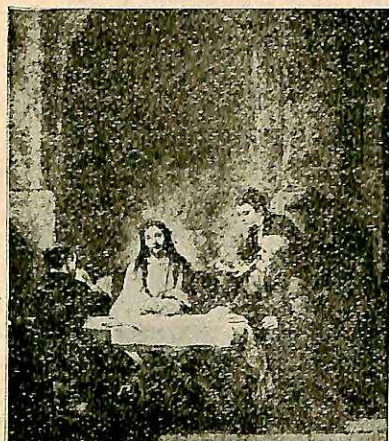
Δὲν εἶναι τρέλλα μας νὰ ἐξακολουθοῦμε σήμερα νὰ διατηροῦμε αὐτὴ τὴ μηρυκιά τῶν τόνων καὶ τῶν πνευμάτων μετέτεια καὶ τόση ΕΘΝΙΚΗ ΖΗΜΙΑ ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ;

Δημ. Β. Δημητράκος

Γεν. Διευθυντὴς τῆς Ἀνωρύμου Ἑταιρίας

Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητράκου

ΟΛΛΑΝΔΙΚΗ ΤΕΧΝΗ



Ρέμπραντ. Οἱ προσκυνηταί

ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ



Μουρίλλο. Ἡ Ἁγ. Οἰκογένεια

Σοφοκλῆ

Ἰχνευταί

Μετάφραση σὲ δημοτικοὺς στίχους **Δημ. Μ. Σάρρου**

(Συνέχεια)

ΧΟΡΟΣ ΣΑΤΥΡΩΝ

Στροφή.

Λυγερὴ Νεραΐδα, πᾶψε
τὴν ὀργή σου τὴν κακὴ:
ἐγὼ δὲν ἦρθα νὰ σοῦ φέρω
μάλωμα καὶ ταραχή,
μήτε ἀμάχην ἐχτρική.
Κι οὔτε λόγος ἀπὸ μένα
μ' ἐχτρα καὶ κακὴ καρδιά
θ' ἀκουστεῖ ποτὲ γιὰ σένα.

240

Μὴ μοῦ ρίχνεις ἀδικιά,
μόνον πές μου πραικὰ
τὸ τί γίνεται ἐδῶ πέρα:
Ποιὸς ἀφῆκε νάκουστεῖ
μὲς σ' αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς τόπους
ἀποκάτω ἀπὸ τὴ γῆ
θαυμαστὴ φωνὴ θεϊκή;

ΚΥΛΛΗΝΗ

Αὐτὰ εἶναι μαλακώτερα ἀπὸ κείνους
τοὺς ἄγριους τρόπους πῶχες δείξει τώρα,
κῆτσι μπορεῖς καλύτερα νὰ μάθεις,
παρὰ μὲ τὴν κραυγὴ κι ἄγριωμάρα
πῶδειχνες σὲ Νεραΐδα φοβητσάρα.
Γιατὶ σ' ἐμένα διόλου δὲν ἀρέσει
νὰ στήνω, ὅταν μιλῶ, λογομαχία.
Ἔλα λοιπὸν καὶ πές μου μὲ ἡσυχία
τί πρᾶμα θέλεις ἀπὸ μέ νὰ μάθεις.

245

250

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Βασίλισσα κι ἀφέντρα αὐτῶν τῶν τόπων,
Κυλλήνη, τὸ γιατί ἦρθα ἐγὼ ἐδῶ πέρα

θα σοῦ τὸ πῶ κατόπι· ἐσὺ ὅμως πές μου,
αὐτὴ ἡ φωνὴ ποιά νᾶναι ποὺ ὁμιλεῖ,
καὶ ποιός ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους τὴ λαλεῖ;

255

ΚΥΛΛΗΝΗ

Πρέπει καλὰ νὰ μάθῃ· ἐσεῖς πρῶτα
πῶς ἂν θὰ φανερώσετε τὸ λόγο
ποὺ θὰ σᾶς πῶ, θεὸ νὰ τιμωρηθεῖτε.
Γιατὶ στῶν θεῶν τίς κατοικίες μένει
τὸ πρᾶμα μυστικό, γιὰ νὰ μὴ φτάσει
σταῦτιά τῆς θεᾶς Ἡρας. Ποῦρθε ὁ Δίας
μέσ στήν κρυφὴ σπηλιά τῆς Ἀτλαντίδας
κέπραξε ὅσα βουλήθηκε σ' ἐκείνη.....
χωρὶς νὰ ξέρει ἡ λυγερὴ θεὰ Ἡρα.
Σ' αὐτὸ τὸ σπήλιο ἓνα παιδί φυτεύει,
ποὺ ἐγὼ στὰ χέρια μου ἀναθρέφω τώρα·
γιατὶ μ' ἀρρώστια ἡ μάνα του παλεύει.
Καὶ γιὰ νὰ φάει, νὰ πιεῖ καὶ νὰ ἡσυχάσει
τὸ νήπιο, πλάι στὰ σπάργανά του μένω
καὶ πάντα ἐγὼ φροντίζω νύχτα μέρα
γι' αὐτὰ ποὺ θέλει ἓνα παιδί στήν κούνια.
Κι αὐτὸ τὴν κάθε μέρα πάντα ἀξαίνει
σὲ τρόπο ποὺ θαυμάζω καὶ τρομάζω:
Δὲν εἶναι μέρες ἔξη ποὺ ἐγεννήθη
καὶ μὲ τὰ παιδικὰ του πόδια στέκει,
σὰ νιὸς καὶ παλληκάρι στήν ἀκμὴ του,
κι ἀπαυστα μεγαλώνει ἡ βλάστησή του.
Τέτοιο παιδί σκεπάζει αὐτὴ ἡ κρυψώνα.
Μένει κρυφὸ γιὰτὶ ὁ γονιὸς του θέλει.
Ὅσο γιὰ τὴ φωνὴ τῆ βρονταχοῦσα,
ποὺ ἀθώρητη μιὰ μηχανὴ τὴ βγάζει,
κέσυν θαυμάζεις τόσο ἀκούοντάς την,
σὰ μὲ ρωτᾷς σοῦ λέω, πῶς μοναχό του
μιὰ μέρα τὸ παιδάκι τὴ σοφίστη
ἀπὸ ἓνα καύκαλο ἀνασκελόμενο.
Τέτοιο ἓνα ἀγγεῖο ἀπὸ ψόφιο ἀγρίμι βρῆκε,
ποὺ μ' ἀναγαλλιασμὸ εἶναι ὅλο γεμάτο
καὶ τὸ παιδί τὸ κρούει στὴ γῆ ἀποκάτω.

260

265

270

275

280

ΧΟΡΟΣ

Ἀντιστροφή.

Στοὺς ὀχτῶ κατασπαργμένους στίχους τῆς ἀντιστροφῆς οἱ Σάτυροι
ἀποροῦν καὶ λέν ὅτι δὲν πιστεύουν πῶς μιὰ τέτοια φωνὴ βγήκε ἀπὸ ἓνα
ψοφίμι :

* Ἀνεκδήγητο εἶπες πρᾶμα·
νὰ πιστέψω δὲ μπορῶ
πῶς ἓνα μικρὸ παιδάκι,
ἔξη μοναχὰ ἡμερῶ,
εἶναι τόσο τρομερό.
Δὲ μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω
πῶς μιὰ τέτοια θεία φωνὴ
ἀπὸ καύκαλο ἑνὸς ζώου,
ψόφιου, δίχως τὴν πνοή,
γίνεται ποτὲ νὰ βγεῖ.
Δὲν πιστεύω, δὲν πιστεύω·
δὲ λές πράματα σωστά
πῶς μπορεῖ γιὰ νὰ λαλήσει
τὸ ψοφίμι μιὰ φορὰ.
Παραμύθια λές, κυρά.*

285

290

ΚΥΛΛΗΝΗ

Ἄπιστος μὴν εἶσαι κι ἄκου μιᾶς θεᾶς τὰ γλυκὰ λόγια.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Πῶς μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω πῶς λαλεῖ ἔτσι ἓνα ψοφίμι;

ΚΥΛΛΗΝΗ

Πίστεψε· ἄφωνο ἦταν ζώντας, πῆρε ὅμως φωνὴ ψοφώντας.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Τί λογῆς θωριά εἶχε τάχα; μακρουλό, γρυπὸ ἢ κοντό ἦταν;

ΚΥΛΛΗΝΗ

Ναί, κοντό ἦταν, σὰν τσουκάλι· δέρμα παρδαλὸ μὲ ζάρες.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Τί νὰ πῶ πῶς ἦταν τάχα; ἦταν λιόπαρδος ἢ γάτος;

ΚΥΛΛΗΝΗ

Καμιὰ σχέση, γιὰτ' αὐτὸ εἶναι στρόγγυλο, κοντοσκελᾶτο.

ΚΟΥΦΑΙΟΣ

Μὲ κουνάβι δὲν ὁμοιάζει; μὲ καβούρι δὲν ταιριάζει;

ΚΥΛΛΗΝΗ

Τέτοιο πρᾶμα αὐτὸ δὲν εἶναι· μ' ἄλλο τίποτε ὁμοιάσέ το.

ΚΟΥΦΑΙΟΣ

Μήπως εἶναι σὰν τῆς Αἴτνας μὲ τὰ κέρατ' ἀσκαθάρη; 300

ΚΥΛΛΗΝΗ

Τώρα κόντεψες· μὲ τέτοιο προσομοιάζει αὐτὸ τὰ γρίμι.

ΚΟΥΦΑΙΟΣ

Μὰ ποιοῦ μέρος του φωνάζει; τὰ πομέσα γιὰ τὰ πόξω;

ΚΥΛΛΗΝΗ

* Μέσα ἀπὸ τὸ καύκαλό του·* τῶν στρειδιῶν βουνήσιο ἀδέρφι.

ΚΟΥΦΑΙΟΣ

Πῶς τὸνοματίζεις; Πές μας ὅσα πῖο πολλὰ γνωρίζεις.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Τὸ παιδί τῇ λέει χελώνα, τὸ λαλούμενο ὅμως λύρα.

ΚΟΥΦΑΙΟΣ

Πές μου πῶς εἶναι φκιασμένο τὸ λαλούμενο τὸ πρᾶμα; 305

ΚΥΛΛΗΝΗ

Σὲ δέκα στίχους (306–316), ποὺ μόνον λίγες κομματιασμένες συλλαβὲς σώζονται στὸν κάθε στίχο, ἡ Κυλλήνη περιγράφει τὴν κατασκευὴ τῆς λύρας, δηλ. τὸ κύτος τῆς ἀρμονίας ἀπὸ δέρμα καὶ κόκκαλο, τὰ τρίγοφα ξύλα τῆς, τὶς πλεχτὲς χορδὲς τῆς ποὺ στηρίζονται σ' αὐτά, τὰ στριφτά-ρια τῆς, κέξακολουθεῖ γιὰ τὴ λύρα :)

Γιατρικὸ τῆς λύπης του εἶναι καὶ τρανὴ παρηγοριά του, καὶ ὅταν λέει κάνα τραγούδι, σύμφωνα μὲ τῶν χορδῶν τῆς τὴν ἀντήχηση, τὸν πιάνει τότε τρέλα ἀπ' τὴ χαρὰ του· γιὰ τὸν ἐνθουσιάζει ἡ παρδαλὴ φωνὴ τῆς λύρας.

*Εἶτσι ἀπὸ νῶτα ψόφιο ἀγρίμι τὸ παιδί φωνὴ ἐσοφίστη. 320

Ἀκούεται αὐτὴ τῇ φορὰ καθαρὰ ὁ Ἑρμῆς ποὺ παίζει τὴ λύρα.

ΧΟΡΟΣ

Στροφή.

Ἀντηχεῖ σ' αὐτὸν τὸν τόπο
λυγερὴ φωνή, κυρά,
ὅπου ἀνθοῦν στὴ μουσικὴ τῆς
γύρω ὁράματα λαμπρά.

Κι ὅμως τὸ συμπέρασμά μου
πῶχ' ἔφτασε θὰ σοῦ πῶ,
—μάθε το καλὰ, κυρά μου, 325
καὶ μὴ μ' ὀργιστεῖς γι' αὐτό.

Ὅποιος θεὸς ἐμ' ἡχανεύτη
τέτοια, αὐτὸν καὶ μοναχὰ
τὸν θαρροῦμε ἐμεῖς γιὰ κλέφτη.
Μὴ θυμώσεις μου, κυρά.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Τί λόγια λές; καὶ ποιά κλεψιὰ ἀναπιάνεις; 330

ΚΟΥΦΑΙΟΣ

* Δὲ θέλω, θεά μου, ἐγὼ νὰ σὲ ζαλίσω.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Τὸ γιό τοῦ Δία κλέφτη λές ἀλήθεια;

Ἀκολουθοῦν δέκα πάνω κάτω στίχοι κουτσουρεμένοι, ποὺ λείπει τὸ πρῶτο ἡμιστίχιό τους. Σ' αὐτοὺς ὁ χορὸς—μ' ὅλες τὶς ἐναντιώσεις τῆς Κυλλήνης—ἐπιμένει πῶς αὐτὸς λέει τὴν ἀλήθεια, ὅτι δηλ. τὸ δέρμα μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Ἑρμῆς κατασκεύασε τὴ λύρα του εἶναι παρμένο ἀπὸ τὶς γελάδες τοῦ Ἀπόλλωνα :

ΚΟΥΦΑΙΟΣ

Γι' αὐτὸ δὲν ἔχω δισταγμὸ κανένα.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Δὲν τὸ πιστεύει αὐτὸ ποὺ λές κανέναν.

ΚΟΥΦΑΙΟΣ

Λέω τὴν ἀλήθεια καὶ καλὰ τὸ ξέρω 335

πῶς ἔφκιασε τὴ λύρα του ἀπὸ δέρμα
τῶν γελαδιῶν τοῦ Φοῖβου πῶχ' ἔφκει*..... 340

ΚΥΛΛΗΝΗ

Κατάλαβα πῶς γιὰ μωρὴ μὲ πῆρες
καὶ χαχανίζεις κέτσι δίχως λόγο 345

γελαῖς μ' ἐμένα, μόνο γιὰ νὰ παίξεις.
 Ἐσὺ λοιπὸν στὸ ἐξῆς, ὅσο γιὰ μένα,
 χαρούμενος καὶ καλοκαρδισμένος,
 ἂν ἔχεις κάποιο κέρδος ἢ σοῦ ἀρέσει,
 εὐφραίνου καὶ χαχάνιζε ὅπως θέλεις·
 ἀλλὰ τὸ γιὸ τοῦ Δία μὴν περιπαίζεις
 μ' ἐλευθεροστομιὰ κατηγορώντας
 καινούργιο πλάσμα μὲ καινούργια λόγια.
 350 Γιατὶ μήτ' ἀπὸ τὸν πατέρα του ἦταν
 κλέφτης αὐτός, μηδὲ κι ἀπὸ τὸ γένος
 τῆς μάνας του ἢ κλεψιά κρατοῦσε. Ἄν ὅμως
 ὑπάρχει κάποιο κλέψιμο, ἀναζήτα
 τὸν κλέφτη στοὺς φτωχοὺς καὶ πεινασμένους.
 355 Ἐδῶ ὅμως τούτου δὲν πεινᾷ τὸ σπίτι.
 Κοίταξε τὴ γενιά του, κακολόγα
 ὅποιον ταιριάζει· αὐτὸν ὅμως δὲν πρέπει.
 Μὰ πάντα ἐσὺ ποιδι εἶσαι· ἂν κι ἄντρας νέος
 κι ἀνθίζει στὸ πηγούνι σου τὸ γένιο,
 ἀπολαβαίνεις ἀγαλλίαση ὅμως
 μέσα στὰ γαῖδουράγκαθα σὰν τράγος.
 Πᾶψε λοιπὸν νὰ εὐφραίνεις δίχως σκέψη
 τὸ φαλακρό σου καὶ γυμνὸ κεφάλι.
 360 Δὲν ξέρεις, ὁ μωρὸς πού χαχανίζει
 στάνόητα καὶ γελοῖα, αὐτὸν τὸν κάνουν
 οἱ θεοὶ νὰ κλαίει κατόπι; Ἐγὼ τὸ λέγω.

ΧΟΡΟΣ

Ἀντιστροφή.

Στρεφογύριζε τὰ λόγια,
 καὶ μπορεῖς νὰ βρεῖς λοιπὸν
 ὅποια πρόφαση κι ἂν θέλεις
 ἀπαλλαχτικὴ γι' αὐτόν.
 Δὲ μὲ καταπειθεῖς ὅμως
 365 πῶς τὴ μηχανὴ του αὐτὴ
 τὴ δερματοκολλημένην
 ἔχει φκιάσει ἀπὸ πετσί
 βοδιῶν ἄλλων πῶχει κλέψει
 κι ὄχι τοῦ Λοξία, κυρά.
 Ἄπ' αὐτὸν τὸ δρόμο ἐμένα
 δὲ μὲ βγάζεις μιὰ φορά.

Λεῖπουν τέσσερες στίχοι. Στοὺς δύο κατασυντριμμένους ποὺ ἀκολου-
 θοῦν κι ὁ Κορυφαῖος κ' ἡ Κυλλήνη φαίνεται ὅτι ἐπιμένουν στὴ γνώμη
 τους:

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

* Ὁ Δίας μισεῖ βέβαια τοὺς κλέφτες.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Κλέφτης δὲν εἶναι τὸ παιδὶ τοῦ Δία.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἄν ἔργα κακὰ πράττει κακὸς εἶναι.

375

ΚΥΛΛΗΝΗ

Νὰ μὴν κακολογᾷς τὸ γιὸ τοῦ Δία.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἄν εἶναι ἀλήθεια, πρέπει νὰ τὰ λέγω.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Νὰ μὴν τὰ ξαναπείς αὐτὰ ποὺ ἀκούγω.

378

Λεῖπουν ὀχτὼ στίχοι.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Ποῦ βόσκουν τίς γελάδες τέλος πάντων;

387

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Τίς πλείότερες πιά τώρα ἐδῶ τίς ἔχεις.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Τί λές, ὦ διαστραμμένε, ποίος τίς ἔχει;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Τίς ἔχει τὸ παιδὶ ποῦναι ἐδῶ μέσα.

390

ΚΥΛΛΗΝΗ

Πᾶψε τὸ γιὸ τοῦ Δία νὰ κατακρένεις.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Θὰ πάψω ἂν κάποιος βγάλει τίς γελάδες.

ΚΥΛΛΗΝΗ

Μὲ πνίγεις πιά κέσὺ μὲ τίς γελάδες.

Ἡ συνέχεια τοῦ χαριτωμένου τούτου σατυρικοῦ δράματος εἶναι χαμένη,
 ἐξόν ἀπὸ μερικά γράμματα. Τὰ συντρίμματα τῆς XVII στήλης τοῦ παπύ-
 ρου (ιοῦ ιοῦ, ὦ Λοξία, τῶν βοῶν, μισθός, ἐλευθερο...) μᾶς δίνουν νὰ κα-
 ταλάβουμε πῶς ὁ Σίληνός κι ὁ χορὸς ἐφώνασαν τὸ θεὸ Ἀπόλλωνα καὶ
 τὸν ἐβεβαίωσαν πῶς βρέθηκαν οἱ γελάδες του καὶ πῶς ὁ θεὸς τοὺς ἔδωκε
 τὴν ἀνταμοιβή ποὺ τοὺς εἶχε τάξει, δηλ. τὸ χρυσάφι καὶ τὴν ἐλευτεριά
 τους.

Μανόλη Τριανταφυλλίδη

Τὸ πρόβλημα τῆς ὀρθογραφίας μας

Δύο ὁμιλίες

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 212)

Ἡ ζωντανὴ γλῶσσα δὲ γράφεται ἀκόμη ἀλλὰ μερικοὶ ἐπιστήμονες τὴν προσέχουν, τὴν τιμοῦν, τὴ μελετοῦν, ἔχουν νὰ τὴ γράψουν στὶς ἐκδόσεις τους. Πῶς θὰ τὴν ὀρθογραφήσουν; Θὰ βροῦν κάποια νέα βάση ἢ θὰ φυλάξουν ἀτροποποίητο τὸ σύστημα ποὺ ἦταν αὐτονόητο καὶ ἀναγκαῖο γιὰ τὴν καθαρῆς, ὁμοία περίπου ἐξωτερικὰ μὲ τ' ἀρχαία;

Ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐκδότες κειμένων τῆς μεσαιωνικῆς δημοτικῆς ὁ ΛΑΜΠΡΟΣ ἔχει, λέει στὸν πρόλογο τῶν *Romans grecs*, γραμμένο γαλλικά, στὰ 1879, νὰ πολεμήσῃ ἕναν ὄχι ἀξιοκαταφρόνητο σκόπελο: Ποιὰ ὀρθογραφία ν' ἀκολουθήσῃ γιὰ αὐτὰ τὰ κείμενα;

Μὲ κάποια συγκίνηση διαβάζομε τοὺς ὀρθογραφικοὺς του στοχασμοὺς γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς, ποὺ θὰ δικαιολογήσουν τὶς γραφές ποὺ θὰ καθιερώσῃ.

«Οἱ ψιλές καὶ οἱ δασεῖς—στὸ *ῥήγορη παίρω, ταίρι, 'ςέ, σάν, 'τ' (ὅτι)—δείχνουν τὴ θέση τῶν φωνηέντων ποὺ χάθηκαν, τὸ ἦτονε μὲ περισπώμενη στὴν προπαράληγουσα δὲ μὲ πειράζει καθόλου», ἀφοῦ «ἡ κινητὴ κατάληξη δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ τροποποιήσῃ τὴν ἐσωτερικὴ σύσταση τῆς λέξης». Ὁρθογραφεῖ ἔτσι, λέει, γιατί θέλησε νὰ μὲν πάντοτε ὅσο πιὸ κοντὰ μπορῶσε στὴν ἐτυμολογίᾳ τῶν λέξεων καὶ τὴν ἱστορίᾳ τους. «Γιὰ αὐτὸ προσπάθησα μὲ τὴν ὀρθογραφίᾳ νὰ δείξω ὅσο γίνονταν τὴν πρώτη φάση τῆς ἀλλαγμένης λέξης». Ἀλλιῶς, ἀντὶ ὀρθογραφούσαμε διαφορετικὰ—*παίρω, σάν, ἦτονε*—δὲ θ' ἀναγνωρίζαμε εὐκολὰ τὶς γραφές αὐτές καὶ δὲ θὰ ἐδειχναν «τίς μεταβολές ποὺ ἔπαθαν οἱ λέξεις, δὲ θὰ δηγοῦνταν τὴν ἱστορίᾳ τους». «Μὲ ὅλη μου τὴ δύναμη προσπάθησα λοιπὸν νὰ κάμω τὶς λέξεις μὲ τὴν ὀρθογραφίᾳ ν' ἀνέβουν στὸ παρελθὸν καὶ ν' ἀνακαινίσω τὰ ἐρείπια, ποὺ συχνὰ εἶναι ἀρχαιότερα ἀπ' ὅ,τι θὰ νόμιζε κανεὶς στὴν ἀρχή».*

Οἱ ἰδέες αὐτές τοῦ Λάμπρου, χωρὶς νὰ ἔχουν ἄμεσα ροπή στὴν ὀρθογραφίᾳ τῆς μητρικῆς μας γλῶσσας δείχνουν πῶς καὶ στὰ χρόνια τοῦ ἐπιστημονικοῦ φωτισμοῦ ἤξερε ἡ παλιά

ὀρθογραφικὴ ἀρχὴ τῶν βυζαντινῶν νὰ βασταχτῇ καὶ μέσα σὲ μιὰ νηφαλιώτερη πιὰ γλωσσικὴ ἀτμόσφαιρα.

Γιατὶ ὁ ὑπερτροφικὸς αὐτὸς ὀρθογραφικὸς ἱστορισμὸς ποὺ συνεχίζεται καὶ στὰ χρόνια τοῦ διαφωτισμοῦ, τόσο ἐπιδειχτικὰ ἀδιάφορος γιὰ τὰ δικαιώματα καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς νέας γλώσσας, δὲν καλλιεργοῦνταν πιὰ γιὰ νὰ βοηθήσῃ καὶ αὐτὸς νὰ πλησιάσωμε τὴν ἀρχαία γλῶσσα—πίστη ποὺ ἀρχίζει πιὰ καὶ φανερώνεται μάταιη—παρὰ γιὰ νὰ δείχνῃ καὶ νὰ πιστοποιῇ τὴν ἱστορίᾳ καὶ τὶς περγαμνές τῶν «ἐρειπίων», τῆς μητρικῆς γλῶσσας, ποὺ κανεὶς ἀκόμη δὲν τὴ γράφει στὴν καθημερινὴ ζωὴ—εἴμαστε στὰ 1880 καὶ στὸ μεσουράνημα τοῦ Κόντου—ποὺ γιὰ τὴν ὥρα ὥστόσο μπορεῖ νὰ τοποθετηθῇ ἀποξεραμμένη μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ τσιμπίδα στὶς προθήκες τοῦ μουσείου γιὰ μελέτη.

Περισσότερο συστηματοποιημένες, ἐπεξεργασμένες καὶ στηριγμένες προγραμματικὰ βρίσκομε ἀργότερα τὶς ἴδιες βασικὲς σκέψεις στὸ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ, συνήγορο καὶ ἐφαρμοστὴ τοῦ ὀρθογραφικοῦ ἱστορισμοῦ στὴν κλασικώτερη του μορφή.

Ριζωμένος στὴν ἴδια ἐποχὴ μὲ τὸ Λάμπρο καὶ μ' ἔργο τῆς ζωῆς του τὴ μελέτη ἴσια ἴσια τῆς νέας γλῶσσας, δὲν τὴν ἐβλεπε βέβαια πιὰ σὰν καταστροφὴ καὶ ἐρείπια, πρώτος μάλιστα ὠνόμασε τὴ δημοτικὴ «ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα».

Ὑποχρεωμένος ὥστόσο καὶ ἀπὸ τὸ ἔργο του ν' ἀντικρίσῃ ὀλοκληρωτικὰ καὶ ὡς σὲ κάθε λεπτομέρεια τὴν ὀρθογραφικὴ τῆς ρύθμιση—σ' ἐποχὴ ποὺ ἀρχίζει ὅλο καὶ περισσότερο νὰ ξεθαρρεύεται σὰ γλῶσσα ἐθνικὴ καὶ νὰ διεκδικῇ τὰ δικαιώματά της—συνέχισε ὁ ἴδιος καὶ ζήτησε νὰ κατοχυρώσῃ σύμφωνα μὲ τὴν παλιὰ ἀρχαϊστικὴ ἰδεολογία σύστημα ὀρθογραφικὸ, ποὺ μοιραῖα ἔπαιρνε ὅλο καὶ θεωρητικώτερο, ἀντιπραχτικὸ, καθαρὰ ἐτυμολογικὸ καὶ ἱστοριστικὸ χαραχτῆρα, ὅσο ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξη, χειραφετημένη ἀποφασιστικὰ ἀπὸ τὸν ἀρχαϊσμό, ξυπνοῦσε στὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς.

Σκοπὸς καὶ ἔργο τῆς ὀρθογραφίας εἶναι καὶ γιὰ τὸ Χατζιδάκι, ὅσο πρόκειται γιὰ τοὺς νέους τύπους τῆς σημερινῆς μας γλῶσσας, ἀκόμη καὶ τοὺς ξενικούς, νὰ παρίστανται «ὅσον οἶόν τε ἀκριβέστατα» τὶς ἀλλαγές ποὺ δοκίμασαν στὴν ἱστορία.

Ἐπισημοποιεῖται ἔτσι ἡ καθιέρωση τῆς ἀλύγιστης ἀρχῆς τοῦ ἐτυμολογισμοῦ καὶ νοθεύεται προγραμματικὰ ὁ σκοπὸς τῆς ὀρθογραφίας.

Γιὰ τὶς πραχτικὲς ἀνάγκες δὲ βλέπομε μεγάλο ἐνδιαφέρον. Εἶναι βέβαια ἡ ὀρθογραφία μας, ἀναγνωρίζει καὶ τονίζει ὁ Χατζιδάκις, δύσκολη καὶ βάσανο μεγάλο γιὰ τὸ σχολεῖο,

ἀλλὰ ἐδῶ ἔχομε ἀπόφαση τελειωτικὴ καὶ ἀνέκκλητη τοῦ ἔθνους μας. Εἴμαστε ἀχώριστα δεμένοι με τοὺς ἀρχαίους καὶ ἡ παραμικρὴ ἀλλαγὴ ποὺ θὰ τολμοῦσαμε, στοὺς τόνους, τὰ πνεύματα, τοὺς διφθόγγους θὰ ἦταν καταστρεπτικὴ, «ἀντικρυς ἔθνοφθόρος». Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἂν θὰ ἔχωμε εὐκολὴ ἢ δύσκολη ὀρθογραφία παρὰ «περὶ ἐνότητος ἢ διασπασμοῦ τῆς γλώσσης».

Τὸ μόνο ποὺ μᾶς μένει νὰ κάμωμε εἶναι νὰ ἐφαρμόζωμε ὅσο γίνεται πιστότερα καὶ σὲ ὅλους ἀνεξαίρετα τοὺς νέους τύπους τὴν ἱστορικὴ ἀρχή. Ἔτσι ἀποχτοῦμε κέρδος μεγάλο: «Καθίσταται τοῖς εἰδήμοσι τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καταφανὴς οὐ μόνον ἡ ταυτότης καὶ ἡ συγγένεια τῶν νέων λέξεων πρὸς τὰς ἀρχαίας ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἄλλαι ἐγένοντο ἢ μετεπλάσθησαν». Τ' ἀκόλουθα παραδείγματα δείχνουν πῶς ἐφαρμόζει στὴ νέα γλώσσα ὁ Χατζιδάκις τὴν ἱστορικὴ γραφή:

Ἔντροπή, θὰ ἔβρη, κάμποσος, λάδι, τώρα, —τραύηξα, ἀγῶρι, ῥωτᾶω, πηδάει, νὰ περνᾷ, ἀποφάγει, τὸ φιλεῖ, διάκως, χάρως, ξυλεᾷ, γραῖες, τοῖς μηλεές—ἀνοιγωνκλείνω, Γεώργις, Βασίλεις, Καννελλόπουλλος, μανζομμάτις, βαρκάροιδες—τημῶνι, μακαρῶνι, μποττίλια, φασσαρία, σκάλα, Μᾶρκος, κωπέλλα, φασούλλι, μικροῦλλα, κουρέλλι.

Τὸ σύστημα αὐτὸ εἶχε καὶ στὴ **σ χ ο λ ι κ ῇ γ λ ὡ σ σ α**, τὴν καθαρῆς στὰ χρόνια αὐτά, τὴν ἐπίδρασή του. Γραφεὶς καθὼς *μεγαλύτερος, καλύτερος, ἔχει γραφῇ, ἔχω δώσει* πρόφτασαν τοὺς περισσώτερούς μας στὰ μαθητικὰ βῆθρα. Ἡ δημοτικὴ, ἀποκλεισμένη ὡς τὸν αἰῶνα μας ἀπὸ τὰ σχολικὰ βιβλία, δὲν πρόφτασε νὰ ρυθμιστῇ σύμφωνα με τὸ σύστημα αὐτό. Στ' ἀναγνωστικά ὅμως τοῦ 1910, τὰ πρῶτα «τῶν ἐπιτροπῶν», καθὼς ὀνομάστηκαν, βγαλμένα ἀπὸ τὸ κράτος, βρίσκουμε στὰ καταχωριζόμενα δημοτικὰ ἢ ἄλλα ποιήματα, ἂν καὶ ὁ **ι** ἀποκλειστικὰ καὶ συστηματικὰ, τίς γραφεῖς: *ῥμᾶτι, ῥλίγος, ῥψαρεύω, ῥαγιᾶς, ναντόπουλλο, βαρέλλι.*

Ἡ πίστη στὴν ἱστορικὴ ἀρχὴ εἶναι περίπτου καθολικῆς ὁλόκληρο σχεδὸν τὸ 19. αἰ.—οἱ ἀντίθετες τουλάχιστο γνώμες δὲν ξεθαρρεύονται εὐκολα. Ἄν παρουσιαστῇ ἄλλωστε καμιά θὰ τὴ γελάσουν:

Τὸ τάφτα, γράφει με τὸ φ καὶ τὸ σταβρός με βῆτα καὶ τὸ ἐναῖμενίζομαι μ' ἓνα ζευγέρι ζῆτα.

Ἄλλωστε μέσα στὸ ἀκράτητο ρεῦμα τοῦ ἀρχαϊσμοῦ θὰ ἦταν σὰν ἀντινομία καὶ σχεδὸν ἀδύνατο ψυχολογικὰ νὰ δια-

νοηθῇ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς καθαρῆς—σχεδὸν μόνο αὐτοὶ ὑπάρχουν—νὰ ἐγκαταλειφτῇ ἡ ἱστορικὴ ἀρχή.

Καὶ ἀλήθεια μόνο μία φωνὴ ὑψώνεται ὅλην αὐτὴ τὴν ἐποχὴ γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς φωνητικῆς γραφῆς στὴν καθαρῆς, στὰ 1879, ἓνα βιβλιαράκι γραμμένο φωνητικά, ἀπὸ ἓναν παπὰ ποὺ ζοῦσε στὸ ἐξωτερικόν, στὸ Λίβερπουλ τῆς Ἀγγλίας. Οἱ σκέψεις ποὺ ἐκθέτονται σ' αὐτὸ μᾶς δίνουν καὶ τὸ κλειδί γιὰ τὴ φαινομενικὴ ἀντίφαση ποὺ παρουσιάζει.

Εἶναι τὰ χρόνια ποὺ ἀναγκάζονται πιά ν' ἀναγνωρίσουν πῶς ἡ καλλιέργεια τῆς καθαρῆς δὲν ἔφερε τὴν παιδεία καὶ τὴ χρυσὴ ἐποχὴ ποὺ προσδοκοῦσαν καὶ εἶχαν ὑποσχεθῇ οἱ συνήγοροί της. Καὶ ὁ πατριώτης καὶ νεωτεριστὴς παπὰς, ποὺ ἔκανε καὶ τὸ δάσκαλο, κι ἐξακολουθώντας νὰ πιστεύῃ στὴν καθαρῆς δὲ φαντάζεται κὰν πῶς εἶναι δυνατό νὰ γραφῇ πιὸ ἀπλὰ ἢ μητρικὴ γλώσσα, κάνει τὴν ἀπροσδόκητη ἀλλὰ καὶ μοιραία σκέψη πῶς ἡ ἀποτυχία τῆς καθαρῆς θὰ γιαιτρευτῇ ἅμα αὐτὴ γίνῃ με τὴ φωνητικὴ γραφὴ προσιτὴ σὲ ὅλους..... καὶ μαζί της, φαντάζεται, γίνῃ προσιτὴ καὶ ἡ πάντοτε μακρινὴ καὶ δυσκολοπλησίαστη ἀρχαία γλώσσα καὶ φιλολογία. Αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φυλλάδιο «Πάντες ἱ Ἑλλινες ἐγγράματι τυτέστι πος ἱ καθομιλυμένη ἑλληνικὴ γλῶσσα δύνατε, διὰ καταλίλυ διδασκαλίας κε ἀπλοποιίσεως ἐπυσιόδους τυ ὀρθογραφικῷ ἀφτίς μέρως, κε ζοῖν πλίονα ἰθικίν τε κε κινονικίν ν ἀποκτίσι, κε ἐφκολομάθιτος νὰ καταστί πρὸς πάντας ὁμογενίς κε ἀλογενίς. ὑπὸ Τιμοθέου ΚΥΣΤΑ».

Τὸ βιβλίο αὐτὸ δὲ φαίνεται νὰ τὸ πρόσεξε κανεὶς, ἐνῶ ἔγινε ἀρκετὸς λόγος γιὰ μερικὲς προτάσεις ν' ἀπλοποιηθῇ τὸ σύστημα τῶν τόνων καὶ πνευμάτων στὴν καθιερωμένη καθαρῆς, ποὺ τόσο δυσκόλευαν τὴν ὀρθογραφία της καὶ τὴ διδασκαλία.

Προτάσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἦταν φυσικὸ νὰ γεννηθοῦν καὶ εὐκολώτερο νὰ ὑποστηριχτοῦν καὶ γιὰ τὴν καθαρῆς, ἀφοῦ τὰ ὀρθογραφικὰ αὐτὰ σημάδια δὲ συνανήκουν στὸ σῶμα τῶν λέξεων, καὶ με τὸ παραμέρισμά τους δὲ δημιουργοῦμε ἄμεση ἀντίθεση με τὴν ἀρχαία γλώσσα καὶ ὀρθογραφία, οὔτε κλονίζεται ἡ ἰδεολογικὴ βάση τῆς καθαρῆς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ι. ΣΚΥΛΙΤΣΗ, ποὺ μίλησε στὸν Πανασσὸ «Περὶ ἄρσεως ματαιοπονίας» (στὰ 1886), ἔχομε τὸ ΝΙΚΟΛΑΟ ΦΑΡΔΥ ἀπὸ τὴ Σαμοθράκη, ποὺ σὲ δυὸ ἀξιόλογα βιβλιαράκια (1884 Μασσαλία, 1889) με πλῆθος φωτεινὰ ἐπιχειρήματα γιὰ τὴν «ατονον» καὶ «ἀπνευματιστον γραφην»—ἀπαντώντας συγχρόνως καὶ σὲ ὅσους πολέμησαν τίς προτάσεις του αὐτὲς

χωρὶς νὰ τὸν ἔχουν διαβάσει—συνηγορεῖ γιὰ μιὰ καθαρεύουσα χωρὶς τόνους καὶ πνεύματα.

Ἐχασε ὅμως στὸ τέλος τὴν ὑπομονή του, κάπως συμμαζεύεται, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀκουστῇ περισσότερο προτείνει ἀντὶς κανέναν τόνο: μιὰ ὁξεία σὲ ὅσες λέξεις δὲν τονίζονται στὴ λήγουσα: «Συναισθανομαι τὴν εὐθυνην τῆς καινοπρεπείας του ἀρχαίζοντος τουτου νεωτερισμου μου, ουχ ἡττον δὲν μεταμελομαι». «... Το ζήτημα δὲν ἦτο οὔτε τοῦ κλάδου μου οὔτε τῶν δυνάμεων μου, καὶ ἴσως μάλιστα δια τούτο καὶ το ἡδίκησα». Πρόθυμα ὅμως παίρνει «τὴν πρέπουσαν θέσιν μαθητου» καὶ θὰ περιμένῃ νὰ τὰ ποῦν καλύτερα «οἱ διδάσκαλοι τοῦ ἔθνους μας».

Τὰ ἔχει ὁμῶς ἰδιαιτέρως μὲ αὐτοὺς, γιατί τὸ μυρίζεται, πῶς αὐτοί, ἡμεῖς οἱ φιλόλογοι, εἶναι πού φέρνομε ἐμπόδια στὶς προτάσεις του, καὶ γιὰ μᾶς φυλάγει καὶ ἓνα πάρθιο βέλος:

«ὦ Ζεὺ καὶ θεοὶ παντες, βγαλετε, σας ικετευω, τα πνευματα καὶ τοὺς τόνους ἀπο τὴν νεωτεραν μας ἐλληνικην γλωσσαν καὶ χωσατε μεσα εἰς τας κεφαλὰς τῶν πνευματισμενων καὶ ἀλατισμενων δασκαλων».

*

Μὲ τὸ 19. αἰῶνα πού κλείνει ἔχομε πάλι ἓνα σ τ α θ μ ὀ στὴν πνευματικὴ μας ἱστορία. Εἶναι ἡ ὥρα νὰ σταθοῦμε γιὰ μιὰν ἀνασκόπηση κι ἓναν ἀπολογισμό.

Ποιὰ ἦταν ἡ ὀρθογραφικὴ ἀπόδοση στὰ χρόνια πού πέρασαν, πού γράφονταν μόνη καὶ διδάσκονταν ἀποκλειστικά, χωρὶς ἀντίπαλο καὶ μὲ ἀφθονες ὥρες ἡ καθαρεύουσα, μὲ τὸ ἀρχαῖο τῆς τυπικὸ καὶ μὲ τὸ λεξιλόγιό τῆς περιορισμένα μόνο νεώτερο; Γράφονταν σωστά;

Ὁ Χι, ἂν πιστέψουμε τὰ συχνὰ παράπονα ὅλων ὅσοι ἔγραψαν σχετικά.

Καλὸ εἶναι νὰ μὴν τὸ ξεχνοῦμε σήμερα, πού οἱ θρηνητὲς τῶν περασμένων βλέποντας τὸ φαινόμενο τῆς σημερινῆς ἀνορθογραφίας τοὺς φταίει γιὰ ὅλα ἡ δημοτικὴ—αὐτὴ τοὺς ἔφταιξε ἤδη ἀπὸ τὰ 1919, γιὰ τὶς ἀνορθογραφίες τῶν ἀποφοίτων τῶν γυμνασίων, ἐνῶ ἡ δημοτικὴ μόλις στὰ 1917 εἶχε μπῆ στὶς πρῶτες δύο τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Σὲ ὅλες λοιπὸν τὶς ἐποχές, καὶ περισσότερο ὅσο πλατύτερα ἀπλώνεται ἡ γραπτὴ γλώσσα καὶ γίνεται ἀνάγκη καὶ ὄργανο τῶν ἀστῶν, ἔχομε παράπονα τῶν φιλόλογων καὶ ἐκπαιδευτικῶν γιὰ τὴν νεοελληνικὴ ἀνορθογραφία, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν ΚΟΝΤΟ, πού στὶς περίφημες ἄλλοτε Γλωσσικὲς του Παρατηρήσεις ἀραδιάζει πρῶτα τὰ ὀρθογραφικὰ λάθη πού βρῆκε χωρὶς πολλὴ δυσκολία στοὺς ὁμογλωσσούς του, προγενέστε-

ρους ἢ σύγχρονους, ἀκόμη καὶ φιλόλογους, ὡς τὸ ΖΗΚΙΔΗ, πού τοῦ χρωστοῦμε ἓνα κάπως σχολαστικὸ, χρησιμώτατο ὅμως πάντοτε ὀρθογραφικὸ λεξικό. Καὶ ὁ λόγος εἶναι ὅχι μόνο γιὰ τὸν πολὺ λαό, πού σὲ περασμένες ἰδίως δεκαετίες μόλις εἶχε κουνσοφειτῇ στὶς πρῶτες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ—πού καὶ αὐτὸ ὥστόσο εἶναι σωστὸ νὰ τὸ λογαριάζωμε—παρὰ γιὰ ὅσους εὐτύχησαν γιὰ πολὺ περισσότερα χρόνια νὰ εἶναι τρόφιμοι τῆς ἐλληνικῆς παιδείας.

Ἀλλὰ τί χρεῖαν ἔχομε μαρτύρων; Ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς, ὅσοι εἶχαμε μορφωθῇ μιὰ φορὰ μὲ τὴν καθαρεύουσα καὶ ἀπάνω κάτω τὴν ἐμάθαμε, ξέρεῖ πολὺ καλὰ ὅτι ὡς πρὸς ὀρισμένα κεφάλαια εἶναι δυσκολώτατο ν' ἀποχτήσῃ ὀρθογραφικὴ βεβαιότητα, ὅσο δὲ συντροφεύεται ἀπὸ τὸ συχνὸ ξεφύλλισμα λεξικοῦ καὶ γραμματικῆς. Μιὰ ματιὰ σὲ λέξεις καθὼς οἱ ἀκόλουθες πείθουν τὸν καθένα μᾶς πόσο δύσκολα θυμάται τὸ σωστὸ τονισμό τῶν τύπων πού διδάχτηκε καὶ πόσο ὑπερδεμένες παρουσιάζονται τέτοιες γραφικὲς λεπτομέρειες γιὰ μᾶς καὶ τὴ γλώσσα μᾶς, μιὰ καὶ χάσαμε τὴν προφορὰ τῶν ἀρχαίων.

ΟΞΕΙΑ Ἡ ΠΕΡΙΣΤΩΜΕΝΗ ;

εχινος	σπινος	θουλος	μυλος
γυρος	στυλος	στιφος	ξιφος
πυσσ	κρινον	κυτος	μυρον
χρῖσμα	πραγμα	στιγμα	χυμα
σφυρα	λυρα	μαζα	κλιναι
ευθυναί	τροπαι	πλημυρραι	λυπαι
σφραγιδα	βαθμιδα	κησιδα	κηλιδα
δρασται	Σπερτιαται	μεταπραται	Γαλαται
αυλαξ	τυψις	θωραξ	ψυξις
κρινε	κλινε	τριβε	πυγις
πλυνε	χυνε	λυε	λυνται
πινε	πιε	αννον	μολυναν
δεικνυνον	κηρυττον	ελκνον	προσπιπτον

Καὶ μὲ μερικοὺς τύπους ἀπὸ τὴ δημοτικὴ:

συρε	φτυγε	στυφε	σχυφε
παρε	παρτε	φοβαστε	ἀνεβαστε

Ἀνορθογραφοῦν πολὺ περισσότερον καὶ μὲ πῖο περίεργα λάθη οἱ γυναῖκες, πού καὶ στὰ ἑλληνικὰ φανερώνουν, ὅτι παρατήρησε γάλλος λόγιος γιὰ τὶς πατριωτισσές του καὶ τὴ γαλλικὴ ὀρθογραφία: φαντασία ἀπροσδόκητη ὅσο καὶ θελκτικὴ.

Γιατί οἱ τόσο ἄφθονες καὶ ἀτελείωτες αὐτὲς νεοελληνικὲς ἀνορθογραφίες;

Συχνὰ διατυπώθηκαν παράπονα ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικούς, πὼς φταίει ἡ ἱστορικὴ μας ὀρθογραφία.

Ἦθελα νὰ εἶμαστε δίκαιοι τῇ στιγμῇ αὐτῇ, ποὺ καταλογίζομε εὐθύνες. Καὶ γιὰ νὰ μὴ φορτώνωμε ὅλα τὰ στραβὰ στὸ μοιραῖο ἀποδιοπομπαῖο τράγο τοῦ ἱστορισμοῦ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ πῶ πὼς δίχως ἄλλο ἔφταιξε καὶ θὰ φταίῃ γιὰ τὴν κατάστασιν αὐτὴ καὶ ἡ διδαχτικὴ μέθοδος καὶ γενικὰ ἡ σχολικὴ ἐργασία.

Γι' αὐτὸ ἔχει νὰ παραμείνῃ ἀπαίτησή μας ἀπὸ τὸ σχολεῖο νὰ ἐργάζεται ὅπως πρέπει, ὥστε νὰ διδάσκεται καὶ νὰ μαθαίνεται ἡ ὁποία ὀρθογραφία τῆς μητρικῆς γλώσσας.

Δὲν μπορούμε ὅμως παρὰ νὰ ὁμολογήσωμε πὼς ἡ σχολικὴ μας ὀρθογραφία εἶχε νὰ ἐπιδιώξῃ ἰδανικὸ τρομερὰ δυσκόλο κατ' ὀρθὴν, ἀκόμη καὶ γιὰ λαὸ μετελιότερα ἐκπαιδευτικὰ μέσα ἀπὸ τὸν ἑλληνικόν, (*λῦε—λύται, πῖνε—πίε*), καὶ φτάνει νὰ θυμηθοῦμε πὼς ὅσοι βοήθησαν νὰ θεοπιστῇ σὲ περασμένες ἐποχές—ὕπνοβάτες μαγεμένοι τοῦ γυρισμοῦ ἢ θεωρητικοὶ μονόπλευροι καὶ μονοκόμματοι αὐστηροῦ καὶ κοντόθωρου ἱστορισμοῦ—δὲ λογάριζαν καθόλου τὶς πραχτικὲς ὀρθογραφικὲς ἀνάγκες καὶ ἐνδεχόμενες γραμματικὲς δυσκολίες. Θυμηθῆτε τί μᾶς εἶπαν οἱ ἴδιοι!

*

Μιὰ τελευταία ἐποχὴ γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὀρθογραφίας μας ἀρχίζει μετὰ τὸν 20. αἰῶνα, στὶς μέρες μας. Καὶ αὐτὸ σχετίζεται πάλι μετὰ τὴ γενικώτερη γλωσσικὴ κατάστασιν καὶ ἰδεολογία.

Τὸ γλωσσικὸ καθεστὼς εἶναι σήμερα, τὸ βλέπετε ὅλοι σας, δίχως ἄλλο σημαντικὰ διαφορετικὸ παρὰ ἐδῶ καὶ ἑκατὸ χρόνια, καὶ σὰ θέσιν καὶ περισσότερο ἀκόμη δυναμικὰ.

Τί ἀπόστασιν, ἀλήθεια, καὶ τί διαφορὰ!

Ἡ πίστις καὶ ἡ κινητήρια δύναμις τοῦ ἀρχαϊσμοῦ τοῦ 1830, ἀκόμη καὶ τοῦ 1880, κλονίστηκε γιὰ πάντα, ξεθύμανε· σβήνει, ἔσβησε. Τῇ θέσιν του πῆρε ὁ δημοτικισμός.

Ἡ κοινωνικὴ ζύμωσις καὶ ἀνέλιξις καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνανέωσις στὶς τελευταῖες γενεὲς εἶχε γιὰ καρπὸ: διαφορετικὸ προσανατολισμὸ στὶς γλωσσικὰς ἰδέας καὶ στὴ γλωσσικὴ χρῆσιν.

Ἡ μητρικὴ γλώσσα—ὄχι πιά ἀγνοημένη καὶ ἀγνωστὴ, καθὼς στὶς πρώτες δεκαετίες τοῦ καθαρισμοῦ—οὔτε, καθὼς στὰ 1880 καὶ 1890, ἀντικείμενον ἀτολμῆς μονάχα ἐπιστημονικῆς μελέτης καὶ καταγραφῆς, βγήκε ἀπὸ τὴ μεσαιωνικὴ περιφρόνησιν, γράφεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴ λογοτεχνίαν, τὴ μετα-

χειρίζονται σὲ ὅλο καὶ περισσότερες περιστάσεις στὴν καθημερινὴ κοινωνικὴ ζωὴ, διδάσκεται ἡ γραμματικὴ τῆς στὸ δημοτικὸ σχολεῖο.

Καὶ κοντὰ σ' αὐτὴν ἄλλοι μένουσιν εὐχαριστημένοι μετὰ τὸ νὰ γράφουσιν μιὰ ἀνακατωμένη γλώσσα «χωρὶς ὑπερβολές», καὶ ἄλλοι πολλοὶ γράφουσιν τὴν καθαρεύουσαν ποὺ διδάχτηκαν μιὰ φράξιν καὶ συνήθισαν, μετὰ ἀφθονωτέροισιν ὅμως τώρα καὶ αὐτοὶ τύπους καὶ λέξεις τῆς δημοτικῆς.

Μ' ἓνα λόγον, ἄσχετα μετὰ τὴν κατεύθυνσιν ποὺ ἡ κίνησις αὐτὴ ἔχει νὰ πάρῃ καὶ θὰ πάρῃ: κατάστασιν μεταβατικὴ καὶ ἀναγκαστικὰ ἀρκετὰ ἀνακατωμένη, ἀλλὰ μετὰ βασικὰ διαφορετικὸ προσανατολισμὸν, ποὺ δὲν ἔχει πιά τὴν παλιὰ τάσιν καὶ ποὺ καθιερώνονται ὅλο καὶ περισσότερο τὰ στοιχεῖα τῆς ζωντανῆς γλώσσας—μιὰ καὶ τὸ κέντρο τοῦ βάρους ἀντὶ ν' ἀναζητιέται σὲ μακρινὰ περασμένα μεταφέρθηκε στὴ σημερινὴ πραγματικότητα.

Αὐτὰ ὅμως ὅλα δὲν μπορούσε παρὰ νὰ ἔχουν ἄμεσο ἀντίκτυπο στὸ ζήτημα τῆς ὀρθογραφίας.

Μὲ τὴν παλιὰ καθαρεύουσαν, ποὺ βασίλευε στὸν περασμένον αἰῶνα, καὶ ποὺ ἔγραφε, ἄς ποῦμε, ἡ *ζάκχαρις αἰ ζακχάρις*, ὁ ταῶς τοῦ ταῶ, τὸ φρέαρ, ἦταν σπάνιοι οἱ τύποι καὶ οἱ λέξεις ποὺ δὲν πρόβλεπε ἡ ἀρχαία γραμματικὴ: *μαζί, τώρα, ἰνστιτούτον, κῶδιξ, κομιτάτον, μεγαλύτερος, ἔχει χαθῆ*—καὶ αὐτὰ κανονίζονταν σχετικῶς εὐκόλως μέσα στὰ παλιὰ ὀρθογραφικὰ καλούπια.

Σήμερα ὅμως ἔχομε πληθὺς λέξεις καὶ τύπους νέους, ἀγνώστους στ' ἀρχαία, ποὺ δημιουργοῦν νέα κατάστασιν καὶ μᾶς πλημμυρίζουσιν ἀπορίες καὶ δυσκολίες. Καὶ τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἐδῶ ὡς σὲ ποιοῦ σημείον ἐπικράτησε ἡ δὴ ἡ δημοτικὴ, παρὰ μόνον πὼς κλονίστηκε καὶ νερούλιασε ἡ καθαρεύουσα, ἡ θεμελιωμένη στὸ ἀρχαῖον τυπικόν.

Πὼς θὰ ὀρθογραφίσωμε ἑκατοντάδες λέξεις καθὼς *ὁμορφος, ἐλιά, προῖμα, σβήνω, βοαδιά, τέσσερες, κῶθω, ἀλλιῶς, γοστιῶ, φίδι, ὀξιά, Γιουγκοσλαβία*, ἢ τύπους ἀπρόβλεπτους καθὼς *ζάχαρι, βυσσινῆς, ξοδέψαμε, νὰ βλέπομαστε*:

Καὶ τί τόνον θὰ σημειώσωμε σὲ λέξεις καθὼς *τριαντα, κλαμα, γυναικα, σκουπα, κουκλα, τρουπα, καρδερινα, τσουνκνιδα, συνκωτι, παραμυθι, κελαρ, ζητιανος, τῆς Μαριγως, οἱ παπαδες, παρτε, ἀνεβαστε, εὐθύνες, πλημμυρες*;

Οἱ δυσκολίες ποὺ παρουσιάστηκαν εἶναι ποικίλεις: Πρῶτα ἀβεβαιότητα ἢ ἀμφιβολίες ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν, καθὼς λ.χ. ὅταν ἦταν νὰ γραφῇ τὸ *κοιτάζω*, τὸ *ἀλλιώς* ἢ τὸ *ὄχι* (ἢ *ὠχι*).

Δεύτερα οἱ πολλαπλές δυνατότητες ἐφαρμογῆς τῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς. Ἔτσι λ.χ. στοὺς τύπους *διάκος-διακος*, *σταματήστε-σταματήστε*, *ξόδενα-ξώδενα*, *νὰ ἔχης-νὰ ἔχεις*, *ζάχαρη-ζάχαρι*.

Ἐπειτα ἡ δυσκολία—ὅσο λείπει ἢ δὲν ἐπιβάλλεται ἔγκυρη ἀρχή—νὰ ἐπιβληθῇ ἐνιαία γραφή, ἐκεῖ ὅπου ὁ καθένας ἢ πολλοὶ τουλάχιστον ἐπιμένουν σὲ ὅ,τι πιστεύουν σωστότερο. Πῶς θὰ συμφωνήσωμε λ.χ. ὅλοι νὰ γράφωμε ὁμοιόμορφα τὸ *ξέρω*;

Ὅλεσαυτὲς οἱ δυσκολίες εἶχαν γι' ἀποτέλεσμα ὡς σήμερα ἀκόμη κάποια ἀκαταστασία ὀρθογραφικῇ (ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ὅπου ἀπὸ τὰ 1917 καθιερώθηκε πάγια καὶ ἐνιαία ὀρθογραφία). Τὴ βρῖσκομε καὶ σὲ ἄλλες γλώσσες ποὺ πρωτογράφονται ἀφοῦ προηγήθηκε διαφορετικὴ γραπτὴ παράδοση καὶ, καθὼς ἔγινε καὶ σὲ κείνες, θὰ περιοριστῇ καὶ θὰ λείψῃ καὶ σὲ μᾶς σιγὰ σιγὰ.

Ἐχομε ὅμως, ὅπως καὶ νὰ ρυθμίσωμε τὴν ὀρθογραφία μας στὴ σημερινή βάση, καὶ ἄλλο εἶδος δυσκολίες, διαφορετικόν, σχετικὸς μὲ τὴν ἐφαρμογή, μὲ τὸ ἐφαρμόσιμό της, διδάχτικὴ φύσης, μὲ ἄμεση λοιπὸν πραχτικὴ σημασία. Αὐτὲς γεννιοῦνται ἀπὸ τὸ βάρος ποὺ καταντᾷ, τόσο γιὰ τὸ σχολεῖο ἢ γραμματικὴ διδασκαλία τέτοιου συστήματος ὅσο καὶ γιὰ τὸν καθένα μας σὲ ὅλη μας τὴ ζωὴ, μιὰ ὑποφερτὴ ἐφαρμογή.

Εἶναι πραγματικὰ τέτοιο βάρος ἡ ὀρθογραφία μας;

Γιὰ ν' ἀπαντήσωμε στὸ ἐρώτημα αὐτὸ πρέπει νὰ σταματήσωμε λίγο, γιὰ νὰ ξεχωρίσωμε τίς διαφορὲς δυσκολίες ποὺ παρουσιάζει γενικὰ ἀπὸ πραχτικὴ ἄποψη ἡ ὀρθογραφία τῆς γλώσσας μας.

Λέγοντας δυσκολίες ἐννοοῦμε ὅχι τίς ἀναγνωστικές, καθὼς λ.χ. θὰ εἶχαμε ἂν γράφοντας *πταίω* καὶ *πτεισματοδίκης*, *πτερούγα* καὶ *πτέρυγα*, εἶχαμε νὰ τὰ προφέρωμε *φταίω* καὶ *πτεισματοδίκης*, *φτερούγα* καὶ *πτέρυγα*, ἢ ποὺ θὰ εἶχαμε ἂν γράφοντας λ.χ. *σβήνω* θὰ ἦταν δυνατό νὰ διαβάζαμε *σ-βήνω* (καὶ ὅχι καθὼς κάνομε ἀναγκαστικά: *ξ-βήνω*) παρὰ γραφικὲς, ποὺ μᾶς ἐμποδίζουν δηλαδὴ νὰ γράψωμε σωστὰ ὅ,τι ταυτίζεται στὴν προφορά.

Πηγὴ καὶ γιὰ τίς δυσκολίες αὐτὲς εἶναι γενικὰ ἡ ἔλλειψη ἀντιστοιχίας ἀνάμεσα σὲ γράμματα καὶ φθόγγους καὶ ἰδιαιτέρως ἡ πολλαπλὴ γραφικὴ ἀπόδοση τοῦ ἴδιου φθόγγου. Ἔτσι ὅμως γεννιοῦνται ἀπὸ περίπτωσιν σὲ περίπτωσιν διαφορετικὲς καὶ ἄνισες δυσκολίες.

Τὸ *Μυτιλήνη* λ.χ., τὸ *σημαία* καὶ τὸ *εὐτυχοῦμε*, μὲ τὰ δύο του πρῶτα *υ*, γεννοῦν δυσκολίες γραφικὲς, ἀφοῦ τ' ὀρθογρα-

φικὸ σύστημα τῆς γλώσσας μας ἐπιτρέπει νὰ τὰ γράψωμε καὶ διαφορετικά. Ἀλλὰ ἐπιτέλους μάθαμε ὅλοι μας, ὕστερα ἀπὸ κάποιο κόπο στὴν ἀρχή, νὰ τὰ γράφωμε σωστά. Ἐχομε ἐδῶ πάντοτε νὰ γράψωμε ρίζες, καὶ μὲ κάποια προσοχὴ καὶ μέθοδο στὴ διδασκαλία μᾶς ἐμπεδώνονται οἱ σχετικὲς ὀπτικές εἰκόνες. Αὐτὸ τὸ εἶδος δυσκολίας παρουσιάζουν ὅλες οἱ γλώσσες μὲ ὀρθογραφία ἱστορικὴ, ὅσοι ὅμως ἀπὸ μᾶς ἔμαθαν ξένες γλώσσες, καὶ μὲ πολυπλοκώτερη ἀκόμη ὀρθογραφία ἀπὸ τὴ δική μας, ἀποχτοῦν δεξιότητα ὀρθογραφικὴ ποὺ συνήθως δὲν τὴν ἔχουν στὴ μητρικὴ γλώσσα, ὡς πρὸς ζητήματα ποὺ δὲν ἀποβλέπουν στὶς ρίζες.

Ἐδῶ θὰ εἶχαμε ν' ἀναφέρωμε πρῶτα τίς κατὰ λήξεις ἢ ἄλλες ὁμάδες τύπων ποὺ συναντῶνται ἀλλὰ ποὺ δὲ γράφονται τὸ ἴδιο. Φυσικὰ δὲν ὑπάρχει δυσκολία ὅταν γράφονται ὁμοιόμορφα καὶ ἐνιαία (λ.χ. ὅλα τὰ ῥήματα σὲ -(ο) μὲ *ω*, ὅλα τὰ θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -(ι) μὲ *η*), ἢ τουλάχιστο σύμφωνα μὲ ἀπλοὺς κανόνες χωρὶς πολλὰς ἐξαιρέσεις.

Ἀλλ'ὅμως ἔχομε δυσκολίες πολὺ μεγαλύτερες παρὰ γιὰ τίς ρίζες, ὅσο οἱ κανόνες μπερδεύονται μ' ἐξαιρέσεις βαριές, δυσκολογῆτες καὶ δυσκολοθύμητες (*βιώσιμος-βιατικός, τιμώ-τερος-ἐντιμώτερος*).

Ἀκόμη μεγαλύτερη μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ δυσκολία, ὅταν πρόκειται γιὰ τὰ διάφορα ὀρθογραφικὰ σημάδια καὶ μάλιστα τὰ τὸνικά, ὅσο δὲν ἔχουν σημασία γιὰ τὴ σημερινή προφορά. Αὐτὰ εἶναι φυσικὸ νὰ μὴ μᾶς ἐντυπώνωνται τόσο εὐκολὰ στὴν ποικιλία τους (*μονωδία-χασμωδία*) ὅσο τὰ ψηφία, ὅταν μάλιστα ἔχωμε νὰ κάμωμε μὲ τίς τόσο ἀνακόλουθες γιὰ μᾶς σήμερα παραξενιὲς τῶν διχρόνων, ποὺ ἄλλοτε παρουσιάζονται μακρὰ καὶ ἄλλοτε βραχεῖα.

Ἡ ἱεραρχία τῶν δυσκολιῶν αὐτῶν, καθὼς τίς ταξινομήσαμε, ἐφαρμόζεται καὶ σὲ ἄλλες γλώσσες τὴν ἔχομε καὶ στὴν καθαρῆυσαν. Ἀξίζει μάλιστα νὰ θυμηθοῦμε πῶς τὰ λάθη γιὰ τὰ ὁποῖα κατηγορήσε προπάντων ὁ Κόντος ὅσους ἔγραφαν καθαρῆυσαν εἶναι, καὶ πολὺ φυσικὰ, ἀπὸ κείνα ποὺ καὶ σήμερὰ εἶναι τὰ συχνότερα: λάθη στοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα, τὴν ὑπογραμμὴν καὶ τὰ διπλὰ σύμφωνα, τὰ παραθετικά, σὲ-(ότερος) ἢ γραφὲς μὲ (ο) σὲ ὁμάδες λέξεων καθὼς *χρεοστάσιο-χρεωφειλέτης* κτλ.

*

Καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ τὴν παρένθεσιν αὐτὴ ἐρχόμαστε στὸ τελευταῖο σημεῖο ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ σήμερὰ, στοὺς λόγους ποὺ κάνουν δυσκολώτερη τὴν ὀρθογραφία τῆς γλώσσας μας, ὅταν ἐπιμένοντας ἀλύγιστα στὴν ἱστορικὴ ἀρχή,

ὅπως διαμορφώθηκε μὲ τὴν καθαρεύουσα, τὴν ἐφαρμόζουμε καὶ στὴ δημοτικὴ—ἢ ὅπως καὶ νὰ εἶναι σὲ μιὰ γλῶσσα ποὺ δὲν εἶναι πιά ἡ καθαρεύουσα.

Τὸ σημερινὸ γλωσσικὸ καθεστῶς παρουσιάζει, συγκρινόμενο μὲ τὴ γλῶσσα ποὺ μιλήθηκε ἐδῶ καὶ δυὸ ἢ δυόμισι χιλιάδες χρόνια νωρίτερα, ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἀλλαγὴ στὴν προφορὰ, ποὺ εἶδαμε ἤδη, δυὸ σημαντικές ἀλλαγές : σημαντικωτάτη λεξιλογικὴ ἀνανέωση καὶ νέο σὲ πολλὰ τυπικό.

Ἡ ὀρθογραφία βρίσκεται σὲ ἄμεση σχέσι με τὴ γλῶσσα ποὺ παριστάνει καὶ οἱ δυσκολίες τῆς ἱστορικῆς γραφῆς εἶναι συνάρτησι τῆς γλώσσας : μεγαλώνουν ὅσο ἐκείνη ἀλλάζει. Ἔτσι σὲ πλήθος περιπτώσεις ἡ ἱστορικὴ ἀρχὴ γεννᾷ ἀνοικονόμητες δυσκολίες. Αὐτὸ γίνεται :

α) γιατί δὲν εἶναι εὐκολο νὰ χωρέσουμε καὶ νὰ σφίξουμε τὸ νέο σύγχρονο γλωσσικὸ ὑλικὸ στοὺς παμπάλαιους ὀρθογραφικούς κανόνες ἀτροποποίητους· καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος

β) γιατί δὲ μᾶς ἐπιτρέπεται πιά νὰ στηριχτοῦμε, γιὰ νὰ ἐκφράσουμε τοὺς κανόνες μας, στὸ τυπικὸ τῆς ἀρχαίας γλώσσας, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα ποὺ ρυθμίζουμε ὀρθογραφικὰ ἔχει τυπικὸ διαφορετικόν.

Ἀληθεύει, τὸ βλέπουμε καὶ ἐδῶ, ἡ εὐαγγελικὴ ρῆσι, πὼς τὸ καινούριο κρασί δὲν μπορεῖ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ φυλάγεται μέσα στὰ παλιὰ ἀσκιά, γιατί ἀλλιῶς «ρήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται» (Ματθ. 9. 17).

Καὶ τὸ κύριο εἶναι νὰ μὴ χαθῇ τὸ κρασί.

Ἀναφέρω λίγα παραδείγματα σχετικὰ μὲ τὶς καταλήξεις καὶ τὸν τονισμό.

Σύμφωνα μὲ τὸν ἀρχαῖο κανόνα γράφουμε μὲ *-ίζω -ισα* τὸ *νομίζω* καὶ τὰ ἄλλα ρήματα σὲ *-ίζω*, καὶ μὲ *-ησα* τὸν ἀόριστο τὰ ρήματα σὲ *-ῶ*. Καὶ ἂν ὅμως ἀκόμη φυλάξουμε, σὰν ἐξαιρέσεις, ρήματα καθὼς *δακρύζω* *δάκρυσα*, *δανείζω* *δάνεισα*, *ἀθροίζω* *ἄθροισα* κτλ., πὼς θὰ γράψουμε, τὰ *χαιρέτησα*, *κύλησα* *ζωγράφησα*, *μέθησα*, *μήνυσα*, *ἐγγείρησα* ἀλλιῶς παρὰ ἔτσι, σύμφωνα μὲ τὸν τρόπο ποὺ σχηματίζουν σήμερον τὸν ἐνεστώτα τους; Γιατὶ ἂν θέλαμε νὰ φυλάξουμε τὶς ἀρχαίες γραφές : *χαίρετισα* (*χαιρετίζω*), *κύλισα* (*κυλίω*), *μέθυσα* (*μεθύω*), *μήνυσα* (*μηνύω*), *ζωγράφησα* (*ζωγραφέω*), *ἐγγείρησα* (*ἐγγειρέω*), θὰ μεγαλώνουμε ὑπερβολικὰ τὶς δυσκολίες τοῦ κανόνα μας γιὰ τὴ γραφὴ τοῦ ἀορίστου τῶν ρημάτων σὲ *-(ισα)*.

Καὶ πὼς θὰ τονίσουμε τὰ δνόματα σὲ *-ιως -ια -ινο -ινι*;

Ὁ ἀριθμὸς τους εἶναι στὴ γλῶσσα μας σήμερον πολὺ μεγαλύτερος παρὰ στ' ἀρχαία καὶ οἱ λέξεις σημαντικὰ διαφορετικές:

-ινο : σκῖνος, (σκῖνος), σκῖνος, ἔχινος, καρκίνος, (Ταραντῖνος Ἀκραγαντῖνος), Αἰνός, Κωσταντῖνος, Κρατῖνος, κρῖνος, φινός, ὀρλεκίνος, βεδουίνος, καπαιτῖνος, μανταρινός, ραβῖνος, ταρταρίνος, Ντινός, Κρίνος, Μαρίνος, Πιπῖνος, Μαντζαβῖνος, Μαλαντρινός,

-ια : Κωσταντῖνα, Φανστῖνα, Μαρίνα, Κατερίνα, Κατίνα, Πανλῖνα, Πιπῖνα, Μπομπουλίνα, Χριστίνα, Λίνα, Μίνα, Νίνα, Ἐλενούσα, Σαλαμίνα, Ἀρτοτίνα, Ἀκτίνα, Πίνα, Κουρτίνα, Καρίνα, Μπενζίνα, Κριολίνα, σουλτανίνα, προβατίνα

καρδερίνα, λαγίνα, καβουρίνα, ἀραλίνα, γατρινα, δικηγορίνα, τσαχτίνα, ζίνα, ψιρίνα, ἀζίνα, ῥίνα, ἀδερῖνα, ρετίνα, ρουτίνα,

-ινο : καπελῖνο, μαρσάκινο, μαντολῖνο, κινῖνο, Βερολῖνο, Βελεστῖνο, Ναβαρῖνο, Πεκῖνο, Τουρῖνο,

-ινι : δελφῖνι (δελφίς-δελφίνος), λυθρῖνι (ἐρυθρῖνος), καμῖνι (κάμινος), κοφῖνι (κόφινος) - καναρίνι, καρδερίνι, λουστρίνι, μανταρίνι, σκαρπῖνι.

Οἱ ἀρχαῖοι περισπούσαν τὰ *δῖνος* *πρῖνος* ὡς ἔξυναν ὅμως τὸ *σπῖνος* κ. ἄ. καὶ ἀκόμη περισπούσαν τὰ ὑπερδυσύλλαβα προσηγορικὰ σὲ *-ῖνος*, ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸ *καρκῖνος*, καὶ τὰ κύρια σὲ *-ῖνος*, καὶ σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Ἡρωδιανοῦ (2. αἰ. μ. Χρ.), τὰ «ἰταλικά» σὲ *-ῖνα*.

Θὰ σεβαστοῦμε τὸν ἀρχαῖο κανόνα; Καὶ ἂν τὸν φυλάξουμε τουλάχιστον γιὰ τὶς ἀρχαίες ἐλληνικὲς λέξεις, καὶ ζητήσωμε νὰ τὸν ἐφαρμόσουμε, πὼς θὰ τὸν διατυπώσουμε, ἔτσι ποὺ νὰ ἐξοικονομήσωμε τὶς ἀρχαίες γραφές μέσα στὸ νέο ὑλικόν;

Θὰ σημειώνουμε παντοῦ περισπωμένες, ἀκόμη καὶ στὸ *ρουτίνα*, *ψιρίνα*, *τσαχτίνα*, *Πιπῖνα*, *Νίνα*, ἀκόμη καὶ στὸ *κοφῖνι*, ποὺ ἔχει τὸ *α* βραχύ. Ἡ μὲ ποῖα δαχτυλουρίγια θὰ συμβιβάσωμε τὶς προσταγές τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν μὲ τὴν ἀνάγκη γιὰ μιὰ λογικὴ καὶ ἀνθρωπινὴ λύση;

Μπορεῖ βέβαια νὰ ἔχη κανεὶς γιὰ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς λέξεις αὐτὲς ὅποια γνώμη θέλει καὶ ἴσως μερικοὶ νὰ τὶς ἔχουν γιὰ ἀνάξιες νὰ γραφοῦν, ἀφοῦ πολλές τους εἶναι ξενικὲς ἢ χαϊδευτικὲς ἢ σπάνιες καὶ ὅπως καὶ νὰ εἶναι δὲν ὑπάρχουν στὸ σύνταγμα ἢ τὴ νομοθεσία. Μιὰ καὶ ἔχομε ὅμως περισπωμένες στὴ γραμματικὴ μας καὶ τὸ *ι* εἶναι διπλόχρονο καὶ ἡ παρουσία του στὴν παραλήγουσα, μὲ *ο* στὴ λήγουσα, γεννᾷ ἀδιάκοπα καὶ ὑποχρεωτικὰ τὸ δίλημμα καὶ τὴν ἀπορία «ὀξεία ἢ περισπωμένη»;, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχομε στὴ γραμματικὴ μας κανόνα ποὺ νὰ μᾶς βοηθῇ νὰ ξέρουμε, ὅποια λέξη καὶ ἂν θελήσωμε νὰ γράψωμε τῆς γλώσσας μας, ποὺ νὰ τελειώνη σὲ *-ῖνα -ῖνος -ῖνο -ῖνι*, ποῖος τόνος τῆς ἀνήκει.

Λύση καὶ ἀπάντησι δὲν εἶναι βέβαια τὸ νὰ μὴ λέμε *Ντινός*, *Μαντζαβινός*, *Ψιρίνα*, *Νίνα*, *Κατίνα*, *σκαρπῖνι*, *μανταρίνι* καὶ νὰ περιοριστοῦμε στὰ *πρῖνος*, *Κρατῖνος*, *Ακραγαντῖνος*, *Αἰνός*, *Παρισῖνος*, οὔτε νὰ τὰ λέμε ἄλλὰ νὰ μὴν τὰ γράφωμε, ἢ νὰ γράφωμε *κοφῖνιον*, *δελφῖνιον*, *σουλτανῖνη*, οὔτε εἶναι λύσις τὸ νὰ τονίζωμε «σωστά» τ' ἀρχαία *σκῖνος*, *σπῖνος*, *λυθρῖνι*, *κοφῖνι* καὶ νὰ σημειώνωμε, καθὼς ἀρχίζει νὰ γίνεται (*σκέτσο*, *ψάξετε*) ὅ,τι τὸνο θέλομε στὸ *τσαχτίνα*, τὸ *κινῖνο* καὶ τὸ *βεδουῖνο*. Χρειάζομαστε κανόνα μελετημένο καὶ πραχτικόν σὲ κάποια ἐφαρμοσὶμη πάντοτε βάση, ποὺ νὰ ἐκφράξῃ τὴ συμφωνίαν μας νὰ γράφωμε σωστά ὅ,τι λέμε, μὲ περισπωμένες, ἂν γίνεται, εἰδεμὴ χωρὶς αὐτές.

Φαίνεται ἴσως ἀστεῖο νὰ γίνεται δημόσια συζήτησις γιὰ τέτοιο ζήτημα καὶ νὰ μᾶς ἀπασχολῇ ὁ τόνος ποὺ πρέπει νὰ πάρῃ ἡ *ἀραλίνα* καὶ τὸ *μαντολῖνο* ἢ τὸ *κινῖνο*, πολὺ χειρότερον εἶναι ὅμως ὅ,τι γίνεται τὸσον καιρὸν ἱεροκρύφια καὶ χωρὶς γνώσι τῆς κοινωνίας σὲ βάρος τῶν παιδιῶν τῆς μὲ τὸν ξεθυμασμένον ὀρθογραφικόν ἱστορισμό, ποὺ γυρεῖ νὰ ἐφαρμοστῇ καὶ στὴ μητρικὴ μας γλῶσσα. Καὶ ἴσια ἴσια γιὰ ν' ἀποφύγωμε καὶ στὰ χρόνια ποὺ ἔρχονται ἐνδεχόμενες παραπλανητικὲς ἱερεμιάδες τῶν συνηγορῶν του εἶναι καλὸ νὰ ἔρχωνται καὶ τέτοια ζητήματα στὴ δημοσιότητα γιὰ νὰ βρῇ ἡ λύσις τους τὴν κύρωσίν τῆς.

Εἶναι δικαιολογημένη ἀξίωσις μας ἀπὸ τὴν ὀρθογραφίαν τῆς κοινῆς γραπτῆς γλώσσας νὰ εἶναι ἔτσι ρυθμισμένη, ποὺ νὰ μπορῇ νὰ διδαχτῇ, νὰ διδάσκεται καὶ νὰ μαθαίνεται, σὲ ὅλα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἔτσι ποὺ ὁ κάθε πολίτης νὰ γίνῃ ἱκανὸς νὰ γράφῃ σωστά τὴ γλῶσσα του, καθὼς εἶναι χρέος του

ἀλλὰ καὶ δικαίωμα του. Καὶ ὁ αὐριανὸς πολίτης ἔχει νὰ καταρτιστῇ γι' αὐτό, ὅσο εἶναι παιδί 7—10 χρονῶν. Τότε θὰ μάθῃ πῶς γράφουν καὶ πῶς πρέπει νὰ γράφῃ καὶ ὁ ἴδιος στὴ γλώσσα του τὰ θηλυκὰ μὲ (ι) στὸ τέλος—*νίκη, βούση, ἐκατοστή, φακή*—καὶ τί τόνος σημειώνεται στὸ (ι) αὐτό, ὅταν τονίζεται.

Παιδιά, δάσκαλοι καὶ γονεῖς, ὅλοι μας ξέρομε πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι τόσο εὐκόλο. Ἡ προσπάθεια νὰ κανονίζωμε τὸ γράψιμο τῆς νέας μας γλώσσας σύμφωνα μὲ ἀρχὴ ριζωμένη 2 1/2 χιλιάδες χρόνια πίσω ἔχει καὶ πικροὺς καρπούς.

Ἀλλὰ καθὼς εἶπα, οἱ ἀρχαῖοι κανόνες δυσκολεύονται καὶ γιὰ ἄλλο λόγο, ἐπεὶδὴ ἔχασαν τὸ στήριγμα τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς.

Ἄς πάρωμε παραδείγματα σχετικὰ μὲ τὸ γράψιμο τῶν θηλυκῶν:

α) *νίκη—ράχι, κάππαρι, χάρι—πῆχυ.*

β) *ψυχή, καλή—φακή, διπλή.*

γ) *χώρα, χελώνα — πείνα, παῦλα, τρῦπα, — γυναῖκα, χῆνα, προίκα,*

δ) *μιλιά, δεξιά, παλιά—ἀρραβωνιαστικιά, γλυκειά.*

Θὰ δοῦμε πῶς καὶ ἐδῶ ὁ ξερὸς καὶ ἀλύγιστος ἐτυμολογισμὸς τῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς μεγαλῶνει τὶς ὀρθογραφικὰς δυσκολίες τῆς νέας γλώσσας.

Βέβαια, γιὰ τὸν ἱστορικό, τὸν ἐπιστήμονα, τὸ λόγιο, τὸ γραμματιζούμενο—ποῦ μὲ κάποιο ἀριστοκρατικὸ ἄκκιςμὸ ἐλληνομάθειας ἐνδιαφέρεται καὶ χαίρεται νὰ δῇ καθρεφτισμένη στὴ γραφὴ τὴν ἐτυμολογία—καὶ ποῦ ξέρεي ἢ θέλει νὰ ξέρῃ τὴν ἀρχαία γλώσσα—φαίνεται εὐκόλο τὸ γενικώτατο ἀξίωμα τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας: γράφε σύμφωνα μὲ τὴν ἐτυμολογία· κατὰ τὸ πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ σχηματίστηκε κάθε λέξη ἢ τύπος: *νίκη—ράχι—ἐκατοστύ, αἰῶνες—τρώμε.*

Ἡ «ἱστορικὴ» ὅμως αὕτῃ «ἀρχὴ» πρέπει γιὰ τὴν πράξιν τῆς ζωῆς—γιατὶ ἡ ὀρθογραφία τῆς κοινῆς γλώσσας δὲν εἶναι θεωρία παρὰ καθημερινὸ σωστὸ γράψιμο ἀπὸ μέρος ὅλων μας, μικρῶν καὶ μεγάλων—πρέπει γιὰ τὶς σχολικὰς ἀνάγκες νὰ κομματιαστῇ σὲ πολλοὺς κανόνες.

Καὶ πρέπει—τὰ «πρέπει» αὐτὰ δὲν μποροῦμε νὰ τὰ ξεφύγωμε—πρέπει οἱ κανόνες αὐτοὶ νὰ πάρουν διατύπωση γραμματικὴ, ποῦ νὰ τοὺς κάμῃ διδάξιμους, εὐκολοθύμητους, πραχτικούς.

Καὶ πρέπει πρὶν ἀπ' ὅλα—σὰν πρωταρχικὸ αἶτημα τῆς νεοελληνικῆς γραμματικῆς διδασκαλίας—οἱ ὀρθογραφικοὶ κανόνες τῆς νέας γλώσσας νὰ μὴν προϋποθέτουν γνώση τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς.

Ὅσοι φοίτησαν μόνο στὸ δημοτικὸ σχολεῖο—συχνὰ μάλιστα χωρὶς ν' ἀποφοιτήσουν—δηλαδὴ τὰ 92 1/2 ο)ο τουλάχιστο τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ποῦ δὲ θὰ συνεχίσουν τὶς σπουδὲς τοὺς παραπάνω—δὲν εἶναι δυνατό νὰ ὑποχρεώνωνται νὰ μυηθοῦν πρῶτα στὰ γραμματικὰ φαινόμενα τῆς ἀρχαίας γλώσσας. Εἶναι αὐτονόητο.

Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ κρίνωμε τὸ περιστατικὸ αὐτό, ὅχι μὲ τὴ δική μας ἐλληνομάθεια καὶ ψυχολογία, ποῦ κάμαμε ἐπιτέλους σπουδὲς ἀνώτερες καὶ ζοῦμε στὴν πρωτεύουσα, καὶ τὰ παιδιά μας ἀπὸ μικρὰ ἀναπνέουν διάχυτο κάποιο ἀέρα παιδείας, παρὰ νὰ θυμηθοῦμε καὶ μιὰν ἄλλη μεγαλύτερη Ἑλλάδα. Ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐλληνόπαιδα μὲ πολὺ διαφορετικὰς προϋποθέσεις πλημμυρίζουν κάθε μέρα τὰ σχολεῖα ποῦ θὰ τοὺς δώσουν τὸ πνευματικὸ ψωμί, ἀπὸ γονεῖς γεωργοὺς ἢ ἐργάτες, μὲ γλώσσα συχνὰ ἰδιωματικὴ ἢ ξένη, καὶ πρέπει νὰ μυηθοῦν ὅλα τοὺς στὰ μυστήρια τῶν διχρόνων γιὰ νὰ γράφουν τὴ γλώσσα τοὺς σωστά.

Μιὰ καὶ βασιστοῦμε ὅμως στὴν ἀρχὴ αὕτῃ, οἱ ἀπλοὶ φαινομενικὰ παλιοὶ κανόνες θρουβαλιάζονται συχνὰ σὲ κανόνες μὲ ἀτελείωτες ἐξαιρέσεις καὶ ἀντιεξαιρέσεις καὶ ἂν θέλωμε νὰ μείνωμε πιστοὶ στὴν οὐσίαν τοὺς, δηλαδὴ στὶς ἀρχαίαις γραφάς, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τοὺς ἀντικαταστήσωμε μὲ πολυπλοκώτερους καὶ πιὸ δυσκολοθύμητους. Ἔτσι λ.χ.

Α) Γιὰ τὸ πῶς θὰ γραφῇ τὸ τελικὸ (ι) τῶν θηλυκῶν.

α) Τὰ θηλυκὰ σὲ -(ι), θὰ ὀρίζῃ ὁ κανόνας, γράφονται μὲ η: *Ἑλένη, νίκη, γῆ, ψυχὴ, κάμωρη.*

Γράφεται μὲ υ, θὰ ὀρίζεται παρακάτω, τὸ *πῆχυ, ἐκατοστύ, χιλιοστύ.*

Γράφεται μὲ ι τὸ *ἄνοιξι, ἀντάμωσι, βάπτισι, βοάσι, βούσι, γέμισι, γεῦσι, δύναμι, ξάχασι (ροδοξάχασι), θλίψι, θύμισι, κλείδωσι, κόλασι, κοῦρασι, κουφόβρασι, κόφι, λάμψι, ξεφάντωσι, ὄψι, πέρασι (κακοπέρασι, καλοπέρασι), πλύσι, ράχι, σταῦρωσι, στῶψι, φτέρι, φώτισι, χάρι, γιὰ νὰ παραλείψωμε ἐντελῶς τὰ ἀτέλειωτα λόγια καθὼς *κυβέρησι, συνειδήσι* κτλ.*

β) Τὰ θηλυκὰ σὲ -η (καὶ σὲ ὅ,τι ἄλλο φωνῆεν) παίρνουν στὴ λήγουσα ὀξεῖα: *ψυχὴ, καλή.*

Παίρνουν περισπωμένη τὸ *γῆ, φακὴ, ἀμυγδαλή, λεοντὴ, ἀλωπεκὴ....*, τὸ *ἀπλῆ, διπλῆ, τριπλῆ....* *πολλαπλῆ, τὸ χροσὴ ἀργυρῆ, λιγῆ....* Τὸ Ἄθηνᾶ, *Ναυστῆᾶ....*

Γιὰ διατύπωση καὶ κατοχύρωση τῶν κανόνων αὐτῶν ἰδιαιτέρως εἶχαμε, ὅσο θέλαμε νὰ στηριχτοῦμε στὴν ἀρχαία γραμματικὴ, τρία στηρίγματα: Ἡ *ξάχασι* γράφεται μὲ ι, ἐπεὶδὴ μιὰ φορὰ σχηματίζονταν *σάχασι* σακχάρως αἱ σακ-

χάρις. Ἡ φακὴ παίρνει περισπωμένη, ἐπειδὴ μιὰ φορά, πρὶν ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς, λέγονταν *φακέα* καὶ συναϊρέθηκε σὲ *φακὴ*. Τὸ *λιγὴ*, *χρυσὴ* εἶχαν ἄλλοτε ἀρσεινικὸ συναϊρεμένο σὲ -οῦς : *λινοῦς*, *χρυσοῦς*.

Εἴπαμε ὅμως πῶς δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀπαιτοῦμε καὶ νὰ προϋποθέτουμε γνῶση τῆς ἀρχαίας γλώσσας ἀπ' ὅποιον γράφει τὴ σημερινή. Ἐπειτα ἐκτός ἀπ' αὐτό, δὲν καταλαβαίνει καλὰ καλὰ τὸν ὅρο «συναϊρεμένος» ὁ σημερινὸς πολίτης, ἀφοῦ λ.χ. δὲ συναϊρεῖται οὔτε θὰ μπορούσε νὰ συναϊρεθῇ μὲ ὅμοιο τρόπο στὴ γλώσσα μας σήμερα τὸ *παρέα* σὲ *παρῇ* (τὸ ἀρχαῖο ἢ προφέρονταν ἔ καὶ ἔβγαине φυσικὰ ἀπὸ τὴ συνεκφώνηση τοῦ *έα*). Ἀλλὰ καὶ ἀκόμη, ὁ κανόνας ποὺ καταφεύγει στὸν ὅρο «συναϊρεμένος», δὲν εἶναι κὰν καθοδηγητικός, οὔτε γιὰ τὴν καθαρύουσα ποὺ τὸν διδάσκει, ἀφοῦ θὰ ἔπρεπε γιὰ νὰ τονίσουμε σωστὰ νὰ ξέρουμε, πίσω ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀττικὴ διάλεκτο, ποῖα θηλυκὰ προφέρονταν ἀσυναϊρετα, καὶ νὰ μὴ δημιουργηθῇ λ.χ. ἔξαφνα κανένα *ψυχέα*—*ψυχῇ*, ποὺ νὰ δικαιολογήσῃ ἓνα μας *ψυχῇ* μὲ περισπωμένη.

Ἐδῶ μᾶς ὁδηγεῖ ὁ παρασιτισμὸς καὶ ἡ ἔλλειψη αὐτοτέλειας στὴν ὀρθογραφικὴ ρύθμιση τῆς μητρικῆς γλώσσας.

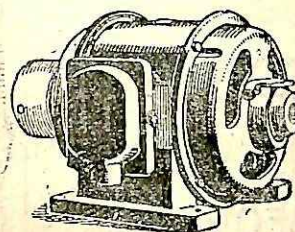
Ἀκόμη μεγαλύτερες εἶναι οἱ τονικὲς δυσκολίες ἂν θελήσωμε νὰ φυλάξωμε τὸν ἀρχαῖο τονισμὸ στὴ μακριὰ παραλήγουσα καὶ τὰ μακρόχρονα δίχρονα τῶν θηλυκῶν σὲ -α.

Ἐχομε ἐδῶ, κοντὰ σὲ πλῆθος νέα θηλυκὰ (*χελώνα*, *σκάλα*, *κούκλα*, *γάβα*, *λαφίνα*), ποὺ ἐπιτέλους μπορούμε νὰ κανονίσωμε τὸν τονισμὸ τους, ὅπως αὐτὸ θὰ μᾶς βόλευε καλύτερα, τ' ἀρχαῖα ποὺ εἶχαν περισπωμένη, εἴτε πρωτόκλιτα σὲ α-γεν. -ης εἴτε τριτόκλιτα. Μιὰ καὶ σχηματίζομε ὅμως πιά σήμερα ἢ *πεῖνα* τῆς *πεινᾶς*, ἢ *παύλα* τῆς *παύλας* καὶ ἢ *χῆνα* τῆς *χῆνας*, ἢ *προῖκα* τῆς *προίκας*, καὶ μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπικαλεστοῦμε τ' ἀνύπαρχτα γιὰ τὴ σημερινὴ γλώσσα τῆς *πεινῆς*, τῆς *παύλης*, ὁ καὶ ἢ *χῆν*, ἢ *προῖξ* τῆς *προικός*, δὲν ἀπομένει, ὅσο ἐπιμένομε νὰ διατηροῦμε τὴν περισπωμένη, ἄλλο ἀπὸ τὸ ν' ἀραδιάζωμε στὸν κανόνα μᾶς γιὰ τὴν ὀξεῖα ποὺ θὰ παίρνουν στὴν παραλήγουσα τὰ θηλυκὰ σὲ -α, σὰν ἐξαίρεσεις, ὅλα ὅσα θὰ παίρνουν περισπωμένη. Στὸν ἀκόλουθο πίνακα φαίνονται οἱ κατηγορίες τους :

αἶρα, *γυναικα*, *μαῖα*, *σφαιρα*, *χλαιναι*
μοῖρα, *προικα*
πεινα, *πειρα*, *σπειρα*, *πλατεῖα*, (*δικλειδα*), *κατακλειδα*, *πλατεῖα*, *ὀξεῖα*, *δασεῖα*, *τραχεῖα*, *ἀμβλεῖα*
μουσα—*ἀγκουσα*, *βρομουσα*, *ἐλεουσα*, *λεχουσα*, *πατουσα* κτλ.

ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ Ο "WATT,"

Δ. Κ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ Β. Χ. ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ



ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γ. Ι. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΑΠΟΘΗΚΗ : Ἡλεκτρομηχανῶν, ἀντλιῶν καὶ ὀλων ἐν γένει τῶν ἡλεκτρικῶν εἰδῶν.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ : Πόλεων, οἰκιῶν, ἐργοστασίων, ἀτμοπλοίων.

ΕΠΙΣΚΕΥΑΙ : Ἡλεκτρικῶν καὶ ἐν γένει παντὸς εἶδους μηχανημάτων.

ΠΛΗΡΩΣΙΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΤΩΝ : Δι' εἰδικοῦ μηχανήματος.

Κατασκευαὶ Μετασχηματιστῶν (τρανσφορματέρ)

ΟΔΟΣ Ι. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ 4

(Παραπλεύρως Ὑπουργείου Ναυτικῶν)

ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ 21-737

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1907

ΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΧΑΡΑΚΤΙΚΗΣ Μ. ΜΑΡΙΝΟΥ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 22 — ΑΘΗΝΑΙ



Κατασκευάζει σφραγίδας μὲ τὸ ἐπίσημον ἔμβλημα τοῦ ψηφισθέντος Νόμου 5392 ἐκ τῆς μεγάλης σφραγίδας τοῦ Κράτους μὲ τὰς διαστάσεις τὰς ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου.

Παραθέτομεν ἐναντιτὸ ἐπίσημον ἔμβλημα, κατασκευῆς τοῦ ἐργοστασίου μας ἐκ τῆς Μεγάλης τοῦ Κράτους Σφραγίδος.

Δι' Ἐφορίας, Ταμεῖα, Κοινότητος, Συμβολαιογράφους, Δικ. Κλητῆρας, Σχολεῖα καὶ πᾶσαν χαρκτηκὴν ἐργασίαν.



Τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀρισθὲν νέον ἔμβλημα

ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ
BURROUGHS

ΓΡΑΦΟΜΗΧΑΝΑΙ UNDERWOOD

ΣΙΔΗΡΑΙ ΑΡΧΕΙΟΘΗΚΑΙ ΥΑΝΑΥΜ & ΕRBE

ΠΟΛΥΓΡΑΦΟΙ ΜΙΜΕΟΓΡΑΦΗ

ΑΡΙΘΜΟΜΗΧΑΝΑΙ MARCHANT

ΜΗΧΑΝΑΙ ΓΡΑΦΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ
ADREMA

ΤΑΙΝΙΑΙ - CARBONE

Πλήρες μηχανικόν ἐργαστήριον δι'
ἐπισκευήν παντός είδους μηχανών
γραφείων.

ΚΙΚΙΖΑΣ ΤΡΑΚΑΣ & ΣΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ - ΣΤΑΔΙΟΥ 8^Α

(ΤΗΛΕΦ. 21-657)

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Πλουσία συλλογή 'Αγγλικών
και 'Ελληνικών ύφασμάτων

ΑΝΤ. Π. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ — ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΛΩ 14



ΕΦΑΠΛΩΜΑΤΟΠΟΙΕΙΟΝ
& ΑΠΟΘΗΚΗ ΚΛΙΝΩΝ
"Η ΙΡΙΣ,"

ΜΙΧ. ΗΛ. ΣΑΡΑΝΤΑΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΜΙΑΤΡΑΔΟΥ 7
(ΣΤΟΑ ΜΑΝΤΖΑΒΕΛΛΗ)
ΥΠΗΜΑ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ 24
ΑΘΗΝΑΙ

Ἄριθ. τηλ. 22.307

Πλουσία συλλογή Κλινών
εἰς ὅλας τὰς τιμὰς καὶ σχέ-
δια—Σομιέδες—Κλίναι παιδι-
καὶ καὶ κούνιαι—Ντιβάνια
ξύλινα καὶ σιδηρᾶ—Πούπου-
λα Ἑλβετικά καὶ ἐγχώρια
Ἀναλαμβάνομεν τὴν κα-
τασκευὴν στρωμάτων, ἐφα-
πλωμάτων διὰ γάμου, Οἰ-
κίας, Ζενοδοχείου, Νοσοκομείου
κλπ. με ἀπαράμιλλον τέχνην
καὶ καλαισθησίαν.

Εἰς τιμὰς ἐντός συνα-
γωνισμού

ΜΕΓΑ
ΗΛΕΚΤΡΟΚΙΝΗΤΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ
ΞΥΛΟΥΡΓΙΚΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΚΟΥΡΑΚΗ

(ΕΝ ΓΑΡΓΑΡΕΤΑ) ΟΔΟΣ ΜΗΣΑΡΑΛΙΩΤΟΥ 10

ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦ. 20.177

Τὸ ἐργοστάσιον ἔχον μεγάλας
παρακαταθήκας ξυλείας ἐκτελεῖ
Ἐπιπλα Κουφώματα καὶ **πᾶ-
σαν ἐν γένει ξυλουργικὴν ἐρ-
γασίαν** ἡγγυημένην καὶ ἐκτὸς συ-
ναγωνισμοῦ.



ἀπανταχοῦσα, πιχροκυματοῦσα, μαυροματοῦσα κτλ., καθὼς καὶ
τὰ κύρια σε -ουσα

παῦλα, λευγα

γλωσσα ρωγα καὶ τὰ θηλυκὰ σε -ωνα, προσηγορικά καὶ
κύρια: Δραπετσωνα, Μηχανιωνα κτλ.

σφηνα, Σωτηρα καὶ τὰ θηλυκὰ σε -ηνα: λειχηνα, σπληνα,
σφηνα, χηνα κτλ., αψίδα, αχτιδα, βαλβιδα, κορηπιδα, κηλιδα,
σφραγιδα,

σκνιπα, κνισα, πινα καὶ διάφορα ἄλλα θηλυκὰ σε -ινα (βλ.
παραπ.), Κρεσι,

σφυρα, πλημμυρα, Συρα, τρυπα, μαζα —βραζα, μεμβρανα,
σκαλα.

Ἔχουν ἀκόμη τὸ δίχρονο τῆς παραλήγουσας μακρὸ καὶ θὰ
ἔπρεπε νὰ πάρουν περισπωμένη στὸν πληθυντικὸ τὸ δομη,
κλινη, μυρικη, δινη, ἰλη, νικη, σμιλη, φοικη, Ἀφροδιτη, μυγα,
τσουκνιδα, ἀνια, τιαρα, αἰσχυνη, εἰθυνη, ζυμη, λυπη.

Οἱ ἀρχαῖοι κανόνες εἶναι καλοὶ καὶ ἅγιοι. Τὸ ζήτημα εἶναι
πῶς μεταφράζονται στὴ νέα γραμματικὴ, πῶς θὰ ξεφύγουμε
τις μεγάλες ἀπομνημονευτικές δυσκολίες ποὺ γεννοῦν.

Δὲν εἶναι βέβαια ἀπαλλαγμένες ἀπὸ ὁμοίους κανόνες καὶ ἄλ-
λες γλῶσσες, ἐκεῖ ὅμως γίνεται αὐτὸ σὲ μικρότερο βαθμὸ, ἔτσι
ὁ γνωστὸς γαλλικὸς κανόνας γιὰ τὸ γενουχ, εἰουχ, ζουζουχ
κτλ.) καὶ δὲν ἀποβλέπουν σὲ τόνους χωρὶς σημασία γιὰ τὴν
προφορά παρὰ σὲ ψηφία, ὀπτικές εἰκόνες οὐσιαστικώτερες ποὺ
σχετίζονται μὲ τὸ σῶμα τῆς λέξης, καὶ ὅπως καὶ νὰ εἶναι μᾶς
ἐντυπώνονται πιὸ εὐκόλα ἀπὸ τίς ὀπτικές εἰκόνες τῶν τονικῶν
σημαδιῶν, ποὺ μὲ τίς μοιραῖες νεοελληνικὲς ἄνορθογραφίες
(λ.χ. νῆκαι, κῆϊνος) ὑπερδεύομαστε καὶ γινόμαστε ἀνίσχυροί
νὰ τίς συγκρατήσωμε.

*

Πήραμε μιὰ εἰκόνα τῆς ὀρθογραφίας μας, μὲ τὰ προβλήματα
ποὺ παρουσιάζει, ὅπως διαμορφώθηκε στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνα
μας. Τὴν ἐρχόμενη φορὰ θὰ δοῦμε ποιά ἀπάντηση ἔδωσε ἡ
ἱστορία τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας καὶ πῶς παρουσιάζεται
σήμερα τὸ πρόβλημα τῆς σχολικῆς μας ὀρθογραφίας. Ἐτοιμά-
ζοντας τὴ μεθαιριανή μας ἐρευνὰ θὰ εἶχαμε νὰ ρωτήσωμε
ἀκόμη σήμερα:

Ποιά θέση θὰ πάρωμε στὴν ἀπαγόρευση τοῦ ἀρχαϊσμοῦ,
ποὺ ζήτησε νὰ ἐμποδίσῃ κάθε προσπάθειά μας γι' ἀπλοποίηση;
Νὰ εἶναι ἀλήθεια ὁ δρόμος ποὺ ἀκολούθησε στὸ 19. αἰ. ὁ κα-
νονισμὸς τῆς ὀρθογραφίας μας ὁ ριςτικός καὶ ἀγύ-
ριστος ἡ ἀπόφαση τοῦ ἔθνους; Καὶ ἀποφασίστηκε ἀληθινὰ
ἀπ' αὐτὸ ὅ,τι ἔγινε;

Είναι πιά πολὺ ἄργα νὰ πραγματοποιήσωμε κάτι πού θὰ ἦταν σωστό ἐκτὸ χρόνια νωρίτερα, καὶ θὰ εἴμαστε γι' αὐτὸ καταδικασμένοι εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα νὰ μαλλιοτραβιόμαστε μὲ ὅλες τὶς ἀτελείωτες μικροδυσκολίες πού εἶδαμε; Ἡ νὰ ὑπάρχη διέξοδος ἀπὸ τὸ τυφλοσόκακο πού μᾶς ἔσπρωξε ἀνεπαίσθητα τυφλὸς ἐτυμολογισμὸς, δικαιολογημένος ἐπιτέλους ὅταν γεννήθηκε, ἀναχρονιστικὸς ὅμως πιά στίς μέρες μας, πού τόσο ἄλλαξαν καὶ ἀλλάζουν οἱ γλωσσικές, ψυχολογικὲς καὶ κοινωνικὲς προϋποθέσεις;

Καὶ ἀκόμη: Νὰ εἶναι μοιραῖο τὸ δῖλημμα: ἢ ὅλα ἔπως ὥστ' ὦρα, καὶ ὅλο καὶ πιὸ δύσκολα καὶ μπερδεμένα ἢ ὅλων κατάργηση καὶ γενικὴ ἀπλοποίηση σὲ ὅλο τὸ μέτωπο, ἢ νὰ ὑπάρχη γιὰ μᾶς τοὺς σημερινούς καὶ κάποια συμβιβαστικὴ λύση, πού χωρὶς νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴ βάση τῆς ἀρχαίας ὀρθογραφίας θὰ ἐξοικονομήσῃ τὶς πιὸ ἀνυπόφορες δυσκολίες;

Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι, νομίζω, δύσκολη. "Ὅ,τι ἔγινε εἶναι δύσκολο νὰ δημιουργήσῃ ὑποχρέωσις γιὰ τὰ χρόνια πού θ' ἀκολουθήσουν.

Ἡ ἱστορία βέβαια δὲν ξεγίνεται. "Ὅ,τι ἔγινε ἔγινε. Ναί· ἀλλὰ τὴ συνεχίζομε καὶ τὴν ξαναδημιουργοῦμε κάθε μέρα.

Περασμένες ἀποφασεῖς βαραίνουν δίχως ἄλλο στὸ παρὸν καὶ ρίχνουν τὸν ἴσκιό τους καὶ στὸ μέλλον.

Αὐτὸ ὅμως περισσότερο ἀληθεύει γιὰ τ' ἄτομα παρὰ γιὰ τὰ ἔθνη. Στὰ ἐξήντα καὶ ἑβδομήντα χρόνια δὲν ἔχει πιά κανεὶς τὴ δύναμιν νὰ πραγματοποιήσῃ ὅ,τι θὰ μπορούσε νὰ εἶχε κάμει εἴκοσι καὶ σαράντα χρόνια νωρίτερα.

Πῶς εἶναι ὅμως δυνατό νὰ τολμήσῃ ἓνα ἄτομο προκαταβολικὰ ν' ἀπαντήσῃ γιὰ τὶς ἐρχόμενες γενεές τοῦ λαοῦ του;

Ἕνας λαὸς μὲ τὰ αἰώνια νιάτα, πού τοῦ χύνουν μὲ κάθε γενεὰ καὶ μὲ κάθε χρόνον καινούριο αἷμα στίς φλέβες καὶ τοῦ ἀνανεώνουν τὸν ψυχισμό, δὲ γερνᾷ τὸ ἴδιο.

Εἶναι «πολὺ ἄργα» εἶναι γι' αὐτὸ δύσκολο καὶ ἐπικίνδυνο νὰ τὸ πῇ λαὸς ὁλόκληρος. Γιὰ λαὸ ζωντανὸ δὲν ἔχει οὔτε νωρὶς οὔτε ἄργα παρὰ ἀδιάκοπο ξανασυνταίριασμα τῶν περασμένων στίς ἀξιώσεις τῆς ζωῆς καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς μέρας. Παράδοσις καὶ τύποι, χρήσιμοι καὶ ἀπαραίτητοι ὡς ἓνα σημεῖο, δὲν μπορεῖ νὰ γίνουν σάβανο τῶν ζωντανῶν.

Ἀλλὰ τὸ τί ἔχει νὰ γίνῃ θὰ ἔχωμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸ ἐξετάσωμε στὴ δευτέρῃ μας συγκέντρωσι.

Ἡ συνέχεια τῆς μελέτης τοῦ κ. *Μανόλη Τριανταφυλλίδη* γιὰ τὸ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ μας θὰ δημοσιευτῇ στ' ἀκόλουθα δύο φύλλα Σεπτέμβριου καὶ Ὀκτωβρίου. Στὸ μεταξύ θὰ κυκλοφορήσῃ σὲ χωριστὸ φυλλάδιο ὁλόκληρη ἡ μελέτη, πλουτισμένη μὲ διάφορους πίνακες καὶ συμπληρωμένη μὲ σημειώσεις διαφωτιστικὰς καὶ βιβλιογραφικὰς πληροφορίας. ... σελ. 80. Τιμὴ δρ. 25—.



Νεοελληνικὴ ποίηση

Ο ΚΥΝΗΓΑΡΗΣ Ο ΑΓΟΥΡΟΣ

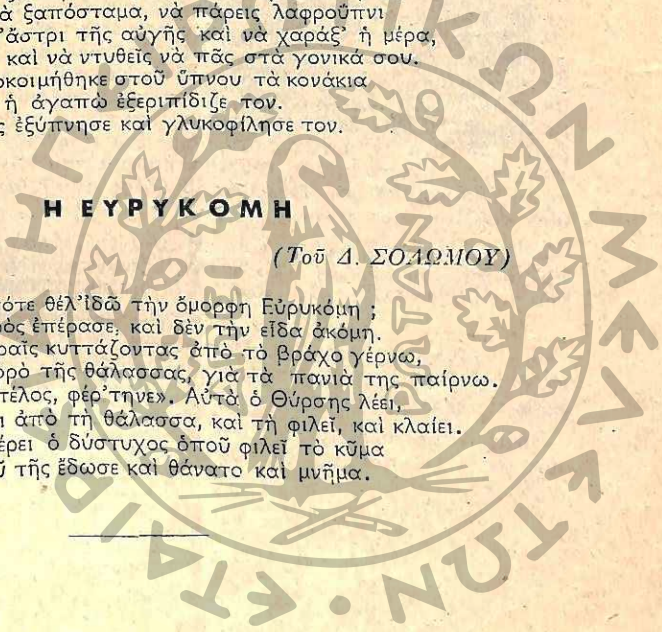
(Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια).

Ὁ κυνηγὰρς ὁ ἀγούρος πάει ταχιά κυνήγι καὶ τὰ σκυλιά του πηλαλᾷ καὶ τὰ λαγκάδια σειοῦνται. Σκοτώνει πέρδικες, λαγούς, χτυπᾷ καὶ μιὰ λαφίνα· καὶ μωροσκοτεινιάζεται μέσα στὰ ριζοβούνια, τὰ ριζοβούνια τὰ πλατιά, τὰ δεντροδασωμένα. Καὶ στέκει, διαλογίζεται τὴ νύχτα πῶς νὰ διάζει. —Ὡς ὥρας δὲν ἐξώμεινα κι ἀπόψε ποῦ νὰ μείνω; Ἄν μείνω σὲ κορφὴ βουνοῦ φοβοῦμαι πὸ τὸ χιόνι κι ἂν μείνω σὲ ριζόβουνο φοβοῦμαι πὸ τὴν πᾶχυν. Ἄς μείνω στῆς ἀγάπης μου ὥς νὰ περάσῃ ἡ νύχτα ὥς νάβγῃ τ' ἄστρι τῆς αὐγῆς καὶ νὰ χαράξῃ ἡ μέρα. —Καλὴ σου σπέρα ἀγάπη μου. —Καλῶς τὸν ἀγούρο μου. Καὶ φέρνει ἀσημολάγην καὶ πλουμιστὸ προσόμφι ρίχνει νερό γιὰ νὰ πλυθεῖ κι ὅλο τ' ἀπηλογιάζει: —Κάθῃσε νὰ ξεκουρασθεῖς καὶ νὰ σπεροδεϊπνήσεις νὰ γείρεις γιὰ ξαπόσταμα, νὰ πάρεις λαφροῦπνι ὥς νάβγῃ τ' ἄστρι τῆς αὐγῆς καὶ νὰ χαράξῃ ἡ μέρα, νὰ σηκωθεῖς καὶ νὰ ντυθεῖς νὰ πᾶς στὰ γονικά σου. Καὶ σὰν ἀποκοιμήθηκε στοῦ ὕπνου τὰ κонаκία μὲ τὸ ριπίδ' ἡ ἀγαπῶ ἐξεριπίδιζε τὸν. Κι ὁ ἀγούρος ἐξύπνησε καὶ γλυκοφίλησε τὸν.

Η ΕΥΡΥΚΟΜΗ

(Τοῦ Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ)

Θάλασσα, πότε θέλ' ἰδῶ τὴν ὁμορφὴν Εὐρυκόμην;
» πολὺς καιρὸς ἑπέρασε, καὶ δὲν τὴν εἶδα ἀκόμη.
» Πόσαις φοραῖς κυττάζοντας ἀπὸ τὸ βράχο γέρνω,
» καὶ τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας, γιὰ τὰ πανιά της παίρνω.
» φέρ' τ' ἔγινε, τέλος, φέρ' τ' ἔγινε. Αὐτὸ ὁ Θύρης λέει,
» καὶ παίρνει ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ τὴ φιλεῖ, καὶ κλαίει.
» Καὶ δὲν ἤξερε ὁ δύστηνος ὅπου φιλεῖ τὸ κῆμα
» ἐκείνο, πού τῆς ἔδωσε καὶ θάνατο καὶ μνημα.



Γ ν ω μ ι κ ᾶ

—Με δύο μέτρα ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων μετρίεται· τὸ ἓν εἶναι τῆς διάρκειας, τὸ ἄλλο τῆς ἐνέργειας. Κι ὅταν μὲ τὸ πρῶτο μετροῦμε βρίσκουμε τοὺς πρὸ πολλοὺς νὰ ζοῦνε σχεδὸν ἰσόμετρα. Τὰ ἔτη τοῦ ἀνθρώπου ἐξηκόντα, ποὺ λέει καὶ ὁ σοφὸς Ἑβραῖος, ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις ἐβδομήκοντα. Ὅταν ὁμως μὲ τὸ ἄλλο μέτρο τῆς ἐνέργειας μετροῦμε τοῦ κάθε ἀνθρώπου τὴν δράση βρίσκουμε διαφορὰς τεράστιες. Οἱ πρὸ πολλοὶ κάνουνε σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς τους τόσο μικρά καὶ ἐφήμερα ἔργα, ὥστε ἴσως μερικοὶ μῆνες φτάνανε γιὰ νὰ γίνουν αὐτά. Κάποιοι λίγοι ὁμως κάνουν σὲ λίγο μάλιστα καιρὸ τέτια καὶ τόσο τεράστια ἔργα, πνευματικὰ ἰδίως, ποὺ ἄλλιῶς θὰ χρειαζόνταν αἰῶνες καὶ ἐνέργεια πολλῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ ἐκτελεστούν. Αὐτοὶ δὲ οἱ λίγοι ἔχουν ἐντονη τὴν αἴσθησιν τῆς ζωῆς καὶ τὴ χαίρουνται τὴ ζωὴ καὶ τὴν ξαίρουνε σὰ νὰ ἔχουνε ζήσει τῆς ζωῆς καὶ τὰ χρόνια τους, ἐνῶ οἱ ἄλλοι μόλις ὀλιγόστιγμα αἰσθάνονται τὴ συγκίνηση τῆς ζωῆς, ποὺ καὶ κάποτε σὲ συνηθισμένα ἐπεισόδια τῆς, —σὰν στῆς ἀγάπης κάνα σκίρτημα, στοῦ πόνου κάποιο παροξυσμὸ, στῆς περαστικῆς ἀπόλαψης καμιά μέθη. Ἔτσι, μὲ τῆς ἐνέργειας τὸ μέτρο ἓνα καλόγερο ἢ ἓνα τσοπάνο λ.χ. καὶ Μαθουσάλες ἂν εἶναι στὰ χρόνια, τοὺς βρίσκουμε νήπια καὶ τὸ Μεγ. Ἀλέξανδρο ἢ τὸν Πασκάλ καὶ τριανταχρόνιτες ποὺ πῆθαναν τοὺς βρίσκουμε Μαθουσάλες.

—Δύσκολο καὶ σπάνιο εἶναι τὸ νὰ ἔχει κανένας πρωτότυπες σωστὲς ἀντιλήψεις καὶ γνώμες γιὰ τὰ πράματα τοῦ κόσμου, κι ὄχι μόνο γιὰ τὰ γενικότερα καὶ διαρκέστερα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ πρὸ περιορισμένα κι ἐφήμερα. Ὅταν ὁμως τις ἔχει ἢ ἔστω καὶ εἰλικρινὰ πιστεύει πῶς τις ἔχει, χρέος του εἶναι νὰ τις λέει στοὺς ἄλλους ὅσο μπορεῖ ξάστερα καὶ μὲ εἰλικρίνεια, χωρὶς δηλ. νὰ παρασέρνεται ἀπὸ ψευτοεπίδειξη ἢ ἀπὸ συμφέρον. Πάντα κάποιοι προσεχτικοὶ θὰ βρεθοῦνε ποὺ θὰ τις ἀκούσουν καὶ θὰ τις κρίνουν. Κι ἂν αὐτὲς ἀξίζουν τὸν κόπο θὰ ἔχουνε σὲ λίγο καιρὸ εἶτε σὲ πολὺ καὶ εἶτε ἄμεσα εἶτε ἔμμεσα κάποιο ὠφέλιμο ἀποτέλεσμα. —Μόνο μὲ τέτιο προσανατολισμὸ τῆς σκέψης καὶ τῆς συνείδησης του μπορεῖ νὰ βρεῖ ὁ ἀληθινὰ πνευματικὸς ἀνθρώπος ἓνα σταθερὸ ἀντιστήκωμα τοῦ κόσμου του, μιὰ ἱκανοποίηση τῆς προσπάθειας του. Ἀλλιῶς προχωρώντας τὰ χρόνια του θὰ ξεφτίζει ὁλοένα ὁ ζῆλος του ἢ θὰ ψευτίζει ἢ προσπάθεια του.

—Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς μένει ἀπὸ τὴ φευγάτη χαρὰ εἶναι κατὰ κανόνα πολλὴ ἀπαγοήτευση καὶ λίγη πείρα. Ἐξεναντίας ἐκεῖνο ποὺ μᾶς μένει ἀπὸ τὴν περασμένη θλίψη εἶναι συνήθως λίγη ἀπογοήτευση καὶ πολλὴ πείρα.

—Τὴ μεγάλη δυστυχία μόνο οἱ μεγάλες ψυχὲς ἔχουνε τὴν ἱκανότητα νὰ τὴν αἰστανθοῦν. Αὐτὲς ὁμως ἔχουνε καὶ τὴ δύναμιν νὰ ὑπερικοῦν ὅλες τὲς δυστυχίες τις μικρὲς καὶ τις μεγάλες. Ἔτσι στὸν τραχὺ ἀγῶνα τῆς ζωῆς οἱ μεγαλόψυχοι ὅποιες ἐναντιότητες κι ἂν ἔχουν εἶναι οἱ θριαμβευτές.

—Δὲν εἶναι εὐκολο τὸ νὰ συνηθίσει ἓνας ἐξαιρετικὸς ἀνθρώπος νὰ ζεῖ μοναχός. Πολὺ πρὸ δύσκολο τοῦ εἶναι ὁμως νὰ συνηθίσει νὰ ζεῖ μὲ πᾶρα πολλούς.

I. Z.

Ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Βαβυλώνας

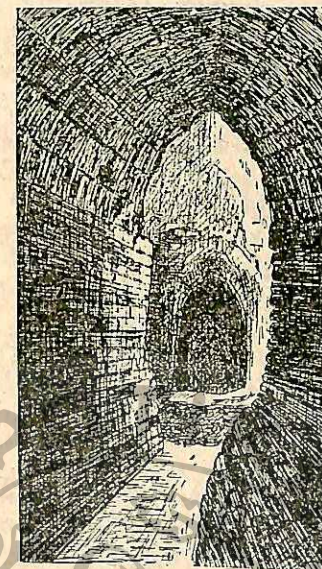
Τι μᾶς διηγοῦνται τὰ κεράμινα βιβλία
ἀπὸ τὴ «χώρα τῆς πλίδας» *

Κοιτάζοντας τὰ ἐρείπια τῆς Βαβυλώνας, ἀνάμεσα στὰ δυὸ ποτάμια, ρωτᾷ κανένας: «Τί ἐγίνε τὸ ἰσχυρὸ ἐκεῖνο ἔθνος; Γιατί δὲν ἀπομείνανε ναοί, τάφοι, ἀγάλματα, γιὰ νὰ λένε τὴν ἱστορία τοῦ καιροῦ τους; Πῶς νὰ κάμει κανένας ν' ἀναπαρά-



Τὸ ἄγαλμα κάποιου ἀρχοντα ἢ κάποιου μέλους βασιλικῆς οἰκογένειας.

Τὸ πρόσωπο αὐτοῦ εἶταν ἴσως ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Σουμερίους. Τὸ ἄγαλμα βρίσκεται τώρα στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο.



Χτιστὸ κανάλι.

Τὴ γερμένη ὁροφὴ τῆς φτιάσανε μὲ πλίδες. Σὲ μιὰ πλῆθα ὑπάρχει ἡ σφραγίδα τοῦ Ναμποπολάσσar, πατέρα τοῦ βασιλιᾶ Νεμπουχάν-τρεζar.

στήσει τὴ ζωὴ τῶν ἀρχαίων σὲ τούτῃ τὴ χώρα;» Μπορεῖς ὁμως νὰ ρωτήσεις: «Γιατί νὰ μὴν τὴν ἀφήσουμε χωμένη μέσα στοὺς σωρούς ἀπὸ τὰ συντρίμια; Γιατί νὰ κοπιᾷζει

* Ἀπὸ τὸ 2ο κεφάλαιο τοῦ ἔργου: G. Wells «Ἐξὶ δοξασμένοι λαοί» (μετάφραση Εὐ. Πανέτσου, καθηγητῆ). Τυπώνεται στὴν Παιδικὴ Βιβλιοθήκη Δημητράκου, Β'. Σειρά.

κανέννας νὰ ἐπαναφέρει τὴ μακρυνὴ ἐκείνη ζωή;» Ἔλα νὰ συναρμολογήσουμε αὐτὰ ποὺ βρίσκουμε μέσα στὰ χαλάσματα, γιὰ νὰ δοῦμε ἂν ἀξίζει τὸν κόπο ν' ἀπαντήσουμε σ' αὐτὰ τὰ ρωτήματα.

Καλὰ καλὰ δὲν ξαίρουμε πῶς ἄρχισε ἡ ζωὴ στὴ Βαβυλώνα, ὅπως δὲν ξαίρουμε καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους λαούς. Ἐνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἱστορία τους τὴ βγάλαμε ὑφαίνοντας ἢ ταιριάζοντας πολλές ψιλὲς κλωστοῦλες καὶ πολλὰ κομματάκια τῆς ἀλήθειας.

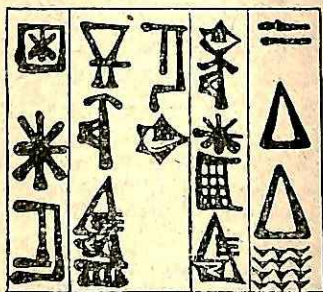
Πολλά ἀπὸ αὐτὰ ποὺ γράφανε γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ἀντικειμένου. Περὶ 5000 χρόνια π.Χ. δὲ γνωρίζουμε τίποτα. Ὑστερ' ἀπὸ αὐτὸν τὸ χρόνο κάπως ἀρχίζει νὰ γίνεταί φῶς. Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη ζοῦσανε σ' αὐτὸ τὸν τόπο δυὸ παλαιότατοι λαοί.

Ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λαοὺς ὁ ἓνας, ποὺ ὀνομαζόντανε Σουμέριοι, κατεβήκαν ἀπὸ τὰ βουνὰ βορειανατολικά ἀπὸ τὸν κάμπο τῆς Βαβυλώνας. Ὁ ἄλλος εἶταν νομάδες ἢ σκηνίτες ἀπὸ τὴν Ἀραβικὴ ἔρημο νοτιοδυτικά. Αὐτοὶ εἶτανε Σημίτες. Μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα χαρακτηρίζουνε τὴ μεγάλη ἐκείνη λευκὴ φυλὴ, ποὺ παίζει τὸ σπουδαιότερο ρόλο στὶς ἱστορίες τῆς Παλιᾶς Διαθήκης. Οἱ ἀπόγονοι τους, οἱ Ἑβραῖοι, ζοῦνε σήμερα μεταξύ μας.

Φαίνεται πῶς οἱ Σουμέριοι κατεβήκαν ἀπὸ τὰ βουνὰ στὸν κάμπο, πρὶν ἀκόμα μάθουν νὰ φτιάχνουν ἐργαλεῖα ἀπὸ μέταλλο. Εἶχαν ἀκόμα πέτρινα ἐργαλεῖα. Φύγαν ἀπὸ τὴν πρώτη τους πατρίδα, γιὰ νὰ βροῦνε περισσότερα τρόφιμα. Ἔτσι φτάσανε στὴ «Χώρα τῶν Δυὸ Πο-



Ἀραβας.

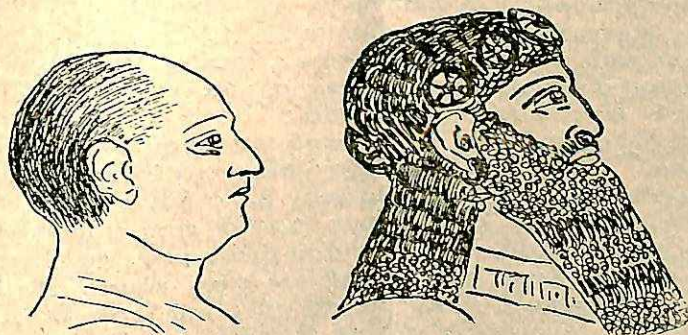


Πήλινη σφραγίδα.

Ἐχει γίνεи στὴν ἐποχὴ ἐνὸς βασιλιᾶ ποὺ ζοῦσε κάπου στὸ 2800 π.Χ. Τὰ λόγια εἶναι γραμμένα στὴ γλῶσσα τῶν Σουμέριων. Νὰ τί λέει: Ὁ Οὐρμπασὺ, βασιλιάς τῶν Οὐρού, ποὺ ἔχτισε τὸν οἶκο τοῦ Σιν (Σιν ὀνομαζόταν ὁ θεὸς τῆς Σελήνης).

ταμῶν» ἢ Μεσοποταμία, ὅπως τὴν ὀνόμαζαν οἱ παλαιοί.

Ἐνα πράμα ἀπὸ κεῖνα ποὺ κάμανε τὴ Βαβυλώνα νὰ γίνεи τὸ θάμα τοῦ ἀρχαίου κόσμου, εἶτανε τὸ πλούσιο τῆς ἑδαφός. Γράφει ὁ Ἡρόδοτος πῶς «Τὰ φύλλα τοῦ σιταριοῦ καὶ τοῦ κρι-



Ἐνας Σουμέριος καὶ ἓνας Σημίτης.

θاريوῦ στὴ χώρα αὐτὴ γινόντανε πλατιά ὥς τέσσερα δάχτυλα». Αὐτὸ τὸ πιστεύεις ἐσύ; Οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζανε τὸν Ἑφράτη «ζωὴ τοῦ τόπου» καὶ τὸν Τίγρη «δωρητὴ τῶν ἀγαθῶν». Καὶ τ' ἀξίζανε τὰ ὀνόματα αὐτὰ οἱ δυὸ ποταμοί!

Πολὺ νωρὶς ὅμως καταλάβαν οἱ ἄνθρωποι πῶς σ' αὐτόνε τὸν τόπο ἀδύνατο νὰ κάμεις γεννήματα, ἂν δὲν τὰ βοηθήσεις. Τὸ χειμῶνα ποὺ βρέχει πλημμύριζε ὁ ἀμμουδερός καὶ ἄδεντρος αὐτὸς κάμπος, ποὺ δὲ βρίσκεις σ' αὐτὸν οὔτε λιθαράκι. Τὸ καλοκαίρι πάλι μὲ τὴ ζέστη, ποὺ βαστάει μῆνες καὶ μῆνες, ὁ κάμπος καιγότανε καὶ ξεραινότανε καὶ γινόταν ἔρημος. Γι' αὐτὸ οἱ Σουμέριοι, πρὶν ἀπὸ τὸ 3000 π.Χ., ἀρχίσαν νὰ κάνουνε προχώματα, νὰ σκάβουνε μεγάλα χαντάκια καὶ κανάλια. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ εἶταν ὑπόγεια.

Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε μάθει πολὺ νωρίτερα ἀπὸ τὰ 3000 π.Χ. νὰ χτίζει καμάρες. Ὅταν κατορθώσανε μὲ τὰ μέσα αὐτὰ νὰ δίνει ὁ κάμπος ἀφθονὴ τροφή, κατασταθῆκανε σὲ σπίτια καὶ συνηθίσαν νὰ ζοῦνε σὲ πολιτείες. Μὲ τὸν πηλὸ τοῦ ποταμοῦ φτιάσανε πλῆθες γιὰ τίς καλύβες τους. Καλλιερгоῦσανε τὴ γῆ μὲ τὰ βόδια, ποὺ σέρνανε τὸ ἀλέτρι. Στὰ τροχοφόρα κάρρα καὶ στ' ἀμάξια ζέβανε γαϊδάρους. Βόδια, πρόβατα καὶ κασίκες τοὺς δίνανε τροφή καὶ ντύσιμο.

Μέταλλα στὸν κάμπο τῆς Βαβυλώνας δὲ βρίσκόντανε καὶ γι' αὐτὸ φέρναν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο χαλκὸ, γιὰ νὰ φτιάχνουν ἐργαλεῖα, σκεύη καὶ στολίδια. Στὸ ἐμπόριο τους, ὅπως καὶ

στήν κυβέρνηση τῆς χώρας τους, οἱ Σουμερίοι εἶχαν ἀνάγκη νὰ κρατοῦνε πολλὰ κατὰστιχα καὶ ἔγγραφα.

Ἔτσι λοιπὸν ἀρχίσανε πολλὴ νωρὶς ν'ἀλλάζουνε σιγὰ σιγὰ τὸ ἀργὸ καὶ δύσκολο εἰκονογραφικὸ γράψιμο, καὶ ἀπ'αὐτὸ στὸ τέλος βγῆκε τὸ γρηγορότερο κι εὐκολότερο σφηνόμορφο γράψιμο. Μπορεῖς ν'ἀνακαλύψεις σφηνόμορφα γράμματα σὲ ἄλλες εἰκόνες τοῦτου τοῦ βιβλίου:

Πολλὰ ἀπὸ τὰ πήλινα πλακάκια, ποὺ μεταχειρίζονταν οἱ ἄνθρωποι σ'ἐκεῖνα τὰ παλιὰ χρόνια, γιὰ νὰ γράφουν ἀπάνω, βρέθηκαν στὶς διάφορες ἀνασκαφές. Αὐτὰ περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο μᾶς βοηθοῦν ν' ἀναπαραστήσουμε τὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ. Αὐτὰ τὰ σφηνόμορφα γράμματα ἐνδιαφέρουν τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους καὶ γιὰ ἓναν ἄλλο λόγο ἀκόμα, ἐπειδὴ δηλαδὴ μέσα σ'αὐτὰ βρίσκουμε πολλὰ ποὺ παρουσιάζουν στενὴ συγγένεια μὲ γράμματα τοῦ δικοῦ μας ἀλφάβητου.

Τὴν ἡσυχίαν ὅμως τῶν Σουμερίων στὸν κάμπο τῆς Βαβυλώνας ἤρθανε πολὺ γρήγορα καὶ τήνε χαλάσαν ἄλλοι πλανόδιοι λαοί. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς εἶτανε κι ἓνας λαὸς ἀπὸ τὴν ἔρημο, οἱ Σημίτες ποὺ τοὺς ἀναφέραμε λίγο παραπάνω.

Ζητούσανε κι αὐτοὶ τόπο καρπερό. Μπήκανε μέσα στὴ χώρα, τὴν ἐποχὴ ποὺ οἱ Σουμερίοι εἶχανε πιά ἀδυνατίσει πολεμώντας μὲ ἄλλους λαούς.

Ὁ λαὸς ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὴν ἔρημο εἶταν ὄχι μόνο ἰσχυρότερος ἀπὸ τοὺς Σουμερίους ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερος ἀπ' αὐτούς. Κι ἔτσι στὸ τέλος ἔβαλε στὸ θρόνο δικό του βασιλιά. Πολλὰ πράγματα δίδαξαν οἱ Σουμερίοι στοὺς κατακτητὲς τους· μὰ κι αὐτοὶ ποὺ ἦρθαν ἀπὸ τὴν ἔρημο εἶχανε πολλὰ νὰ μάθουνε στοὺς Σουμερίους. Ζαίρανε καλύτερα ἀπὸ τοὺς δασκάλους τους νὰ γράφουν, νὰ σκαλίζουν καὶ νὰ φτιάχνουνε κανάλια.

Σιγὰ σιγὰ οἱ δυὸ λαοὶ ἀνακατωθήκανε συναμεταξύ τους τόσο πολὺ, ὥστε κάποιος συγγραφέας εἶπε γι' αὐτούς: «Στοὺς δρόμους καὶ τὶς ἀγορές, στὶς πολιτείες τοῦ Ἐφράτη, ὅπου μιὰ φορὰ ἔβλεπες μόνο Σουμερίους, ξυπόλυτους καὶ μὲ ξουρισμένα κεφάλια καὶ πρόσωπα, τώρα μπορεῖ νὰ δεῖ κανένας πλήθος σανατοφορεμένα πόδια, μαῦρα γένια καὶ χοντρές μαῦρες κοτσίδες νὰ κρέμονται στοὺς ὤμους τῶν μελαψῶν Σημιτῶν τοῦ Ἀκκάδ».

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΕΝ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΜΗΝΑΣ
ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ ΙΟΥΛΙΟΝ ΚΑΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΝ

Ἡ ἔρευνα μας γιὰ τὸ ἐξάχρονο δημοτικὸ σχολεῖο

Γιὰ τὸ ἐξάχρονο δημοτικὸ σχολεῖο, ποὺ ἀπὸ δῶ καὶ τρία χρόνια ἐφαρμόστηκε στὴν Ἑλλάδα, εἶχαμε διατυπώσει στὸ προπερασμένο φύλλο μας (Ἀπριλίου) τρία ἐρωτήματα, δηλ.

1. Ἄν ἔχει ὠφέλεια ἢ βλάβη ὁ λαὸς μας ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ αὐτὴ μεταρύθμιση καὶ σὲ τί;
2. Ἄν εἶναι ἱκανοποιητικὴ ἡ λειτουργία τοῦ ἐξάχρονου δημοτικοῦ σχολείου ἢ ὄχι. Καὶ ἂν ὄχι, τί τοῦ λείπει; τὸ προσωπικὸ, τὸ πρόγραμμα, ἡ μέθοδος; ἢ λείπουν τὰ μέσα διδασκαλίας, ὄργανα καὶ βιβλία; ἢ τί ἄλλο;
3. Ποιὲς βελτιώσεις χρειάζονται γιὰ νὰ τελειοποιηθεῖ ἡ λαϊκὴ παιδεία στὴν Ἑλλάδα;

Στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μᾶς ἔστειλαν ὥς τώρα πέντε ἀπαντήσεις. Ἡ μιὰ εἶναι τοῦ κ. Σ.Σ. καθηγητῆ στὴν Ἀθήνα καὶ γονιοῦ. Ἡ δευτέρη εἶναι τοῦ κ. Νικ. Ἀθανασιάδη καὶ οἱ ἄλλες τρεῖς ἀπὸ δημοδιδασκάλους ἐπαρχιῶν, ἀνώνυμες. Δημοσιεύουμε σήμερα τὶς δύο πρῶτες. Στὸ ἐρχόμενο φύλλο θὰ δημοσιεύουμε τὶς ἄλλες καὶ ὅσες ἄλλες λάβουμε.

Ἡ ἀπάντηση

Κύριε Διευθυντὴ τῆς φωνῆς τοῦ Βιβλίου,

Τὸ ζήτημα ποὺ θελήσατε νὰ ἀνακινήσετε μὲ τὸ τόσο ὠφέλιμο, διδαχτικὸ καὶ εὐχάριστο περιοδικό σας, ἐρωτώντας τὴν κοινὴ γνώμη γιὰ τὸ ἐξατάξιο δημοτικὸ σχολεῖο, εἶναι ζήτημα καὶ σπουδαῖο πολὺ καὶ ἐπικαίρο. Τόσο ποὺ περισσεύουν τὰ συγχαρητήρια καὶ κάθε ἐπαινος.

Χρέος μου νόμισα νὰ μπῶ στὴ συζήτηση ποὺ προκαλεῖτε καὶ νὰ προσφέρω τὰ πορίσματα τῆς πείρας μου. Γιατὶ εἶμαι ὀκτῶ χρόνια τώρα καθηγητὴς στὴ Μέση Ἐκπαίδευση, ἀλλὰ καὶ μάλιστα γιατί ἔχω δυὸ παιδιά μου στὸ Δημοτικὸ· κι ἔτσι μοῦ παρουσιάζεται διπλὰ ἡ εὐκαιρία νὰ παρακολουθῶ καὶ νὰ κρίνω τ' ἀποτελέσματα τοῦ νέου δημοτικοῦ μας σχολείου.

Μοῦ φαίνεται λοιπὸν (ἄς τὸ πῶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς) πὼς ὡς τὴν ὥρα τουλάχιστο τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ εἶναι πολὺ μέτρια. Οἱ μαθηταὶ ποὺ ἀπὸ τὸ δημοτικὸ μᾶς ἐρχονται στὸ Γυμνάσιο δὲν ἔχουνε ξεκάθαρα στοιχεῖα μόρφωσης· ὡς πρὸς αὐτὸ κάποιες

εξαίρεσεις δεν λογαριάζονται. Ἀπὸ τὴν ἱστορία ὅλα σχεδὸν τὰ παιδιὰ ξαίρουνε πράματα ἀνάκατα καὶ μπερδεμένα, καὶ πιὸ πολὺ ἀνέκδοτα παρὰ γεγονότα. Κι οὔτε μπορεῖ καν, αὐτὰ τὰ μπερδεμένα ποὺ ξαίρουν, νὰ τὰ ποῦν. Σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα στὸ Γυμνάσιο (Α' τάξη) πρέπει νὰ διδασκοῦν τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ιδίως στὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν ἱστορία τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν λαῶν καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς τοὺς Μηδικούς πολέμους. Ἀλλὰ πῶς ν' ἀρχίσουμε καὶ τί νὰ διδάξουμε τὰ παιδιὰ σύμφωνα μὲ τὴν ὑποτιθέμενη προϋπάρχουσα μόρφωση τους, ποὺ συνήθως πρέπει πρῶτα νὰ τὰ κάνουμε νὰ τὴ λησμονήσουν, δηλ. νὰ ἐκτοπίσουμε ἀπὸ τὴ μνήμη τους, ἂν αὐτὸ εἶναι δυνατόν, τὰ διάφορα ἀνακατεμένα ἐπεισόδια καὶ ἀνέκδοτα, γιὰ ν' ἀρχίσουμε τὴν πραγματικὴ διδασκαλία τῆς ἱστορίας; Κάποτε καὶ κάποιους μόνο μαθητὲς ἔχουμε τὴν εὐχάριστη ἐκπληξη νὰ τοὺς βρίσκουμε καλὰ κατὰ τοπισμένους στὴν ἀντίληψη τῆς ἱστορίας. Κι ἔχω νοιώσει λοιπὸν ἀπὸ τὴν πείρα μου ὅτι αὐτὴ ἡ εὐχάριστη ἐξαίρεση προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀξιοσύνη κάποιων καλὰ μορφωμένων δασκάλων. Γι' αὐτὸ καὶ συμπέρανα ὅτι τὴν ἀξιοσύνη αὐτὴ πρέπει νὰ τὴν ἔχουν ὅλοι οἱ δημοδιδάσκαλοι· καὶ γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσουν πρέπει πρωτίστως καὶ ὑποχρεωτικῶς νὰ ἔχουν μπροστὰ τους ἐνιαῖο διδαχτικὸ τους κείμενο ἱστορίας, μεθοδικὸ καὶ ἀληθινὰ προγραμματικὸ, μ' ἄλλα λόγια τὴν ἱστορία ποὺ διδάσκουν νὰ τὴν ἔχουνε καὶ νὰ τὴ διαβάζουν οἱ ἴδιοι σὲ δικό τους βοηθητικὸ βιβλίο, παιδαγωγικὰ διατυπωμένο καὶ διαιρεμένη σὲ μαθήματα. Ἔτσι μαθαίνοντάς τὴν αὐτοὶ θὰ μπορεῖ νὰ τὴ διδάσκουν σωστὰ καὶ ὁμοιόμορφα στὰ παιδιὰ.

Τὰ ἴδια ἔχω νὰ εἰπῶ καὶ γιὰ τὴ Γεωγραφία καὶ γιὰ τὶς γνώσεις Φυσικῆς, Ζωολογίας κλπ. ποὺ διδάσκονται στὸ ἐξατάξιο δημοτικὸ. Θὰ προσθέσω μάλιστα (καὶ τὸ συμπέρασμά μου τὸ σχηματίσα παρακολουθώντας τὴ μόρφωση τῶν δυὸ παιδιῶν μου ποὺ τὸ ἓνα εἶναι στὴν ΣΤ' καὶ τὸ ἄλλο στὴν Δ') ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ βοηθητικὰ τοῦ δασκάλου βιβλία εἶναι ἀπαραίτητο τὰ ἐξατάξια μας νὰ ἔχουνε τουλάχιστο τὰ κυριότερα ὄργανα (μέσα) διδασκαλίας, γεωγραφικοὺς χάρτες μεγάλους τοῦ τοίχου, ἀρκετὲς εἰκόνες ζωολογίας, φυτολογίας, πολιτισμοῦ, ξένων ἐθνῶν κλπ. ἐπίσης τοῦ τοίχου, γιατί μόνο ἔτσι ἀνοίγεται στρωτὸς ὁ δρόμος στὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν. Ἀλλιῶς τὰ δυστυχησμένα μὲ τὴν ἀκατάστατη προφορικὴ διδασκαλία πηδᾶν σὰν κατσίκια ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, δὲν προχωροῦν ὁμαλά, δὲν ξαναβρίσκουν στὴ μνήμη τους τὸ δρόμο ποὺ πέρασαν, καὶ τότε κάλλιο νὰ εἶναι ὅπως στοὺς παλιότερους χρόνους

δεμένα μὲ τὸ σκοινὶ τῆς ἀποστήθισης κι ἔτσι νὰ τὰ σέρνει ὁ δάσκαλος στὸ μαντρί τοῦ προτύπου σχολαστικισμοῦ. Δίχως ἄλλο πιὸ πολλὲς γνώσεις θ' ἀποχτοῦνε καὶ θὰ διατηροῦνε στὴ μνήμη τους μὲ τὸ παλαικὸ ἐκείνο σύστημα παρὰ μὲ τὸ μοντέρνο τωρινό, τόσο ἀκατάστατα λειψερὰ καὶ αὐθαίρετα ἐφαρμοζόμενο.

Μοῦ μένει νὰ σᾶς πῶ τὴ γνώμη καὶ τὴν ἀντίληψη μου γιὰ τὰ γλωσσικὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐξατάξιου δημοτικοῦ κατὰ τὴν τωρινὴ λειτουργία του. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἀπ' αὐτὸ μᾶς ἐρχονται τὰ παιδιὰ στὸ Γυμνάσιο ἀκατατόπιστα γλωσσικῶς. Κι ὅπως αὐτὰ ποὺ βλέπουμε μεῖς στὸ Γυμνάσιο τὸ ἴδιο θάβαι καὶ τὰ ἄλλα, τὰ πιὸ πολλὰ, ποὺ δὲν ἐξακολουθοῦνε σπουδές. Ἐκεῖνο ποὺ μοῦ ἔχει κάνει ἐμέ, καθὼς βέβαια καὶ πολλῶν συν-αδελφῶν μου, μεγάλῃ ἐντύπωση εἶναι τὸ ὅτι τώρα τὰ τελευταῖα τοῦτα χρόνια τὰ παιδιὰ ποὺ ἔχουν ἀποφοιτήσῃ ἀπὸ τὸ δημοτικὸ δὲν ξεχωρίζουνε στὸ μυαλό τους ποῖα εἶναι ἡ καθαρεύουσα καὶ ποῖα εἶναι ἡ δημοτικὴ. Καὶ μιλοῦνε καὶ γράφουνε κυρίως ἀνάκατα καὶ σαλατοποιημένα ἓνα γλωσσικὸ μείγμα δημοτικῆς καὶ καθαρεύουσας αὐθαίρετο καὶ ἀνώμαλο στὴ φράση, στοὺς λεκτικούς τύπους κι ἀκόμα στὴν ὀρθογραφία ἢ μᾶλλον στὴν ἀνορθογραφία. Ἀλλὰ παιδιὰ γράφουν ἓνα εἶδος καθαρεύουσα παραγεμίζοντάς τὴ μὲ λέξεις καὶ φράσεις τῆς ἀπλῆς (ἂν τύχει στὸ σπίτι τους ἢ ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ δασκάλου τους νάχουν συνειθίσει τὴ σχολαστικὴ φρασεολογία) κι ἄλλα γράφουν σὰ νὰ ποῦμε τὴ δημοτικὴ συμπληρώνοντάς τὴ μὲ λέξεις καὶ φράσεις τῆς καθαρεύουσας (ἂν λάχει στὸ σπίτι τους ἢ ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ δασκάλου τους ἢ ἀπὸ διάβασμα τους νάχουν πιὸ πολὺ συνειθίσει τὴ ζωντανὴ γλώσσα). Κι οὔτε καν ἓνα ὄριο στὸ μείγμα μπορεῖ νὰ ὑπολογιστεῖ. Καθένας μαθητὴς γράφει κατὰ τὸ κέφι του, ἀλλιῶς τὴ μιά μέρα κι ἀλλιῶς τὴν ἄλλη, κάποτε καὶ ἀλλιῶς στίς πρώτες ἀράδες κι ἀλλιῶς στίς παρακάτω τοῦ ἴδιου γραπτοῦ. Στὴν ὀρθογραφία ἐξάλλου εἶναι ποὺ εἶναι ὁ κυκεώνας: π.χ. νὰ κάμη, νὰ κάμη καὶ νὰ κάμει γράφεται ἀπὸ τὸν ἴδιο μαθητὴ ὅπως τὸ φέρει ἢ πέννα του, καθὼς καὶ καλύτερα, καλῆτερα καὶ καλλίτερα ποὺ συνεπάγεται καὶ τὸ καλῆτερα καὶ καλοῖτερα καὶ πάει λέοντας. Γιατὶ τὰ παιδιὰ τώρα διαβάζουν καὶ μαθαίνουνε λογιῶν τῶν λογιῶν ὀρθογραφίες. Στ' ἀναγνωστικά τους τὴν ἀπροσδιόριστη ἀκόμη ὀρθογραφία τῆς δημοτικῆς, στ' ἄλλα ἀναγνωστικά τους τὴν ὀρθογραφία τῆς καθαρεύουσας, καὶ διαφορὲς παραλλαγές τῆς ὀρθογραφίας στὰ ἐλεύθερα ἀναγνώσματα, στὶς ἐφημερίδες καὶ στ' ἄλλα βιβλία. Μόνο λοιπὸν ἂν ἀποκλειστεῖ ἀπὸ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο ἡ καθαρεύουσα καὶ μόνο ἂν

γίνουν ἐπίσημοι, ὀριστικοί, ἀποκλειστικοί ὀρθογραφικοὶ κανόνες καὶ τέτιοι μάλιστα ὅπως φωτεινὰ μᾶς τοὺς δείχνει, καλὴ του ὥρα, ὁ κ. Δ. Γληνὸς μὲ τὰ Σημειώματα του, μόνον ἔτσι μπορεῖ κάπως νὰ μαθαίνουν τὴ γλῶσσα τὰ παιδιὰ στὸ δημοτικό. Ἀλλιῶς καὶ δωδεκατάξια νὰ γίνουνε τὰ λαϊκὰ σχολεῖά μας, τάχα μου μὲ νέα συστήματα παιδαγωγικῶν μεθόδων, σχολείων ἐργασίας κτλ., πάντα θάχουνε μέτρια καὶ ἴσως ἐν μέρει βλαβερὰ ἀποτελέσματα. Ἐγὼ τουλάχιστον βρέθηκα στὴν ἀνάγκη τὰ παιδιὰ μου τώρα νὰ τὰ μαθαίνω γράμματα ἐγὼ ὁ ἴδιος. Καὶ καλὰ ποὺ αὐτὰ εἶναι φιλόπονα κι ἐγὼ εἶμαι δάσκαλος.

Ἀθήναι 18 Μαΐου

Δ. Σ. Γ. καθηγητῆς

2^η ἀπάντηση

Κύριε Διευθυντή,

Ἀποκρίνομαι στὸ ἓνα μόνον ἀπὸ τὰ ρωτήματα τῆς Φ. τοῦ Βιβλίου, στὸ ἂν ἔφερε ὠφέλεια ἢ βλάβη ὡς τώρα ἡ λειτουργία τοῦ ἐξαχρονου δημοτικοῦ σχολείου.

Κατὰ τὴ γνώμη μου οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο· ἡ λαϊκὴ ἐκπαίδευση μας βρίσκεται θαρῶς στὴν ἴδια κατάσταση ποὺ βρίσκótανε καὶ πρὶν, εἰς τὴ νέα (τὴν τρίτη ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας) περίοδο, ἀπ' ὅταν εἰς τὸ σχολεῖο μπῆκε ἡ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ τὰ «συμπαρομαρτοῦντα». Θεωρητικῶς ἡ μεταρρύθμιση εἶναι λογικὴ καὶ σκόπιμη. Γιατὶ πλαταίνει τὸν κύκλο γνώσεων εἰς τὸ λαϊκὸ σχολεῖο γιὰ νὰ δίνει τοῦτο τὴ σήμερα χρειαστὴ μόρφωση στοὺς νέους ποὺ δὲν πρόκειται ν' ἀσχοληθοῦν ἐπαγγελματικῶς στὰ γράμματα ἢ στὶς ἐπιστῆμες καὶ γιατί ἔτσι δίνοντας ἀρκετὴ μάθηση ἔχει προορισμὸ νὰ λιγοστέψει βαθμιαίως καὶ φυσιολογικῶς τὸν ἀριθμὸ ἐκείνων ποὺ γιὰ νὰ μάθουν κάπως πιότερα γράμματα πηγαίνανε ἀπὸ τὸ Τετρατάξιο Δημοτικὸ εἰς τὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο κι ἀπ' αὐτὸ μοιραίως οἱ πιὸ πολλοὶ γλυστρούσανε στὰ Γυμνάσια γιὰ νὰ μάθουνε 20ο)ο χρειαστὰ πράγματα καὶ 80ο)ο ἀχρείαστα. Νὰ λάβουνε γνώση, λέει ὁ λόγος, (ἀλλὰ λέει καὶ τὸ πρόγραμμα) «τῆς κατὰ πάσας τὰς πτώσεις ἐκφορᾶς τοῦ ἀντικειμένου, τοῦ εἰδικοῦ καὶ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου, τῆς τροπῆς τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν, τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου» καί, καί..... περνώντας τὸ στριφτογυριστὸ δρόμο τοῦ σχολαστικισμοῦ σὲ ἀκαταλαβίστικη καθαρεύουσα νὰ φτάσουν ὡς στὴν ἐκμάθηση «πολλῶν καὶ διαφόρων ἀνεμωλίων» σὰν π.χ. τοῦ Γοη-

κλήνιου συλλογισμοῦ, τοῦ σωρεῖτη, τῆς Ὑλαρχίας (!!) τῆς Πνευματοκρατίας! (καὶ βάλε.....).

Ἀλλὰ πρακτικῶς ἡ μεταρρύθμιση δὲν ἔφερε οὔτε τὰ δύο αὐτὰ καλὰ ἀποτελέσματα οὔτε κι ἄλλο κανένα. Γιὰ πολλὰς αἰτίες, ποὺ ἀπ' αὐτὲς ἀναφέρω τὶς κυριότερες, ὅπως νομίζω: ἤτοι 1) Γιατὶ δὲν ἔχουμε ἀκόμη (καὶ ποῖος ξαίρει πότε θάχουμε) ἀρκετοὺς δασκάλους σπουδασμένους καὶ γυμνασμένους μὲ τέτια προϋπόθεση πιὸ προχωρημένης καὶ πιὸ πλατειᾶς διδασκαλίας στὸ δημοτικὸ σχολεῖο. 2) Γιατὶ δὲν εἴχαμε οὔτε κι ἔχουμε ἀρκετὰ βιβλία γιὰ μαθητὲς καὶ γιὰ δασκάλους περιεκτικὰ τῶν γνώσεων ποὺ πρέπει νὰ παρέχονται στὸ δημοτικὸ σχολεῖο. 3) Γιατὶ δὲν ἔχουν τὰ σχολεῖά μας τ' ἀπαραίτητα, τουλάχιστον, ὄργανα ἐποπτικῆς διδασκαλίας. 4) Γιατὶ δὲν ἔχουμε καθιερωμένη ὁλόκληρη Γραμματικὴ (τυπικὸ καὶ συντακτικὸ) τῆς δημοτικῆς (ἢ ὅπως ἀλλιῶς τὴν πῆτε) γλώσσας, ὥστε γι' αὐτὸ καὶ νὰ χρειάζεται πάντα στὸ μαθητὴ καὶ τ' ἀποκούμπι τῆς λογίας λεγόμενης γλώσσας. 5) Γιατὶ αὐτὴ τὴ γλωσσικὴ ἀνεπάρκεια τὴν ἐπιδεινῶσε ἡ μισοδιδασκαλία καὶ τῆς λογίας (καθαρεύουσας) στὶς δυὸ τελευταῖες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ. Ἐνῶ φῶς φανερὸ εἶναι ὅτι ὄχι μὲ τὴ νέα γλῶσσα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀρχαίαν καὶ μόνον μ' αὐτὴν ἔπρεπε νὰ ζευγαρώσουνε τὴν καθαρεύουσα στὸ Γυμνάσιο. Ὅσο γιὰ τοὺς ἀπόφοιτους τοῦ Δημοτικοῦ αὐτοὶ θὰ εἶχαν ὅλο τὸν καιρὸ νὰ τὴ μάθουνε πρακτικῶς ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες.

Ὡστε, κατὰ τὴν κρίση μου, γιὰ νὰ ὠφελήσει τὸ Ἐξατάξιο Δημοτικὸ Σχολεῖο πρέπει: Ν' ἀποχτήσουμε δασκάλους μορφωμένους ὄχι μὲ θεωρίες καὶ μὲ συζητήσεις, ἀλλὰ μὲ γνώσεις, ἐξασκημένους καὶ εἰδικημένους. Νὰ φροντίσουμε νάχουμε καλὰ κι ἀρκετὰ βιβλία γιὰ τοὺς μαθητὲς καὶ γιὰ τοὺς δασκάλους, τοῦ κύκλου τῆς λαϊκῆς ἐκπαίδευσης. Νὰ προικιστοῦν ὅλα τὰ σχολεῖα μὲ τὰ ἀπαραίτητα σχολικὰ ὄργανα καὶ μέσα ἐποπτικῆς διδασκαλίας. Νὰ συνταχθεῖ καὶ νὰ ἐπισημοποιηθεῖ τὸ γληγορότερο μιὰ ὁλόκληρη γραμματικὴ (στὸ τυπικὸ καὶ στὸ συντακτικὸ) τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Ν' ἀποκλεισθεῖ ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ σχολεῖο ἡ καθαρεύουσα.

Ἐνδεχομένως χρειάζονται μὲ τὸν καιρὸ καὶ ἄλλα νὰ γίνουν· ἀλλ' αὐτὰ ποὺ ἀναφέρω εἶναι θαρῶς ἀπαραίτητα καὶ ἐπείγοντα.

Μὲ ξέχωρη τιμὴ

Νικ. Δ. Ἀθανασιάδης

Ἡ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΕΝ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΜΗΝΑΣ
ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ ΙΟΥΛΙΟΝ ΚΑΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΝ

Ο Γυρισμός

Πολύδωρου Πα-
παχριστοδούλου

Δεκαοχτώ χρόνια σωστά είχε σύρει το ύνι και τέντωνε το λαιμό του τραβώντας το ζυγό. Άδερφωμένο πάντοτε με μιαν άγελάδα, μ'ένα βόδι ή μ'ένα άλογο πελώριο, χιλιάδες έκαμε κύκλους «βουστροφηδόν», για να όργωνη το χωράφι, ή ν'άλωνιστή το στάρι οτάλωνι.

Βοήθησε δεκαοχτώ χρόνια στο λινό δίνοντας τή δύναμή του να φτάση το σταφύλι στο σπίτι, όταν περνούσε κακοτοπιές και κακιές σκόλες. Δεν είχε άά και ντεέ. Πάντα υπάκουο και πάντα δουλεργάδικο και καλοπροαίρετο τραβούσε.

Άπόδους πέρασαν άπό το σπίτι του ζευγολάτη του Γιάννη Λάζου, κανείς δεν έμεινε τόσα χρόνια σύντροφος και δουλεπτής. Ούτε οί κόρες του, που στά δεκαεφτά χρόνια τους πατρεύονταν και στά δεκαοχτώ του χάριζαν κι άγγόνια, ούτε οί γιοί του, που χανόντανε στην ξενιτιά, για να μη γυρίσουν παρά μισογερασμένοι, άνάξιοι, κι άσωτοι.

Δέκα όχτώ χρόνια δούλεψε δίχως σταμό, δίχως άνάπαυση. Χιλιάδες φορές περήφανο έφερε τάφεντικό στη ράχη του κατά τάμπέλια. Ήρθε στο παζάρι τόσο δά, κι άγορασμένο μπήκε την πόρτα τή μεγάλη του Γιάννη Λάζου. Ξανά δέ μπήκε άλλη πόρτα.

Τώρα στέκει γέρικο έτσι, άκίνητο και συλλογισμένο. Δέ μπορεί να κινήσει τα πόδια του πλιά.

Άλλοι μέσα στο σπίτι, το λυπούνται κιάλλοι το βαρυγγομούν. Ο κύρ Λάζος το βαρέθηκε. Δέ μπορεί να το βλέπη άνάμεσα στάλλα του ζωά. Τί γυρεύουν τά πεθαμένα με τους ζωντανούς; Άν είχε άκόμη ψυχή, την είχε στο στόμα κι άνάμεσα στά δόντια, έτοιμη να του ξεφύγη.

Μπαίνοντας στο στάβλο πάντα του ρίχνει ένα χάδι ο Δήμος, το κοπέλι του κύρ Λάζου. Ρίγος περνά πέρα πέρα το κορμί του στο άγγισμα του χειριού άπάνω του. Νοιώθει θαρρείς ήλεχτρικό ρεύμα να τρέχη άπάνω του, κι άναταράχνεται στο χάδι τούτο το πετσι του ήδονικά.

—Άκόμα θα παιδεύσαι, γέρο μου, του κάνει ρωτήματα ο Δήμος.

Κι αυτό, σά να νοιώθει, φουά τα ρουθούνια του, και κουνάει τή νουρά του κάτω άπό τά σκέλια του.

—Δήμο, είπτε ένα άπόβραδο στο κοπέλι του ο κύρ Λάζος. Σύρε έξω «τάρρωστο»—έτσι τ'ονόμαζαν— και τράβα το κατά το ρέμα σιγά σιγά. Άφησέ το κεί, κέλα πίσω. Άς πάει στο καλό. Θα βρεθί κάποιος λύκος να τοϋ ριχτή. Δέ μπορώ να το βλέπω πιά».

Ο Δήμος δέ μόρθηκε να μιλήση, μα όυτε και ρώτησε το γιατί. Προσταγή άφεντικού. Σε λίγο έσυρε με το ζόρι όξω άπό το στάβλο το γέρικο σύντροφο του σπιτιού και τον άκούραστο δουλεπτή του κύρ Λάζου.

Ήτανε ήμέρα φθινοπωρινή, Ένας βορριάς δυνατός και ξερός φυσούσε άπό δύο μερόνυχτα τώρα. Είχε ξύσει τή γή. Σύγνεφα σκόνης ξεσήκωνε κάθε λίγο και ύψώνοντάς τα ως τον ούρανό, πάλι τάφινε να σκορπίζονται άπό δώ κεί.

Ο ήλιος έγυρε πιά, μα ο ούρανός ήταν κατακόκκινος. Τά σύγνεφα άλλα ροδοβαμμένα κιάλλα όλικά και ματωμένα σχημάτιζαν κάτι άλλόκοτα σχήματα στον ούρανό. Τά γύρω βουνά με τις κορφές άναμμένες θαρρείς και καιγότανε. Πάλευε ή μέρα με τή νύχτα μέσα σε πλούσια χρώματα και πλούσιες έναλλαγές.

Τέτοιαν ώρα ποτέ του δέ βγήκε άπό το στάβλο το φτωχό άλογο.

Τέτοιαν ώρα πάντα γύριζε πεινασμένο και διψασμένο για να φάγη και

να πιή. Να φάγη το γλυκό σανό και να ποτιστή το διάφανο και γλυκό νερό του πηγαδιού συνοδεμένο με το τραγουδι μαζί του Δήμου.

Τώρα το φθινοπωρινό φεγγάρι άσήμων τάντικρυνό βουνάλακι. Με τή γλυκειά του άργυρή λάμψη σκόρπισε κι άραιώσε το βαθύ σκοτάδι τής νύχτας, που' πλάκωνε.

Τά σπίτια, ή πλατεία, τά δέντρα, τά ψηλά κυπαρίσσια, τάμπέλια, τά χωράφια, όλα πλέανε στο άσημένιο πελαγίσιο φώς, το παρηγορητικό φώς. Έμπρός φώς, πίσω ήσκιοι. Όλα σχημάτιζαν τά ξωτικά σχήματα μιάς τέχνης, που μόνο ή φύση τόσο καλλιτεχνικά δημιουργεί.

Τς φτωχό άλογο σιγοπερπατούσε άφίνοντας κι'αυτό καταγής τον άλαφρό του ήσκιο. Ο Δήμος πάντα πίσω του προγγοϋσε το άβάσταγο ζωό, και κάποτε χτυπούσε στον άέρα μιά βιτσιά τσουχτερή, για να του θυμίση πως έπρεπε να προχωρούνε.

Στή μοναξιά του δρόμου το κοπέλι του κύρ Λάζου έλυσε τή χοντρή φωνή του. Το τραγουδι σκορπούσε το φόβο τής μοναξιάς, τής έρημιάς. Τρεμουλιαστό τρεμουλιαστό γιόμιζε τά γύρω του κέδινε ζωή.

Και ο Ντορής χλιμίντρησε, και ο Ντορής σταμάτησε.

Και το φτωχό βάδιζε θαρρείς πομπικά, όπως στά χρόνια τής νιότης του με το τραγουδι του καρβαλλάρη. Μα το περπάτημά του ήταν περπάτημα θανάτου.

Στέκονταν τώρα στάνηφόρισμα του δρόμου, που σαν άσημένια γραμμή γράφεται μέσα στον κάμπο με το πλούσιο φώς του φεγγαριού, γραμμή ξωτικιά, που θαρρείς και την έσυρε του δράκοντα το μαγικό σπαθί στο παρομυθί.

Άπό κεί κάτω φάνηκε το μεγάλο ρέμα, σαν άσημένια κακόςυρτη γραμμή πίσω άπό τά πλατάνια και τις βαγιές και τις ίπιές τις πανύψηλες, που τραγουδούσαν τά μαγικά τους τραγούδια στο δάριμο του βορριά την ώρα κείνη.

Ο Δήμος θαρρείς και άγνάνταψε τις νεράιδες, κάτω στους ήσκιους να χορεύουν κέτοιμες να του πάρουν τή φωνή. Τά μεγάλα παμπάλαια κυπαρίσσια, που έχουν ζωσμένο σά λόγχες άκονισμένες, και πυρωμένες σά φλόγα, τον τρούλο τής μικρής έκκλησούλας, ύψώνονται σά φαντάσματα θεόρατα. Σειούν τις κορφές τους άδιάκοπα, μιά μπρός και μιά πίσω, σά να κρατούν την κουβέντα τους άτέλειωτη.

Ένα φύσημα δυνατό στο ύψωμα κεί έκανε να ριγήση σύγκορμη ή φύση όλη. Ρίγησε και το φτωχό άλογο κι έβγαλε άπ' τά ρουθούνια του ένα φύσημα φλογερό.

—Ντεέ, είπτε ο Δήμος και μέν' άλαφρό χτύπημα είδοποίησε το κουρασμένο άλογο, πως έχουν να κατεβούν στο ρέμα.

Πόσες θύμησης θάνέβηκαν στο νοϋ του άμοιρου την ώρα αυτή. Τούτο το ρέμα πολλές φορές το πέρασε και πολλές φορές ήπτε το νερό του, το γλυκό και δροσερό νερό, πηγαίνοντας ή στάμπέλι ή στο νερόμυλο παρακάτω, με τά πολυθύρμβα νερά του και τά πολύδροσα πλατάνια του.

Γύρισε να διή τον ήσκιο του που σχηματίζότανε άριστερά σά μελανιά χυμένη. Το κεφάλι του άργυρωμένο άπό τή μιά, σά να φορούσε φωτισμένο με κούραση ξαναγύρισε στη θέση του ίσια. Κι ο Δήμος με φοβισμένη ψυχή στη μοναξιά ξανατραγούδησε τρεμάμενα :

Ντορ ή μου παινεμένο, — κι άδικογερασμένο.

Κέβλεπες τώρα δυό ήσκιους να κατηφορίζουν. Στην καμπή του κατάργου δρόμου λίγο χάθηκαν και πάλι ξαναφάνηκαν και πάλι σβήστηκαν, για να μη ξαναφανούν πλιά μαζί. Τά δέντρα σειούν στο διάβα τους τις κορφές τους με το τσουχτερό φύσημα του βορριά. Και τάμπέλια, που καταμεσής τους πάει ο δρόμος, μένα άτέλειωτο θρόισμα κλαίνε το δαρμό τους τρυγημένα.

Καὶ τώρα ὁ Δῆμος τρέχει θαρρεῖς καὶ τὸν κυνηγοῦν πεινασμένοι λύκοι ἢ ξωτικά. Θαρρεῖς καὶ τὸν ἔξωσαν τοῦ ποταμοῦ οἱ νεράιδες καὶ φεύγει τοῦ χαμοῦ του. Ἀνεβαίνει τὴν πλαγιά καὶ τρέχει, τρέχει λαχανιασμένος. Κρατᾷ στὸ χέρι του ἓνα ραβδί, ποῦ τοῦ δίνει τὴ δύναμη νὰ σκαρφαλώνῃ τὸν ἀνήφορο.

Κάτω στὴ ρεματιά, ὅπου τὸ ἴδιο τραγοῦδι τοῦ ποταμοῦ ἀκούεται ἀπὸ αἰῶνες τώρα, κάτω ἀπὸ τὰ πελώρια πλατάνια, τίς βαγιές καὶ τίς ἱτιές, στέκεται συλλογισμένο τὸ φτωχὸ ἄλογο μόνο, ἀδύνατο, τρεμάμενο σὰν φύλλο ξερὸ στὸ κλαδί. Θαρρεῖς καὶ μελετᾷ, κυττώντας τὸν ἥσκιο του ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὑγρά του μάτια, γιατί ὁ τόσος κόπος, γιατί τὸ ἄσκοπο αὐτὸ ταξίδι. Δὲ μπορούσε νὰ βοθαίνῃ, πὼς ἔφτασε γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ χαμοῦ.

Στέκεται ἔτσι ἀκίνητο σὰν ἓνα μοντέλλο ἀνάμεσα ζωῆς καὶ θανάτου. Κάποιο χέρι ζωγράφου θὰ μπορούσε νὰ σύρῃ τρεῖς δημιουργικὲς πινελιές, παρμένες ἀπὸ τῆς νύχτας τὸ ρίγος, τἀντιφέγγισμα τοῦ φεγγαριοῦ καὶ τὸ βουβὸ σταμάτημα τοῦ ἀποδιωγμένου ζώου.

Ὁ κύρ Λάζος σὰν ἔφαγε καὶ ἤπιε καὶ μίλησε στὴ φαμιλιά του γιὰ τᾶλογο καὶ γιὰ τὸ ταξίδι του, ἔπεσε σὲ βαθὺ ὕπνο. Κοιμάται καὶ ροχαλίζει κατὰκοπος. Οἱ κόποι τῆς ἡμέρας βρίσκουν ἀνάπαυση στὸ κλείσιμο τῶν βλεφάρων. «Ὁ ὕπνος κι θάνατος πάντα εἶναι, λέει, ἀδέφια». Καὶ κοιμάται σὰν ἀποθαμένος.

Τὸ φεγγάρι ἀκόμα χύνει τὴν ἀργυρένια φωτεινὴ βροχή του. Βιάζεται κι αὐτὸ στὸ δρόμο του, ἐξαιτίας τῆς νύχτας θαρρεῖς. Λάλησαν τὰ κοκάρια καὶ ματαλάησαν. Τὰ καντήλια ἀνάψανε στὰ σπίτια, μὲ τὸ ξύπνημα τῶν δουλευτᾶδων. Ἀπὸ βαθιὰ νύχτ' ἀκόμα οἱ παλιές γριές ξύπνες, στὴ φωτιά πλάγι γνέθουνε μαλλιά καὶ καματεύουνε μαλλὶ στὰ δρόμα. Ἀπὸ τὴν ἀνατολή ἔσκασε τὸ φῶς δειλὰ-δειλὰ, φῶς ἀλαφρὸ ρόδινο κύστερα ἀσημένιο. Τὸ βουνὸ στὴν κορφή του ξεντύθηκε τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ καὶ ντύθηκε τῆς αὐγῆς τὰ ἀσημένια κρόσια.

Ὁ κύρ Λάζος εἶναι ἔτοιμος μὲ τὰ ζῶα του καὶ τὰ παιδιὰ νὰ ξεκινήσῃ. Ἡ ἀργατεία ρούφηξε τὸν τραχανὰ ζεστὸ ζεστὸ, μᾶσησε κομμάτια σιταρένιου σπιτίσιου ψωμοῦ κατὰ γλυκοῦ καὶ τοιμάζεται, πᾶνωπλη μὲ τὰ ἐργαλεῖα γιὰ τὸ ῥγωμα, νᾶνοῖξη διάπλατες τίς πόρτες τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ. Ἡ κυρὰ Δουκαίνῃ κι ἡ Λάζαινα διαφεντεύει μὲ τίς δοῦλες τῆς καὶ τίς κόρες τῆς γιὰ τὸ ξεκίνημα τῆς δουλευτόδικης πομπῆς.

Ἐνα βραχνὸ χλιμίντρισμα χύθηκε, στᾶνοιγμα τῆς μεγαλόπορτας, σὰν παλιοῦ κάστρου πόρτας, καὶ πρόβαλε στὰ μάτια ὄλων ἡ σιλουέτα τοῦ φτωχοῦ ἀλόγου βρεμένου ἀπὸ τῆς νύχτας τὸ ἀγιάζι. Τὰ μάτια του κλαμένα τοὺς κύτταξαν κατόματα.

Ἀνατρίχισε τὸ ζῶο καὶ ρίγησε. τὸ πεσί του στ' ἀντίκρουσμα τῆς φαμιλιάς καὶ στ' ἀνοιγμα τῆς θύρας αὐτῆς, ποῦ τόσες χιλιάδες φορές τὴν μπαινοβγῆκε. Καὶ χύθηκε γρήγορο στὴν αὐλή. Ὅλοι μ' εὐλάβεια ἀνοιξαν τὸ δρόμο. Πήγαινε νὰ πεθάνῃ ἴσα στὸ στάβλο του, στὸ ἴδιο μέρος, ὅπου χρόνια τώρα στέκότανε κέτρωγε, στεκότανε καὶ τὸ χτένιζαν, στεκότανε καὶ τὸ πᾶστρεναν.

Ὁ κύρ Λάζος μετανωμένος μὲ δάκρυα στὰ μάτια τοῦ ἀγκάλιασε τὸ κεφάλι καὶ τόσους ὁ ἴδιος μέσα στὸ σπίτι. Πήγαινε νὰ τὸ καλοθέσῃ στὴ θέση του ὁ ἴδιος.

Ὁ Δῆμος, καταχαρούμενος, τραγοῦδᾷ καθαρίζοντας τοὺς στάβλους καὶ χαϊδεύοντας τὸ φτωχὸ του ἄλογο:

Ντορὴ μου παινεμένη, — κι ἀδικογερασμένη.

Κ' ἡ κυρὰ Λάζαινα μοίρασε πῆττα στοὺς φτωχοὺς ζεστή-ζεστή ἀπὸ χαρὰ. Ξεκολάζοταν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Ἱστορία τοῦ διδασκτικοῦ βιβλίου καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι

(Συνέχεια)

I. ΖΕΡΒΟΥ

Ὀλίγον μετὰ τὸ Ἀλφαβητάριον Πολυζῶη Κουτοῦ ἐξεδόθη ἕτερον οὐχ ἥττον χαρακτηριστικὸν τῆς γλώσσης, τῶν μεθόδων διδασκαλίας καὶ τῶν παρεχομένων διὰ ταύτης γνώσεων εἰς τὰ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως λαϊκὰ σχολεῖα. Παραθέτομεν ὧδε ὁλόκληρον τὸν τίτλον αὐτοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸν πρόλογον τοῦ συγγραφέως, ἐκδότου καὶ δωρητοῦ Β. Π. Εὐθυμίου.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ ΑΠΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

Εὐμέθοδον, σύντομον, πλήρες τῶν πρὸς τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν ἀναγκαίων καὶ προσφυῶς ἡρμοσμένων εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν

ΤΩΝ ΑΡΧΑΡΙΩΝ ΝΕΩΝ

Συντεθὲν ὑπὸ **Β. Π. Εὐθυμίου**

κατὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν μέθοδον.

Τύποις δὲ ἐκδοθὲν **δ α π ἄ ν η πα τ ρ ι κ ῇ** ἵνα χαρίζηται τοῖς πτωχοῖς νέοις τῆς πατρίδος του.

Ἀρχῆς καλῆς κάλλιστον εἶναι καὶ τέλος.

Γ ρ η γ. Θ ε ο λ.

Ἐν ᾧ

προσετέθησαν καὶ τινὰ χαλκογραφικὰ παραδείγματα πρὸς γύμνασιν αὐτῶν εἰς τὴν Καλλιγραφίαν.

Εἰς χρῆσιν τῶν κοινῶν σχολείων τῆς

Ἐπαρχίας τοῦ Σισανίου.

Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας.

Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Τυπογραφίᾳ Γεωργίου Βενδῶτη 1807.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Πρὸς τοὺς φιλογενεῖς καὶ φιλοπάτριδας Διδασκάλους τῶν ἐν τῇ Ἑπαρχίᾳ τοῦ Ἁγίου ΣΙΣΑΝΙΟΥ κοινῶν σχολείων.

Ἐπὶ τοῦ Ἀμάσιδος Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, νόμος ἦτον, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις διὰ νὰ ὑπάγῃ ἕκαστος κατ' ἑτος εἰς τὸν αὐτοῦ διοικητὴν νὰ διδῇ λόγον, πῶς ἐπέρασεν ὅλην τὴν περίοδον τοῦ χρόνου, καὶ ὅς τις δὲν τὸ ἔκαμνεν, ἡ ζημία αὐτοῦ θάνατος. Τοῖς δὲ Σπαρτιάταις ἔθος ἦτον νὰ μὴ ἀφίνωσι τοὺς διωχθέντας νέους νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἐὰν δὲν ἤθελαν προσφέρει τιμὴν εἰς τοὺς γονεῖς των καὶ ὄφελος εἰς τὴν πατρίδα των.

Τὰ αὐτὰ φοβούμενος νὰ μὴ πάθω κάγω, ὅταν μετὰ τὴν ἐπανάκαμψιν εἰς τὴν πατρίδα μου ζητηθῶ νὰ δώσω λόγον, πῶς ἐξώδευσα τὸν καιρὸν μου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Εὐρώπης μέρη, λείπωντας χρόνους ὅχι ὀλίγους ἀπ' αὐτὴν, ἀπεφάσισα νὰ τὸ προειδοποιήσω πρὶν τῆς ἐπανελεύσεώς μου· ἄλλο κοινωφελέστερον λοιπὸν καὶ ἀναγκαιότερον ἔργον (ἂν καὶ ἐργωδέστερον καὶ χρόνου μακροτέρου δεόμενον) ἂν ὅτι χρεωστῶ νὰ κάμω ὡς φιλόπατρις δὲν ἔκρινα, παρὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καὶ οἱ ἄλλοι νέοι τῶν Γραικῶν ὑστεροῦνται, καὶ αὐτὴ ἡ πατρίς μου πρὸ πολλοῦ ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸ ἀπολαύσῃ, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἔχω καὶ ἄλλον φιλοπάτριδα συνεργάτην μου.

Τοῦτο ἐστὶ τὸ νὰ μεταφέρω εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν μας ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῶν μαθημάτων, καὶ ὅσα διδάσκονται κοινῶς εἰς ὅλα τὰ εὐτακτὰ διδασκαλεῖα τῶν Εὐρωπαίων, συντεθὲν ἀπὸ πολλοὺς ὁμοῦ πεπαιδευμένους, ὧν τὸ καθ' αὐτὸ ἔργον εἶναι ἡ διάταξις τῶν σχολείων καὶ ἡ ἐφεύρεσις τοῦ εὐμεθοδωδέστερου καὶ συντομωτέρου τρόπου τῆς διδασκαλίας, καὶ προσαρμοσθὲν εἰς τοὺς ὁπωσοῦν ἡλικιωθέντας νέους, διὰ νὰ παύσωσι πλεόν νὰ διδάσκωνται πέντε ἢ ἕξ χρόνους εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα ἀπὸ ἀγνοίαν καὶ πρόληψιν, (διὰ νὰ μὴ εἰπῶ ἀπὸ δεισιδαιμονίαν τῶν διδασκάλων) τὸ παλαιὸν καὶ ἀνωφελές σύστημα, καὶ νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν χωρὶς διαφορὰν ἐκείνων, ὅσοι δὲν ἔμαθον οὔτε τὴν ἀρχὴν του· καὶ τὸ χειρότερον εἶναι, ὅτι χάνοντες εἰς μάτην τὸν ἀρμοδιώτερον εἰς τὴν σπουδὴν καιρὸν τῆς νεότητος, μένουσι ὡς μέλη ἄχρηστα εἰς τὸ κοινόν, καὶ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των ἀνεπιτήδευτοι.

Ὅποῖον θέλει εἶσθαι τὸ σύστημα, καὶ ὁποίας ὕλης περιεκτικόν, καὶ ἐκ πόσων βιβλίων θέλει συνίσταται, θέλετε τὸ ἴδιον σημειωμένον εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα τοῦ παρόντος· πόσον καρπὸν θέλουν ἐξαντλήσῃ ἐντὸς ὀλίγου οἱ μαθηταὶ ἐκ τούτου, πόσῃν ὀρεξιν θέλει προξενήσῃ εἰς αὐτοὺς σπουδάζοντας αὐτὸ

ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σας, πόσον θέλει ἐξυπνήσῃ τὴν περιέργειάν των, καὶ πόσον εὐκαταλήπτους εἰς αὐτοὺς θέλει κάμῃ τοὺς ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς, οὐ χρήζει λόγων, ἐν ᾧ ὁ καιρὸς καὶ ἡ πείρα θέλει τὸ ἀποδείξει σαφῶς· δὲν λέγω ὅσην πολυμάθειαν καὶ γνῶσιν πολλῶν πραγμάτων ὑπόσχεται εἰς τοὺς διδασκάλους, ὅσοι ἀπὸ ἑλλειψιν συστηματικῶν μαθημάτων καὶ τὰς ιδέας των δὲν ἠὔξησαν ἕως τῶρα, καὶ τῶν ταλαιπώρων νέων τὴν ἡλικίαν καταδαπανῶσιν εἰς μωρολογίας.

Διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσητε λοιπὸν μωρούς καὶ ἀμαθεῖς ἐπὶ ζωῆς των, χρέος σας εἶναι, καὶ χρέος ἀπαραίτητον νὰ ἐκλέξητε τῶν μαθημάτων, ὅσα ἐμπνέουσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν σας ὀρεξιν μαθήσεως, αὔξησιν τῆς προκοπῆς των, καὶ ἐνὶ λόγῳ, ὅσα τοὺς προγυμνάζουσιν εἰς τὰ χρειαζόμενα, ἀφ' οὗ εὐγουν ἀπὸ τὰ διδασκαλεῖα· καὶ τοῦτο βέβαια ἄλλος δὲν ἔμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ, παρὰ ἡ ἐδική σας ἐπιμέλεια καὶ φροντίς.

Σὺ δὲ ὁ ἡμέτερος Διδάσκαλος τοῦ κοινοῦ σχολείου τῆς Πατρίδος μου, ὅς τις καὶ ἂν ᾔσῃ, μὴ τύχη καὶ ἀμελήσης νὰ βάλῃς εἰς πρᾶξιν τὸ ἐν χερσὶ σου Ἀλφαβητάριον, ἀρχὴν καὶ βάσιν ὅν τοῦ λοιποῦ ἐποικοδομήματος, καὶ νὰ τὸ διδάσκῃς, ὅχι καθὼς τυφλὰ ἐμάθαμεν, ἀλλὰ καθὼς ἡ ὀρθὴ κρίσις σὲ ὑπαγορεύει, καὶ ἡ ὀρθὴ μέθοδος τὸ ἀπαιτεῖ πρὸς εὐκολωτέραν κατάληψιν τῶν ἐμπιστευθέντων σοι νέων, εἰς διάστημα τὸ πολὺ πολὺ ἐξ μηνῶν· διότι εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ ἐκδοσιν αὐτοῦ δὲν με ἐπαρκίνησε τόσον ἡ αἵτησις αὐτοῦ παρὰ τινος φίλου μου, ὅσον ἡ ἑλλειψις, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ σχολεῖόν σου καὶ τὰ περισσότερα ταύτης τῆς Ἑπαρχίας.

Δέχθητι αὐτὸ λοιπὸν ὡς ἓνα μέσον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀντισηκώνονται οἱ κόποι σου τοῦ νὰ κακογράψῃς καθ' ἑκάστην τὸ ἀλφάβητον ἐπάνω εἰς τὰς πινακίδας, τὸ ὁποῖον σὲ ἐλαφρόνει ἐτι καὶ ἀπὸ ἄλλον βαρύτερον μετὰ τὴν ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ προσθήκην τινῶν χαλκοχαραγμένων παραδειγμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχοντας πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ νέοι νὰ γυμνάζωσιν ἐν ταύτῳ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν χεῖρά των εἰς τὴν καλλιγραφίαν, ὥστε νὰ ἀποκαθίστανται ἱκανοὶ νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὰ λοιπὰ χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ. Ἐδῶ δὲ ποθῶν νὰ ἀκούω μετὰ χαρᾶς τὴν προκοπὴν τῶν νέων, εὐχομαι τὸ θεῖον νὰ εὐλογῇ τοὺς κόπους σας.

1807. Ἰουνίου α'
(συνέχεια)

ὁ φίλος σας

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ Φωνή τοῦ Βιβλίου δὲν ἐκδίδεται τοὺς δύο μῆνας τοῦ θέρους Ἰουλίον καὶ Αὐγουστον

Σημειώσεις γιὰ μιὰ Γραμματική.

Α'.

«Ὅσοι καταγίνονται μὲ τὴ Γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς καὶ μὲ τὰ φαινόμενα, ποὺ παρουσιάζει ἡ γλῶσσα αὐτῇ, μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ βλέπουν νὰ πλαταίνῃ ὁ κύκλος ἐκείνων, ποὺ τὰ μελετοῦν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ ξεδιαλύσουν καὶ νὰ τὰ διατυπώσουν σὲ ὁρισμένους κανόνες καὶ νόμους.» Ἀπ' αὐτοὺς κάθε σχετικὴ μελέτῃ χαιρετίζεται πρόθυμα, γιατί ἔτσι ἡ δουλειά τους εὐκολύνεται περισσότερο.

Κανένας τους ποτὲ δὲν εἶχε τὴν τολμηρὴ ἀπαίτησιν νὰ νομίσει πὼς ὁ ἴδιος ξεκαθάρισε ὁλότελα τὰ ζητήματα, ὅσα παρουσιάζει ἓνα τόσο δύσκολο ἔργο. Κι εἶναι τόσο μεγάλη ἡ δυσκολία αὐτῇ, ποὺ ὅσοι ὑποσχέθηκαν, ἀκόμη καὶ στὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, νὰ μᾶς χαρίσουν μιὰ πλέρια γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς, παρ' ὅλα τὰ ἐπιστημονικὰ τους ἐφόδια καὶ τὴς κοπιαστικῆς τους μελέτης, ἀπὸ τὸ μακαριτὴ Ψυχάρη ὡς τοὺς σημερινούς εἰδικούς γλωσσολόγους, δὲν κατόρθωσαν νὰ μᾶς δώσουν τὸ βιβλίον τους αὐτό.

Γι' αὐτὸ μὲ πολλὴ χαρὰ χαιρετίστηκε καὶ τὸ βιβλίο, ποὺ ἔβγαλε ὁ κ. Ἡλ. Βουτιερίδης μὲ τὸν τίτλον «Πρακτικὴ Γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς γλώσσας», εἶναι λίγους μῆνες τώρα. Περιμέναν πὼς κατὰ θὰ προσθέσει τὸ νέο βιβλίο στὸ ὅσα μὲ τώρα σχετικὸ τους ἔργο καὶ θὰ βοηθοῦσε κάπως ν' ἀποκρυσταλλωθεῖ τελειωτικὰ ἡ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀπαντοχὴ τους αὐτῇ δὲν ἱκανοποιήθηκε.

Ἡ «Γραμματικὴ» τοῦ κ. Ἡλ. Βουτιερίδῃ ὄχι μόνο περιορίζεται σὲ ὅσα καὶ ἄλλοι πρωύτερα ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ ἀφήνει ἀσυστηματοποίητα ἀρκετὰ ποὺ ἄλλοι εἶχαν πιά ξεδιαλύσει καὶ συστηματοποιήσει. Κι ἂν κάποτε μέσα στὴ Γραμματικὴ αὐτῇ μᾶς παρουσιάζονται κατὰ πράγματα σὰν καινούργια ἢ σὰν νὰ γίνεται πρώτη φορά λόγος γι' αὐτὰ, ὅσα γράφονται ἢ δὲν εἶναι καθόλου ὀρθὰ ἢ φανερώσουν μιὰν ἀδικαιολόγητὴ προχειρολογία. Ἐτσι δὲν ἐπιτρέπεται σὲ καμιά ὁποιαδήποτε Γραμματικὴ νὰ μᾶς παρουσιάζει τὸ δὲν γιὰ Σύνδεσμο, ὅπως τὸ κάνει ἡ Γραμματικὴ αὐτῇ, οὔτε νὰ ὑποστηρίξῃ πὼς τὰ ἔρχομαι, γράφομαι εἶναι ὀριστικῆς ἐνῶ τὰ ἔρχουμαι καὶ γράφουμαι εἶναι ὑποταχτικῆς, οὔτε ὅτι τὸ αὐτὸ εἶναι ξένῃ λέξει, (ποὺ δὲν ἔρχετα ὁλότιστα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν) καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ γράφεται ἀβγό! Καὶ μόνο γιὰ ἀστεῖο λογοπαίγνιο μπορεῖ νὰ διατυπωθεῖ τὸ θεολογικὸ ἐκεῖνο: ἡ λέξις «θεός» στὶς μονοθεϊστικὰς θρησκείας δὲν ἔχει πληθυντικόν· στὶς πολυθεϊστικὰς ὅμως ἔχει (sic σ. 107) καθὼς καὶ ἄλλα τέτια καὶ παρόμοια, ποὺ παρουσιάζονται μὲ καμάρι σὰν προφαντὰ εὐρήματα πρακτικῆς γραμματικῆς.

Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ γράψω ἓνα ἓνα τὰ εὐρήματα αὐτὰ· ὅμως φυλλομετρώντας τὸ βιβλίο αὐτὸ δὲν κατόρθωσα νὰ ξεχωρίσω τίποτε τὸ καλὸ, ποὺ νὰ μὴν εἶναι γραμμένον ἀπὸ ἄλλους πρωύτερα, καὶ βρῆκα ἀρκετὰ ἀσυστάτα, πρὶν πρώτην φοράν γράφωμαι μὲ τόση ἀπλοϊκότητα. Κι ἐνῶ τὸ βιβλίο γράφθηκε ὥστε «μελετώντας τὸ ἓνας ἄλλος ὁποιοσδήποτε Ἕλληνας ἢ ξένος, ἀρκεῖ μόνο νὰ ξερῇ νὰ διαβάσῃ, (sic) νὰ μπορέσῃ νὰ μάθῃ τὴ σημερινὴν ἑλληνικὴν γλῶσσα καὶ νὰ τὴν γράφῃ σωστά» (σ. 45), ὅποιος τὸ διαβάσῃ κινδυνεύει νὰ χάσει καὶ τὴς λίγες γραμματικὰς γνώσεις, ποὺ ἔχει, μὲ τὴν ἀσάφεια, ποὺ γνωστότατα γλωσσικὰ φαινόμενα παρουσιάζονται ἐκεῖ μέσα, καὶ μὲ τὴν ἀοριστία καὶ τὸ πλάτος ποὺ παίρνουν οἱ γραμματικοὶ ὅροι, οἱ κανόνες, οἱ σημειώσεις, οἱ παρατηρήσεις, οἱ ὁδηγίες, κλπ. κλπ. ποὺ στριμώνονται στὸν πρόλογο, στὴν εἰσαγωγὴ καὶ στὸ κείμενον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ μὲ τὴς 200 τόσες σελίδες του.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πολλὰ δείγματα τῆς ἀσάφειας αὐτῆς βρίσκεις μόλις ἀνοίξεις

τὸ βιβλίο στὸν Πρόλογο, ὅπου δυσκολεύεσαι νὰ καταλάβῃς, καὶ καλὴ θέλησις καὶ ἂν ἔχῃς, πότε ἡ λέξις γραμματικὴ σημαίνει τὸ βιβλίο, (σὰν τὴ γραμματικὴ, ποὺ κρατᾷς στὸ χέρι σου) ἢ τὸ σύνολον τῶν κανόνων καὶ νόμων, ποὺ κυβερνοῦν μιὰ γλῶσσα στοὺς σχηματισμοὺς καὶ τὴ χρῆσιν της. Τὸ ἀντιγράφουμε (σ. 3).

«Συγγρά λέγεται καὶ γράφεται πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν μπορεῖ νὰ γραφῇ σωστά, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει μιὰ γραμματικὴ της. Ἡ ἀπουσία αὐτῆς τῆς γραμματικῆς κάνει πολλοὺς νὰ ἔχουν τὴ γνώμην ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν ἔχει γραμματικὴν, νὰ μπορῇ νὰ κλειστῇ μέσα σὲ ὁρισμένους κανόνες καὶ ποὺ νὰ δειχνῇ καθαρά καὶ πειστικὰ, πὼς ἡ δημοτικὴ εἶναι γλῶσσα ξετελιωμένη (sic) κανονισμένη καὶ μὲ γραμματικὸν κανόνες ὁλότελα ξεκαθαρισμένους. Ἄλλοι προχωροῦντες ἀκόμη περισσότερο, ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ λαϊκὴ γλῶσσα τώρα πταίνεται, τώρα παίρνει κάποιο δικαίωμα ζωῆς, καὶ φυσικὰ δὲν μπορεῖ καθόλου νὰ ἔχῃ γραμματικὴ. Ὡστόσο, πὼς δὲν ὑπάρχει καμιά ἀνάγκη νὰ βεβαιώσω ὅτι ἡ λαϊκὴ γλῶσσα ἔχει καὶ παραῖται τὴ γραμματικὴ της» καὶ μάλιστα γραμματικὴν ὁλότελα κανονισμένην.»

Τὸ ἀνακάτωμα αὐτὸ στεφανώνουν τὰ ἀκόλουθα:

«Ἀπόδειξις τῆς ἀλήθειας αὐτῆς (ὅτι δηλ. ἡ λαϊκὴ γλῶσσα ἔχει καὶ παραῖται γραμματικὴν) εἶναι καὶ τὸ ὅτι μπόρεσα κι ἐγώ, ποὺ δὲν εἶμαι καθόλου γλωσσολόγος, νὰ γράψω τὴ γραμματικὴν τοῦτην καὶ νὰ διατυπώσω πλήθος κανόνες της, ποὺ ἴσως νὰ μὴν τοὺς ὑποψιάζεται κανένας πὼς ὑπάρχουν, ἂν δὲν ἐξετάσῃ προσεχτικὰ ὅλα τὰ γραμματικὰ φαινόμενα τῆς δημοτικῆς γλώσσας.» (σελ. 3).

Πολὺ χαριτωμένη ἀληθινὰ ἡ ἀποστομωτικὴ αὐτῇ ἀπόδειξις. Ἐτσι ποῖδες θὰ τολμήσῃ ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἕξῃς νὰ πῇ καὶ γιὰ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα, ὅτι ἔχει γραμματικὴν «γιατὶ γλῶσσα χωρὶς γραμματικὴν δὲν γίνεται.» Ὁ ἀληθινὸς τὸ γλωσσικὸ αὐτὸ ἀξίωμα καὶ ὅταν μᾶς ρωτήσουν ἂν ἔχῃ γραμματικὴ ἡ δημοτικὴ θ' ἀπαντοῦμε: «Καὶ θέλει ρώτημα αὐτό; Ἀποῦ ὁ κ. Βουτιερίδης μπόρεσε κι ἔγραψε τὴ γραμματικὴν της;»

Ἐς προσέξει ὅμως ὁ ἀναγνώστης καὶ σ' ἓνα ἄλλο ἀνακάτωμα:

«Ἡ λαϊκὴ γλῶσσα δὲν ἔχει καθ'αυτὴν (sic) ἀλληλόπαθες ἀντωνυμίες, ὅπως τὴς ἔχει ἡ ἀρχαία ἢ ἡ καθαρεύουσα. Γιὰ τοῦτο καὶ καμιά (sic) ἀπὸ τὴς γραμματικῆς τῆς δημοτικῆς δὲν κάνει λόγο γιὰ τέτιες ἀντωνυμίες. Ὅμως οἱ ἀρχαῖες ἀλληλόπαθε: ἀλλήλων, ἀλλήλους, ἀλλήλας κτλ. δὲν ἐξαθήκαν ὁλότελα ἀπὸ τὴ λαϊκὴν γλῶσσαν· ὑπάρχουν μὲ ἄλλα λόγια (sic)· δὲ λέμε ἀλλήλων κτλ. λέμε ὅμως: ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἢ ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον ἢ καὶ μὲ ἐπίρρημα ἀναμεταξύ μας, ἢ καὶ κάπως ἰδιωματικὰ συνατὸί μας, συνατὸί σας κλπ.»

Ἐς φροντίσῃ μονάχος του ὁ ἀναγνώστης νὰ ξεμπερδέψῃ τὰ: οἱ ἀρχαῖες ἀλληλόπαθε δὲν ἐξαθήκαν ὁλότελα, ἀλλ' ὑπάρχουν μὲ ἄλλα λόγια καὶ πὼς δὲ λέμε ἀλλήλων, ποὺ δὲ χάθηκε ὁλότελα, λέμε ὅμως ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ποὺ εἶναι τὸ ἀλλήλων, ποὺ δὲ χάθηκε κλπ. κλπ. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ μὴ σημειώσω ὅτι μιὰ τουλάχιστον «Διδακτικὴ Γραμματικὴ γιὰ τὴν Πέμπτῃ τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου» (Ἐκδόσεις Α' 1930, Ἐκδόσεις Β' 1931—Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητράκου) ὄχι μόνο κάνει λόγο γιὰ τὴς ἀντωνυμίας αὐτές, ἀλλὰ καὶ ἀναφέρει (σ. 77) πότε μεταχειρίζεσθε τὴν μιὰ καὶ πότε τὴν ἄλλη (τὴν: ἀναμεταξύ μας καὶ μεταξύ μας). Μήπως ὁ συγγραφέας τῆς Πρακτικῆς Γραμματικῆς δὲν ἀναγνώρισε τὴς ἀντωνυμίας αὐτές γιατί ἡ «Διδακτικὴ Γραμματικὴ» τὴς ὀνομάζει ἀλληλόπαθε καὶ ὄχι ἀλλήλας;

Παρατρέχωμε τὸ ἀρκετὰ νόστιμο: «Ἀθήνα καὶ δικατάληχτα εἶναι πολὺ λίγα ὀνόματα, ποὺ φανερώνουν κάποια ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὴν ἔχουν κι οἱ ἀνῆλικοι» (sic, σελ. 120)· γιατί αὐτὸ ἴσως ἀνάγεται σὲ ἄλλη ἐπιστήμη πολὺ ἀσχετὴ μὲ τὴν γραμματικὴν, καὶ προχωροῦμε σὲ κατὰ ἄλλο, ὅπου ἡ δημοτικὴ παρουσιάζεται μὲ κατὰ παράξενες ἐπιθυμίες

καὶ ιδιοτροπίες, ποὺ ὁ συγγραφέας τῆς «Πραχτικῆς Γραμματικῆς» μπόρεσε νὰ τὶς μάθει καὶ νὰ μᾶς πληροφορήσει μὲ βεβαιότητα πολὺ συγκινητική.

«Τὰ οὐδέτερα τῶν ἐπιθέτων ποὺ τελειώνουν σὲ *ος*, γράφει, τὰ γράφω ὅλα μὲ τὴν κατάληξη *ι* καὶ ὅχι μὲ *υ* γιὰ νὰ μὴ δημιουργήσω μιά καινούργια κατάληξη (sic) ποὺ δὲν τήνε θέλει ἡ λαϊκὴ γλῶσσα παρὰ μονάχα στὶς λέξεις «δάκρυ» καὶ «πολὺ» (σελ. 21)!

Ὁ συγγραφέας, ποὺ ὁμολογεῖ ὅτι «ἐπρεπε ν' ἀντικρίσῃ τῇ γλωσσικῇ μας πραγματικότητι μόνον ὅπως μᾶς παρουσιάζεται: ζωντανή» (σελ. 6) θὰ ἔχει ἴσως τὴν καλωσύνη σὲ καμιὰ ἄλλη ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου νὰ μᾶς πληροφορήσῃ ἀπὸ πᾶς ζωντανῆς πραγματικότητος, φωνητικῆς ἢ ἄλλου εἶδους, μπόρεσε νὰ διαπιστώσῃ πὼς ἡ δημοτικὴ θέλει τὸ *υ* μονάχα στὸ δάκρυ καὶ τὸ πολὺ καὶ ὅχι καὶ στὸ: φαρδύ, παχὺ ἢ πλατύ; Ἡ διαπίστωση τῆς ιδιοτροπίας θὰ εἶναι ἀρκετὰ πραχτικὴ καὶ ὠφέλιμη, γιὰτὶ θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ βροῦμε μὲ τὴν ἴδια μέθοδο σὲ ποιὲς λέξεις ἡ δημοτικὴ θέλει καὶ προτιμᾷ τὸ *ο* καὶ ὅχι τὸ *ω*, τὸ *η* καὶ ὅχι τὸ *ει* ἢ τὸ *ε* καὶ ὅχι τὸ *αι*.

Γιὰ νὰ τελειώω μὲ τὸ σημείωμα αὐτό, ποὺ ἀρκετὰ μάκραινε, ἀναφέρω τὸ ἀκόλουθο: Τὴν «Εἰσαγωγὴν» τοῦ βιβλίου λέει ὅτι τὴν ἔγραψε καὶ μὲ τὸ σκοπὸ νὰ κάμει τὴν γραμματικὴν του πιὸ ἀπλὴ καὶ μὲ κανόνες ὅσο τὸ δυνατό πιὸ γενικοὺς καὶ πιὸ σύντομους» (σελ. 15). Καὶ ὅμως στὸ κείμενο μέσα ἀραδιάζει ἐννιά κανόνες συλλαβισμοῦ ἕταν ἡ «Διδακτικὴ Γραμματικὴ» γιὰ τὴν Δ' τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων (Ἐκδοσὴ Α' 1929, Ἐκδ. Β' 1931 Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητράκου σελ. 10) ἔχει τέσσερις μονάχα κανόνες, ποὺ εὐκόλως συγκεντρώνονται σὲ δύο!

Γιὰ νὰ φανῇ καλύτερα ἡ ἀντίφασιν αὐτὴ, ποὺ ξαπλώνεται σὲ μιὰ μίση σελίδα τῆς Πραχτικῆς Γραμματικῆς (σελ. 55—56) ἀρκεῖ ν' ἀντιγραφῶν ἐδῶ ἀπὸ τὴν Διδακτικὴν Γραμματικὴν ἐκεῖνη οἱ 4 αὐτοὶ κανόνες. «1) Ἐνα, δυὸ ἢ τρία σύμφωνα διαβάσκονται μὲ τὰ κατοπινὰ φωνήεντα ἢ δίφθογγα. Πρδ. Μα-ρί-κα, ἀ-στρα-πή, γλι-στροῦν. 2) Ἐν ἀπὸ τὰ δύο ἢ τρία αὐτὰ σύμφωνα τὸ πρῶτον εἶναι τὸ *λ*, τὸ *μ*, τὸ *ν* ἢ τὸ *ρ*, τὸ σύμφωνον αὐτὸ προφέρεται μὲ τὰ φωνήεντα, ποὺ εἶναι ἐμπρὸς του καὶ τὰ ἄλλα μὲ τὰ φωνήεντα, ποὺ εἶναι κατόπι. Πρδ. Ἀλ-κι-βι-ά-δης, ἀρ-κνύ-δα, ἀν-θρῶ-πος, ἀν-θρας κλπ. 3) Τὰ *γκ* καὶ *γγ* στὴ μέση τῆς λέξης χωρίζονται· τὸ *γ* (ποὺ διαβάσκειται σὰν *ν*) προφέρεται μὲ τὸ μπροστινὸν τους φωνήεντον καὶ τὸ *κ* ἢ τὸ δεύτερον *γ* (ποὺ διαβάσκειται σὰν *γκ*) μὲ τὸ κατοπινόν. Πρδ. ἄγ-κυ-ρα, ἐγ-γόν-νι κλπ. Ἐτσι χωρίζεται καὶ τὸ *μπ* καὶ *μπρ* στὴ μέση τῆς λέξης· τὸ *μ* (ποὺ διαβάσκειται σὰν *ν*) μὲ τὸ μπροστινόν φωνήεντον τὸ *π* καὶ τὰ *πρ* (ποὺ διαβάσκειται: *μπ* καὶ *μπρ*) μὲ τὰ κατοπινὰ τους φωνήεντα: ἐμ-πο-ρος, λαμ-πρός, κλπ. 4) Δυὸ ὅμοια σύμφωνα χωρίζονται· τὸ ἕνα συλλαβίζεται μὲ τὸ φωνήεντον, ποὺ εἶναι μπροστά του καὶ τὸ δεύτερον μὲ τὸ γράμμα, ποὺ εἶναι κατόπι του· ἄλ-λος, σάκ-κος, ἐκ-κλή-σις.»

Εἶναι εὐκόλον νὰ διατυπωθῶν οἱ τρεῖς πρῶτοι κανόνες σὲ ἕνα μονάχα, τὸν ἀκόλουθο: «Ἐνα, δυὸ ἢ τρία σύμφωνα διαβάσκονται μὲ τὰ κατοπινὰ τους φωνήεντα· ἂν ὅμως τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ δύο ἢ ἀπὸ τὰ τρία σύμφωνα εἶναι ἕνα ὑγρὸν (λ ἢ ρ) ἢ ἕνα ἔρρινον (ν ἢ μ) ἢ τὸ ἔρρινον γ (ποὺ προφέρεται σὰν *ν*) τότε τὸ γράμμα αὐτὸ διαβάσκειται μὲ τὰ μπροστινὰ του φωνήεντα ἢ δίφθογγα καὶ τὰ ἄλλα μὲ τὰ κατοπινὰ τους». Ἐτσι θὰ ἔχουμε μόνον δυὸ κανόνες συλλαβισμοῦ ἐκεῖ, ὅπου ἡ Πραχτικὴ Γραμματικὴ ἀραδιάζει ἐννιά. Ὁ ἕνατος μάλιστα κανὼνας τῆς ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ξεχωριστά. «Οἱ σύνθετες λέξεις, λέει ὁ κανὼνας αὐτός, χωρίζονται καθενὴ μὲ τὰ καθαντὸ μέρη τους. Καθὼς νερό χιονο (νερὸ καὶ χιόνι) κατὰ μαυρο (κατὰ καὶ μαῦρο), λυκο τόμορο (λύκος καὶ τομάρι).

Ὅποιος θέλει νὰ μάθει τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ τὸ συλλαβισμό τῆς ἀπὸ τὸν κανόνα αὐτὸν τῆς «Πραχτικῆς Γραμματικῆς» ἄδικα θὰ σπάσει τὸ κεφάλι του νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ δημοτικὴ ἔχει συλλαβὲς μὲ δυὸ ἢ τρεῖς συλλαβὲς

καθεμιὰ. Εἶναι ὅμως φανερό ὅτι ὁ κανὼνας πάθθηκε πολὺ ἄσχημα ἀπὸ κάποια γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας ἢ τῆς καθαρεύουσας καὶ θροιάστηκε ἀνεξέταστα στὴν «Πραχτικὴ Γραμματικὴ». Ὁ κανὼνας εἶναι γιὰ τὸ συλλαβισμό τῆς ἀρχαίας κυρίως στὶς σύνθετες μὲ προθέσεις λέξεις, ὅπως ἐκ-δη-λος, σύν-ο-δος, πρόσ-ο-δος-κλπ. καὶ μάλιστα δὲν εἶναι τελειος, ἀφοῦ τοῦ λείπει τὸ μέρος, ποὺ ρυθμίζει τὸ συλλαβισμό σὲ λέξεις ὅπως οἱ: πα-ραι-τῶ, ἀ-νόρ-θω-σις κλπ. κλπ. Οἱ σύνθετες ὅμως λέξεις τῆς ἀρχαίας, ὅσες ἔμειναν στὴ γλῶσσαν μας, παρουσιάζονται πᾶς στὴ γενικὴ γλωσσικὴ συνείδηση, οἱ περισσότερες τουλάχιστον, σὰν ἀπλές. Ἡ συνείδησις αὐτὴ ἄρχιζε σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴν ἀπτική ἐποχὴ γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἀπλύνοντας ὅλο καὶ γενικώτερα ὡς σήμερα. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν συνείδησιν αὐτὴ στὰ τέτια σύνθετα, ποὺ ἔμειναν στὴ δημοτικὴ, ὁ συλλαβισμὸς θὰ γίνῃ κανονικὰ: ἡ Σύν-ο-δο, τὸ εἰ-σὶ-δῆμα κλπ. ὥστε ὁ ἕνατος αὐτὸς κανὼνας νὰ μὴ ἔχει πᾶς τὸν τόπον του. Καὶ ὅταν κάποιος λέει πὼς «πῆρε τὴν δημοτικὴν σὰν γλῶσσαν, ποὺ ἔχει τὴν δικήν της ὑπαρξιν, ἀδιαφοροῦντας ἂν πρῶτον σὲ μεγάλο μέρος τῆς εἴχε ἄλλη μορφή», πὼς τὴν πῆρε «σὰν γλῶσσαν ζωντανὴ καὶ μελέτησε τὰ γραμματικὰ τῆς καθέκαστα» θὰ τοῦ χρειάστηκε, ὑποθέτομε, μεγάλη φαντασία, πολλὴ προσπάθεια καὶ ἀνυπερβλήτη προχειρολογία γιὰ νὰ κατορθώσῃ ν' ἀρπάξῃ τὸν κανόνα τῆς ἀρχαίας καὶ νὰ τὸν μπάσει, σώνει καὶ καλὰ στὸ κατάμαυρο χιονόνερο, νὰ τοῦ φορέσῃ δισύλλαβο λυκοτόμορο καὶ πατώντας τ' ἀμπελοχώραρα τῆς δημοτικῆς νὰ τὰ χωρίσῃ—συλλαβικῶς πάντα—σὲ ἀμπέλια καὶ χωράφια.—Καὶ δυστυχῶς δὲν εἶναι μόνον αὐτά, ὅσα θὰ εἶχε κανένας νὰ σημειώσῃ γιὰ τὴν Γραμματικὴν αὐτὴ.

Δ. Π. Δασασκηνός

Ἑθνικὴ Ἐκδοσὴ.

Ὅλα τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια.

Ὁ μεγαλύτερος καὶ γνησιότερος πλοῦτος τῆς νέας λογοτεχνίας μας εἶναι τὰ Δημοτικὰ τραγούδια μας. Αὐτὰ ἀποδίδουν τὴ σκέψιν, τὸ αἶσθημα, τὴ γλῶσσαν, τὴ μουσικὴ διάθεσιν τοῦ λαοῦ μας σὲ μιὰ θαυμάσια στιχουργικὴ μορφή. Ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ περασμένου αἰῶνα μεγάλοι ποιητὲς καὶ κριτικοὶ ἐνοιώσαν τὴν ἀξίαν τῶν τραγουδιῶν μας αὐτῶν. Ὁ Γκαίτε εἵτανε θαυμαστής των καὶ σπουδαῖοι φιλόλογοι τότε καὶ κατόπι ἕκαμαν ἐκδόσεις τους. Ἀλλ' ἀπὸ τότε μιὰ σημαντικὴ ἐργασία δικῶν μας λαογράφων καὶ φιλόλογων ἔφερε στὸ φῶς κι ἄλλα πολλὰ τραγούδια καὶ χαρακτηριστικὰ παραλλαγὰς τους.—Ὁλος αὐτὸς ὁ νέος πλοῦτος ἔπρεπε νὰ ταξινομηθῇ, νὰ παρουσιαστῇ σ' ἕνα σύνολον, σὲ μιὰ ἐκδοσὴ ἄρτια. Ἡ ἐργασία αὐτὴ μὲ φροντίδα καὶ δαπάνην τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Δημητράκου ἐγίνε. Καὶ ἀρχίζει τώρα ἡ ἐκδοσὴ σὲ δυὸ μεγάλους τόμους ὅλων τῶν Δημοτικῶν τραγουδιῶν μας. Ἐτσι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἔχῃ στὰ χέρια του τὸν πολυτιμότερον ποιητικὸν θησαυρόν του.

Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ ἱατροῦ Παπαδάκη

(Συνέχεια)

Χοριῶ δριᾶλή.

Φύλλον 42 ὅπισθεν

Εγῆνε ὁ λέκας γηωργοπούλος μπαλοτῆα χερὴ καὶ ποδὴ
 Εγῆνε ὡ λῆκουτζᾶκης μπαλοτῆα στο μερὴ.
 Εγῆνε ὁ λαδακάκης μπαλοτῆα στο κεφάλι
 Εγῆνε ἡ χορικήτῆα πετριά στο κεφάλι
 σταματάκηνακης Θεόδωρος μπαλοτῆα στα κολομερία
 Ὁ παναγιότης Βορβολάκης μπαλοτῆα στο μερὴ
 Εγῆνε ὁ γιάνης ὁ καραμπατάκης στη μεση μπαλοτῆα 1763.
 Εγῆνε ὁ γιάνης ὁ πετρακάκης μπαλοτῆα στο γονα

Χοριό κέρηνη

Φύλλον 43

Εγῆνε το λεφαντζᾶκη το λεουτζῆ ὅπου κρετταρίσε το τουφέκη καὶ
 ὁπορίσε τὴ μπαλάμ
 Εγῆνε τὴν θηγατέρα του στο κεφάλι
 Εγῆνε τὸν ἀδελφὸ του το κηριακὴ τουφεκία στη μπαλάμ
 Εγῆνε το Βεῶγγονο πετριά στο κεφάλι κακῆα σογᾶς πετριά σταυτή.
 Εγῆνε ὁ νικῶλας οκοσταταράκης στο κεφάλι πετριά.

Χοριό μπουλαρί

Φύλλον 44

Εγῆνε τὸ κυρηᾶκη το δημητρόπουλο μπαλοτῆα παράδοξι τρία
 δάκτυλα ἀπὸ πάνου ἀπὸ τὴ φίσση εἰς τὴ μεση τοῦ γατηνῆου πῶρχετε ἀπὸ
 τὸν ἀφαλὸ καὶ εἰνε εἰς τὰ νεφρά ἀπὸ κάτω καὶ εὐγενάσι ἡποῦριαν κουρηδνε
 καὶ σταφληλῆνε τόσο ἀπὸ τὴ μπροστινὴ τρούπα τόσο ἀπὸ τὴν μπισσην
 μέραις—60.

Εγῆνε τὸ γγῆτα τριμωραγιᾶτῆα πετρία στο στίλο τοῦ ματιοῦ τοῦ
 καὶ εὐγαλε κόκαλα πολὰ καὶ χασε το μάτη του.

Εγῆνε τὸ σπιληότη γιόργουλάκη μπαλοτῆα στο κουτελο ἢ μπάλα
 μέσα με το κοκαλο καὶ ἡτο ἢ πετζᾶ του μνηαλήου μαῦρι καὶ εὐγῆκε ὅσο-
 νήχη

Εγῆνε τὸ γιάνη το παπαδάκη ὅπου τὸν κλοτζῆσε το μουλᾶρι
 ὅπισο στὶ ρίζα φτηλια εὐγαλε κόκαλα

Εγῆνε τὸν νηκόλατο Θεομάκει πετριά στο κεφάλι

Εγῆνε ὁ παποδηκεοῦληα τουφεκῆα στο γόνα

Εγῆνε ὁ λῆας μαρκακῆς τουφεκῆα στο μερὴ

Εγῆνε τὸν ἀντρέα ὁ γιοργουλόγκονος στο κεφάλι γιόργουλῆας
 ληκουρεζᾶκης.

Χοριό ἄλῆκα

Φύλλον 45

Εγῆνε τὸν κοβορινᾶκη πετρία στοναμίλιγγα

Εγῆνε τὴν μπατροῦ τὴν λαγάκεαν πετρία ἢς τὸν σταυρο τοῦ καί-
 φαλου ἐφίγε ὁ καθὶς ἄνθρωπος καὶ γιάνε παστρικά.

Εγῆνε ὁ γιάνης ληόπουλος στο κεφάλι

Εγῆνε ἡ καλοΓρία ἡ Γαλανὶ πετριά στο κεφάλι

Εγῆνε ὁ γιάνης ὁ ξελαρδιστος τουφεκῆα στο χέρι 1767 (Συνέχεια)

Τὰ ἐγκριθέντα Διδακτικὰ βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

Ἡ κρίσις ἐπὶ τῶν ὑποβληθέντων διδακτικῶν βιβλίων τοῦ δημοτ.
 σχολείου, ὡς ἀνεκοινώθη αὐτὴ προφορικῶς, μὴ δημοσιευθεῖσα μέχρι
 σήμερον ἐπισήμως, διότι δὲν ἐκυρώθη ἀκόμη ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ
 τῆς Παιδείας, φέρει ἐγκριθέντα τὰ ἑξῆς:

Ἀλφαβητάρια :

- 1, 2) Κράτους τεύχος Α' καὶ Β'.
- 3, 4) Συκώκη Α' > Β'.
- 5, 6) Δεληπέτρον, Δούκα, Ἰμβριώτου τεύχ. Α'
- 7) Μαρίας Λιουδάκη, τεύχ. Β'.

Ἀναγνωστικά Β' τάξεως

- 1) Ἱστορίες. Κουρτίδου
- 2) Καλὸς δρόμος, Ξενοπούλου
- 3) Αὐγὴ—Παπαμιχαήλ—Βουτυρά
- 4) Δεληπέτρον—Δούκα—Ἰμβριώτου

Ἀναγνωστικά Γ' Τάξεως

- 1) Ἀγγελουπούλου (Ἰορδανίδου)
- 2) Πράματα Σπουδάματα—Παπαϊωάννου
- 3) Ὀδύσσεια—Ἀνδρεάδῃ
- 4) Δεληπέτρον—Δούκα—Ἰμβριώτου.

Ἀναγνωστικά Δ' Τάξεως

- 1) Παπαμιχαήλ—Καρχαβίτσα
- 2) Δημητράτου Παναγιώτου

Ἀναγνωστικά Ε' τάξεως
Δημοτικῆς

- 1) Φᾶρος τοῦ Χωριοῦ, Ἀνδρεάδῃ
- 2) Κοντογιάννη
- 3) Ἀρσινόης Ταμπακοπούλου

Καθαρευούσης

- 1) Ἀνδρεάδῃ—Κοντογιάννη—Νιοβᾶνα, Ζήση,
 Λαμασκηνοῦ—Β. Φάβη.

Ἀναγν. ΣΤ' Τάξεως Δημοτ.

Καθαρευούσης

- 1) Νιοβᾶνα Ζήση Λαμασκηνοῦ—Δημητράτου
 Ἀνδρεάδῃ—Μέγα—Ἀμπατζόγλου.

Κατὰ τῆς ὡς ἄνω κρίσεως ὑπέβαλον ἐνώπιον τοῦ κ. Ὑπουργοῦ
 πολλοὶ συγγραφεῖς δι' ὑπομνήματος ἐνστάσεις, αἰτούμενοι τὴν ἀκύ-
 ρωσιν αὐτῆς, ὡς γενομένης οὐχὶ συμφώνως μετὰ τὰς διατάξεις τοῦ Νό-
 μου, ἰδίως διότι δὲν ἐγένοντο αἱ ὑπὸ τοῦ Νόμου δοζόμεναι κριτικαὶ
 εἰσηγήσεις ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν βιβλίων, χωριστὰ ἐξεταζομένων,
 συνυποβαλλόμεναι μετὰ τοῦ πρακτικοῦ κρίσεως. Ὁ κ. Ὑπουργὸς
 τοῦτο δὲ κατὰ πλειοψηφίαν ἀπεφάνθη ὅτι τοῦ κατ' ἀρχὴν βασί-
 μου τῆς ἐνστάσεως. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν κριτῶν ὁ κ. Ὑπουργὸς
 ἔδωκε νέας προθεσμίας διὰ τὴν ὑποβολὴν τῶν ἐκθέσεων διὰ μὲν
 τὰ ἀναγνωστικά τῶν Δημοτ. Σχολείων μέχρι τῆς 18 Ἰουλίου, διὰ
 τὰ βιβλία τῆς Μέσης μέχρι τῆς 10 Ἀυγούστου καὶ διὰ τὰ βοηθή-
 ματα μέχρι τῆς 30 Ὀκτωβρίου ε. ε.

Ἀπ' ὅλα τοῦ Κόσμου

Πολλοὶ μεγάλοι ἐπιστήμονες καὶ λογοτέχνες τῆς Εὐρώπης — ὁ Αἰνστάιν, ὁ Ντάβις, ὁ Οὐέλς, ὁ Μπέρναρ Σῶ, ὁ Ρομαίν Ρολάν κλ.— ἔχουν ἰδρύσει ἕνα σύλλογο, πού σκοπός του εἶναι ἡ διάδοση τοῦ φιλειρηνισμοῦ σὲ ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαούς. Πιστεύουν ὅτι, ἂν οἱ πρὶν προχωρημένες πνευματικῶς κοινωνικὲς τάξεις ἀναλάβουν με ζήλο καὶ με πίστη τὴν προστασία τῆς εἰρήνης, θὰ λείψει τότε ὁ κίνδυνος τοῦ πολέμου. Καὶ ὁ κίνδυνος αὐτός, λένε, εἶναι πολὺ πρὶν σοβαρὸς καὶ πρὶν ἄμεσος ἀπ' ὅ, τι φαίνεται στὴν κοινὴ ἀντίληψη. Ἀπὸ τῆς Γαλλογερμανικῆς διαφοράς, ἀπὸ τῆς Ρωσσορουμενικῆς, ἀπὸ τῆς Πολωνογερμανικῆς, ἀπὸ τῆς Κινεζοῖαπωνικῆς, ἀπὸ τῆς Ἀγγλοῖνδικῆς κλ., ἀπὸ ἕνα σωρὸ οἰκονομικῆς μπερδεψιᾶς καὶ ἀπὸ πολλὰς ἄλλες, ἰδίως πολιτικαῖς, ἀντιθέσεις, ξαφνικὰ μπορεῖ νὰ ξεσπάσει ὁ πόλεμος, πού με τοὺς ἐξοπλισμούς τῶν κρατῶν, με τοὺς ἀεργούς πού παντοῦ βρίσκονται καὶ μάλιστα με τὰ νεότερα πολεμικὰ μέσα θὰ εἶναι γενικὸς καὶ ἀφάνταστα ἐξολοθρευτικὸς. — Ἕνα μανιφέστο τοῦ φιλειρηνικοῦ αὐτοῦ συλλόγου τυπώθηκε τελευταία καὶ μοιράστηκε σὲ ὅλες τὶς μεγάλες χώρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ τὴν 1η Αὐγούστου θὰ γίνῃ ἕνα παγκόσμιο συνέδριο, πού θὰ ἀντιπροσωπεύουν σ' αὐτὸ ὅλες οἱ φιλειρηνικὲς ὁργανώσεις, δημοκρατικὲς, σοσιαλιστικὲς, ἀναρχικὲς, κομμουνιστικὲς κλ. γιὰ νὰ ἀποφασίσουν ὁμόγωνα ὁ τρόπος καὶ τὰ μέσα τῆς φιλειρηνικῆς προπαγάνδας.

Ἐξακριβωμένη στατιστικὴ τῆς ἐγκληματικότητος εἰς τὶς μεγαλύτερες χώρες τῆς Εὐρώπης (Γερμανία, Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰταλία) καὶ στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς παρουσιάζει γιὰ τὴν τελευταία πενταετία σχετικῶς με τὴν προηγούμενη τῆς μιᾶς αὐξηση σχεδὸν εἴκοσι τοῖς ἑκατὸ. Ἡ μεγαλύτερη ἔνταση τῆς ἐγκληματικότητος σημειώνεται στὶς Ἑνωμ. Πολιτεῖες καὶ στὴ Γερμανία. Τὰ πρὶν πού πλήθηναν ἐγκλήματα εἶναι οἱ κλεψιᾶς, οἱ ληστεῖες, τὰ λαθρεμπόρια καὶ οἱ ἀπὸ σεξουαλικῆς παρόρμησης δολοφονίες. Μόνο στὶς Ἑνωμ. Πολιτεῖες σ' ἕνα χρόνο μέσα καταδικαστήκαν 760.000 μεγάλοι καὶ μικροὶ ἐγκληματίες καὶ πάλι μόνο στὴ Γερμανία καταδικαστήκαν περίπου 600.000, πού ἀπ' αὐτοὺς ὡς 200.000 εἴταν κλέφτες καὶ 2.000 ληστές. Καὶ στοὺς τρομαχτικούς αὐτοὺς ἀριθμούς πρέπει νὰ προστεθεῖ ἕνα 15 ἕως 20 % ἐγκλημάτων πού μένουν ἀνεξιχνίαστα καὶ κάποια πού δὲ φτάνουνε καν στὴν ἀνάκριση.

Φαίνεται πὼς στὴν Ἀμερικὴ ἀρχίσαν νὰ καταλαβαίνουν ὅτι ἡ ἀπαγόρευση τῶν οἰνοπνευμάτων εἶναι ἡ κυριότερη αἰτία πού τρᾶνεφε κεῖ τὸ ἐγκλημα. Γιατὶ ἀπὸ τὴν ἀπαγόρευση αὐτὴ βγήκε, πολλαπλασιάστηκε, ὁργανώθηκε μιὰ τάξη ἐγκληματιῶν, πού ἀπὸ λαθρέμποροι πσιτῶν ἐξεληχτήκανε σὲ κάθε ἄλλη ἐγκληματικότητα, κλεψιά, φόνο, ἀρπαγή, ἀπάτη κλ. Κοντὰ σ' αὐτοὺς ὅσοι κρυφοπίνουν καὶ, σπρωγμένοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκη πσιτοῦ, πού ψυχολογικὰ ἡ ἀπαγόρευση τὴν κάνει πρὶν ἔντονη, κατανοοῦνε κατὰ ἕνα μεγάλο ποσοστὸ ἐγκληματικοὶ τύποι. Γίνεται λοιπὸν τώρα μιὰ προσπάθεια, ἕνα ὁμαδικὸ κίνημα, ἰδίως στὸ κόμμα τῶν Δημοκρατικῶν, νὰ καταργηθεῖ ὁ ἀπαγορευτικὸς νόμος Βόλστεντ καὶ νὰ ἐπιτραπῇ ἡ κατανάλωση ὀρισμένων πσιτῶν, κρασιοῦ, μπύρας, κονιάκ καὶ

βίσκου. Ὑπολογίζεται δὲ ὅτι μόνον ἀπὸ τὴ φορολογία τῶν πσιτῶν αὐτῶν θὰ μποροῦσε νὰ σκεπαστεῖ τὸ μισὸ καὶ πρὶν πολὺ ἔλλειμμα τοῦ Ἀμερικανικοῦ προϋπολογισμοῦ. Στὴν τελευταία μεγάλη συνέλευση, πού κάμαν οἱ ἐκλογικοὶ πληρεξούσιοι τῶν Δημοκρατικῶν, 934 ψήφισαν τὴν κατάργηση τοῦ ἀπαγορευτικοῦ νόμου (ὑγροί) καὶ 213 τὴ διατήρηση του (στεγνοί). Ζήτημα ὅμως εἶναι ἂν στὴν προεδρικὴ ἐκλογὴ θὰ ἐπικρατήσουν οἱ Δημοκρατικοί. Γιατὶ μάλιστα οἱ μεγάλοι λαθρέμποροι οἰνοπνευματῶν, οἱ γκάγκστερς, εἶναι τόσο τρανοί, διαθέτουν τόσα χρηματικὰ μέσα, ἔχουν τόσους ἀγορασμένους ὑποστηρικτές, ὥστε πρέπει νὰ ὑπολογίζονται σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ἐκλογικούς παράγοντες. Μόνο ἀπὸτομα ἐξογκούμενο λαϊκὸ ρεῦμα μπορεῖ νὰ σαρώσει τὶς σατανικὲς τοὺς ἀντενέργειες. Κι αὐτὸ τὸ ρεῦμα ἀγωνίζονται νὰ προκαλέσουν οἱ Δημοκρατικοί.

Ὁ καθηγητὴς Βιέσνερ τῆς Βιέννης βρῆκε μέθοδο νὰ θεραπεύει τὴν ἐπιληψία με ἀχτίνες Ρέντγκεν. Με μηχανήματα τῆς δικῆς του ἐπινοήσεως ρίχνει βαθμιαίως ἀδύνατες ἀχτίνες Ρ. πάνω στὸν ἐγκέφαλο τοῦ ἐπιληπτικοῦ καὶ ἐξακολουθώντας τοῦτο γιὰ δύο ἕως τρία χρόνια πετυχαίνει τὴν θεραπεία. Τ' ἀποτελέσματα ὡς τώρα δείχνουνε βάσιμη τὴν μέθοδο. Κανένας ἀπ' ὅσους ὑποβλήθηκαν στὴν τέτια θεραπεία δὲν ξανάπαθε προσβολὴ ἐπιληπτικῆ. Δὲν ἐξακριβώθηκε ὅμως ἀκόμη ἂν τὸ γιᾶτρεμα εἶναι ὀριστικὸ ἢ προσωρινό. Γιατὶ μόνον ἀπὸ δῶ καὶ τέσσερα χρόνια ὁ καθηγητὴς Βιέσνερ ἐφαρμόζει τὴν μέθοδο του καὶ ἡ σχετικὴ ἀνακοίνωση του στὴ γιαιτρικὴ ἀκαδημία τῆς Βιέννης ἔγινε τελευταίως.

Οἱ ἀνασκαφές πού ἐξακολουθοῦνε σὲ διάφορες ἔρημες ἐκτάσεις τῆς Ἀριζόνας καὶ τῆς Νεβάδας, στὶς δυτικὲς δηλαδὴ χώρες τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς, ἀποκαλύπτουν ὀλοένα προϊστορικοὺς πολιτισμούς ἀξιοσημειώτους, πού φαίνεται νὰ εἴταν ἐκεῖ σὲ πανάρχαια ἐποχὴ, πρὶν ἀπὸ τοὺς πρὶν παλιούς γνωστούς μας πολιτισμούς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ὅλα κερὴ πολιτεία μέσα σὲ σκαλιστὲς σπηλιές μονόπατες, δίπατες καὶ τρίπατες ἀκόμη, ξεθάφτηκε σὲ μιὰ τοποθεσία πού λέγεται Μεγαλόσπιτο (Casa grande). Οἱ σπηλιές αὐτὲς ἔχουνε δωμάτια εὐρύχωρα, με τοίχους καλὰ σκαλισμένους, παράθυρα πού κλειοῦσαν με πλάκες, ντουλάπια, σκάλες κλ. Διάφορα ἐργαλεῖα καὶ ἀγγεῖα, πού δείχνουν προχωρημένη τέχνη, βρεθῆκανε στὶς σπηλιές αὐτές. Ἀλλὰ τὸ περιεργότερο ἀπ' ὅλα εἶναι κάποιες τοιχογραφίες τους, γιὰτὶ παρασταίνουν πάλι θηρίων, πού τὰ ξαίρουμε ἀπὸ τὴν παλαιοντολογία καὶ πού ἔχουν ἀφανιστεῖ ἐδῶ καὶ πολλὰς χιλιάδες χρόνια. — Οἱ προϊστορικοὶ λαοί, πού κατοικοῦσαν σ' ἐκεῖνες τὶς χώρες καὶ πού τοὺς ὀνομάζουμε Πουέβλος, ὅπως τοὺς λέγαν οἱ Ἑρυθρόδερμοι στὰ παραμυθία τους, φαίνεται καὶ αὐτοὶ νὰ εἴχανε ξεκινήσει ἀπὸ τὰ βόρεια τῆς Ἀσίας. — Ἡ συνθήθεια τους νὰ κατοικοῦνε σὲ σπηλιές, ἂν καὶ ὄντας προχωρημένοι ἀρκετὰ σὲ πολιτισμό, φαίνεται ὅτι εἴχε δυὸ αἰτίες: τὴν ὑπερρῖσση ἀπὸ τ' ἄγρια θηρία, καὶ τὴν προφύλαξη ἀπὸ καταστροφὲς σεισμῶν, πού θὰ εἴταν ἐκεῖ τότε συχνοὶ καὶ μεγάλοι.

Ἡ μεγάλη ἐξερευνητικὴ ἀποστολὴ τῶν πρὶν ἀπὸμακρῶν περιοχῶν στὴ βουνοσειρὰ τῶν Ἰμαλαίων βρῆκε σ' ἕνα ὄροπέδιο Ραγπούκ, περιτριγυρι-

σμένο ἀπὸ θεόρατους βράχους καὶ τρομαχτικές χαράδρες, ἓνα μοναστήρι Βουδιστῶν, πού δὲν ἔχουνε καμιὰ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἄλλο κόσμον. Κατοικοῦν ἐκεῖ σὲ ὕψος 4000 μέτρων, ἐπαρκοῦνε μόνοι τους σὲ ὅλες τὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς, ἔχουν ἡμερέφει ὅλα τὰ ζῶα καὶ τὰ πουλιά πού βρίσκονται ἐκεῖ, ἀφοσιώνονται στὴν προσευχή καὶ στὴ μελέτη τῶν βουδιστικῶν γραφῶν καὶ δέχονται φιλόνητα ὅλους πού θὰ μπορέσουν νὰ φτάσουν ὡς τὸ μοναστήρι τους. Εἶναι τόσο ἀποκλεισμένοι ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμον, ὥστε μόλις τελευταίως πληροφορηθήκανε πὼς ἐγινε παγκόσμιος πόλεμος, χωρὶς μάλιστα καὶ νὰ ἐνδιαφερόμενοι γιὰ νὰ μάθουνε λεπτομέρειες. Στους ἐξερεινῆτες, ἂν καὶ τοὺς φιλοξενήσανε μὲ προθυμία, δὲ δώσανε καμιὰ πληροφορία γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ μοναστηρίου τους.

* *

Τὰ τέσσερα πέμπτα σχεδὸν τοῦ πετρελαίου βγάζει ἡ Ἀμερική· ἰδίως οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες καὶ εἰδικῶς οἱ Καλιφορνία καὶ οἱ τέσσερες νότιες πολιτεῖες Ὀκαχάμα, Τεξάς, Ἀρκανσάς καὶ Κανσάς. Καλὲς πηγὲς πετρελαίου ἔχει καὶ τὸ Μεξικό. Ἐκεῖ ἀπὸ ἓνα μόνο πηγάδι τραβούσανε 15.000 τόνους τὴν ἡμέρα τρεῖς μῆνες ἀράδα. Στὴ Νότια Ἀμερική πολὺ πετρέλαιο βγάζει ἡ Βενεζουέλα, πού μόλις ἀπὸ τὸ 1915 ἀρχισε ἡ ἐξαγωγή του. Τὸ 1930 βγήκαν ἐκεῖ 19 ἑκατομ. τόνοι. Πιθανὸ δὲ εἶναι πὼς καὶ στὶς δίπλα χώρες, Κολομβία, Βολιβία, Περού, ἀνεξερεύνητες ἀκόμα, θὰ ὑπάρχουν πλούσιες πηγές. Μετὰ τὴν Ἀμερική πρὶν πετρελαιοφόρα ἦπειρο εἶναι ἡ Εὐρώπη, ἰδίως στὴ νότια Ρωσία (περιοχὲς Μπακού καὶ Γκρόζνι) καὶ στὴ Ρουμανία. Στὴν Ἀσία μεγάλα πετρελαιοφόρα στρώματα βρεθήκανε τὰ τελευταία χρόνια στὴν Περσία καὶ στὸ διπλανό της Ἰράκ. Τὰ ἐκμεταλλεύονται οἱ Ἀγγλοὶ καὶ πιστεύεται πὼς μὲ τὸν καιρὸ, σὰ συμπληρωθῶν οἱ ἐρευνες καὶ οἱ ἐγκαταστάσεις, ἡ ἐκεῖ παραγωγή θὰ εἶναι πολὺ μεγάλη. Τέλος, πετρέλαια ὑπάρχουνε καὶ στὰ νοτίως τῆς Ἀσίας μεγαλόνησα Βόρνεο, Ἰάβα καὶ Σουμάτρα. Στὴν Ἀφρική μόνο ἴχνη πετρελαίου βρεθήκαν ὡς τώρα· καὶ περίεργο εἶναι πὼς σὲ ὅλες τὶς τόσο σ' ὅλη τὴν ὑδρόγειο ἀπλωμένες ἀγγλικὲς καὶ γαλλικὲς ἀποικίες δὲν ὑπάρχουνε πηγὲς πετρελαίου. Ἡ στατιστικὴ παραγωγὴς πετρελαίου γιὰ τὸ 1931 δίνει τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς:

Ἀμερική 76,8 % Εὐρώπη 15,6 % Ἀσία 4,5 %
Ἰνδικὰ νησιά 2,9 % Ἀφρική 0,2 %

Κριτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βιβλίου

1. Ζερβού

Ἀθαν. Γ. Κυριαζή: *Ζωὴ καὶ Μοῖρα*. Μὲ τὸν ὑποβλητικὸ αὐτὸ τίτλο σ' ἓνα ὁμοφυτωμένο τόμο μᾶς δίνει τὰ νέα τραγούδια του ὁ ποιητὴς κ. Ἀθ. Κυριαζή. Καὶ δικαιολογοῦν ἀλήθεια τὸν τίτλο τους καὶ τὸν ἀξιῶν. Γιατί μιὰ ζωὴ εὐγενικὰ αἰσθηματικὴ καὶ ἔντονα συναισθηματικὴ ξεπυλίζεται μέσα σ' αὐτὰ μὲ καλογνισμένη φράση καὶ μὲ καλοταίριαχτο συνήθως ρυθμὸ — ζωὴ τῆς ἀγάπης, τῆς θύμησης, τοῦ στοχασμοῦ, τοῦ πόθου, τῆς πίκρας. Κι ἀπάνω ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ καὶ μέσα στὶς ἐκδηλώσεις τῆς καὶ τὰ ἐπεισόδια τῆς κυβερνήτρα φαίνεται, πότε ξεκάθαρα καὶ πότε θολά, τότε ἐλεγειακὰ τραγουδημένη καὶ πότε ἐπικούρεια, ἡ Μοῖρα τῶν ἀνθρωπίνων. Σὰν κάτι προαποφασισμένο, ἰδιότροπο, ἀναπόδραστο, ἀλλοτε καλόβολο καὶ ἄλλοτε κακόγνωμο. Ἔτσι ἓνα φῶς πλατύτερης στόχασης πού γοητευτικὰ πολύχρωμο γίνεται περνώντας μέσ' ἀπὸ τὰ κρύσταλλα γνήσιου λυρισμοῦ, συναρμολογεῖ σ' ἓνα σύνολο τὰ τραγούδια ὅλα τοῦ τόμου — μιὰ ἱεροσωπικότητα μᾶς παρουσιάζει ἐνὸς ποιητῆ, πού πηγαῖα καὶ ὄχι ψεύτικα, εὐλογα καὶ ὄχι περιττὰ τραγουδαί τὴ ζωὴ, ὅπως τὴ νοιώθει καὶ τὴ φύση ὅπως τὴν αἰσθάνεται. Χάρισμα τῶν τραγουδιῶν του εἶναι ἀκόμα καὶ μιὰ ἐξέχωρη ἐπιτυχία φράσης, πού προχωρεῖ ὄχι σπάνια σὲ γλωσσικὴ διατύπωση ἀγνὰ καὶ σύγχρονα ζωντανή. Καθὼς λχ. στό:

Κι εἶναι σὰν πουπουλένια μιὰ φωλιά
σὲ μιὰ ἀνθισμένη τούφα μέσ' στὸν κήπο,
πού *ὅς μὴ δὲν τὴν μαπτεύαν* τὰ πουλιά
μὲ τῆς καρδιάς τὴ βρῆκα ἐγὼ τὸ χτύπο.

(ποίημα V)

ἢ στό:

Εἴτανε μιὰ φορὰ κι ἓνα καιρὸ,
καθὼς στὰ παραμύθια, *ὅπως ἀκούμε*,
τὸ φεγγαράκι ἀπάνω λαμπερὸ
κι ἓνα μικρὸ ταιράκι (*ἐμεῖς νὰ ποῦμε*).

(ποίημα IX)

Κάποιοι μπορεῖ νὰ ποῦνε — καὶ τ' ἀκούσ' αὐτὸ — πὼς τὰ τραγούδια τοῦ κ. Κυριαζή μοιάζουνε μὲ τὰ τραγούδια τοῦ Α ἢ τοῦ Β ποιητῆ μας. Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει θαρῶ νὰ προσθέσω, πὼς μπορεῖ ἴσως κάποιος καὶ κάποτε νὰ μοιάζουμε στὴ φόρμα, εἶναι ὅμως ἀκόμα καὶ τότε πρὶν προχωρεμένα, πρὶν καλλιεργημένα, πρὶν στοχαστικὰ καὶ πάντα συνθεμένα ἀπὸ ποιητὴ πού ἔχει δική του προσωπικότητα καὶ πού πρέπει ὁ νεοελληνικὸς κόσμος πλατύτερα νὰ τὸν γνωρίσει.

Μυρτιώτισσας: *Τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης*. Ἐχει ἀπὸ καιρὸ μιὰν ἀξιόλογη θέση στὸ νεοελληνικὸ Παρνασσό, ἡ Μυρτιώτισσα. *Τὰ Τραγούδια* τῆς (1919), τὰ *Ἑλληνικὰ ποιήματα* (1921), οἱ *Κίτρινες φλόγες* (1925), ἡ *Παιδικὴ Ἀνθολογία* τῆς περιέχουν ἓνα καλὸ καὶ ἀξιοσημείωτο πάντα ποιητικὸ ἔργο, ἐξελιχτικὰ προχωρεμένο ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον καὶ ἀπὸ ἐμφάνιση σὲ ἐμφάνιση ἴσαμε σήμερα πού μᾶς δίνει στὸν τόμο αὐτὸ, *Τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης*, ποιήματα πρὶν μεστὰ καὶ πρὶν ἀρμονικὰ, πρὶν σύμμετρα καὶ πρὶν καλὰ στὴ φόρμα τους ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Κι εἶναι, ἀλήθεια, τοῦτο ἓνα γνῶ-

ρισμα ποιητικῆς ψυχούστασης καὶ μιὰ ἀπόδειξη ὅχι συμβατικῆς ὁλλὰ ἐμφυτῆς καὶ πραγματικῆς ποιητικῆς ἀξίας. Ζωηρὴ λυρική διάθεση, πλούσια αἰσθηματικότης, καλλιεργημένη καλαισθησία ξεχωρίζουν τὰ τραγούδια τῆς Μυρτιώτισσας. Ἴσως πολλὰ ἀπ' αὐτὰ μένουν μέσα στὸν ἴδιον δλα κύκλο μιᾶς στοχαστικῆς ἐπισκόπησης καὶ γύρο σ' ἓνα ὅμοιο μοτίβο περιστρέφονται· ἀλλὰ ἡ καλὴ διατύπωση ποὺ τὸ καθένα τους ἔχει, ἡ παραλλαγή νὰ ποῦμε καὶ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ μοτίβου, ἔτσι ὅπως μᾶς ἐμφανίζονται στὸ καθένα, κάνουν ὅχι κουραστικὴ τὴν ἐπανάληψη. Μάλιστα γιὰ τὴν κάποιαν τους—κυρίως ἐκεῖνα ποὺ μοιρολογοῦν τὸ χαμὸ ἀγαπημένης μάνας—ἀναβρυοῦν ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς ποιήτριας δροσερὰ καὶ τόσο ἀφθονά, ὥστε δίχως προσπάθεια ν' ἀπλώνονται σὲ ὠραία φράση καὶ νὰ κυλοῦνε σὲ αὐλάκια πολὺτροπῆς ὁμορφῆς στιχοιουργίας, ὅπως λχ. τοῦτο ἐδῶ :

Εἶν' ὁ βοριάς ἀπόψε ἄγριο θεριό·
χυμάει, μουγγρίζει,
τὰ δέντρα στὸ περβόλι τὸ παλιὸ
σκληρὰ τσακίζει.

Τὴν κρύα αὐτὴ, μανούλα μου, βραδιά,
νᾶμουν σιμά σου,
νὰ γείρω τὸ κεφάλι στὰ λιγνὰ
τὰ γόνάτά σου.

Τὴ θλίψη μου νὰ νοιώθης περισσὴ,
νὰ μὲ χαϊδεύης,
νὰ μὲ ρωτᾷς, κι ὅσα δὲ λέω, ἐσύ
νὰ τὰ μαντεύης.

Νὰ πέφτουνε τ' ἀπλά σου, τὰ βαθιὰ
τὰ λόγια πάλι,
σὰν τὴ γαλήνη μὲς σὲ τρικυμιὰ
κι ἀνεμοζάλη.

Νὰ μὲ πλανᾷς, νὰ γίνωμαι παιδί,
νὰ πάω—στοχάσου—
στὶς χώρες, ποὺ τίς ἔχω ξαναἰδῇ
στὴν ἀγκαλιά σου....

Νεκρὴ μου μάνα, ἀχνὴ καὶ μακρινὴ
συντρόφισσά μου,
τὴ νύχτα ἀπόψε πῶς ἡ ὄρφανὴ
σὲ κλαίει καρδιά μου.

Στέλιου Ξεφλούδα : *Ἐσωτερικὴ συμφωνία.* Ἕνα ρομάντσο τοῦ νέου ψυχολογικοῦ τύπου, τοῦ διαμορφωμένου ἰδίως ἀπὸ σύγχρονους γάλλους λογοτέχνες, ποὺ ὁ πιὸ χαρακτηριστικὸς ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ὁ Προύστ. Καὶ δὲν εἶναι δουλικὸς μιμητὴς ὁ Ἕλληνας λογοτέχνης, ἀλλ' ἀπάνω στὰ ἴδια τ' ἀχνάρια γράφοντας καὶ μάλιστα κυνηγώντας συστηματικὰ νὰ δώσει κάποια διεθνικότητα στὴν ὑποκειμενικὰ συνθεμένη ψυχογραφία του, βρίσκει ἔξω ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Ἡ συναισθηματικὴ ζωὴ κι ἡ σκέψη κι ἡ ψυχικὴ διαθέσεις κι οἱ στοχαστικὲς ἐκτιμήσεις κι οἱ περιγραφὰς ἀκόμα ποὺ μᾶς παρουσιάζει δὲν προσαρμόζονται μὲ τὸ δικό μας ἐδῶ κόσμο, δὲν παρουσιάζουν μιᾶς κάποιας γενικότητος ἐκδηλώσεις, ρο-

πὲς, διαθέσεις αὐτοῦ τοῦ κόσμου μας. Καὶ τὸ ψυχολογικὸ ρομάντσο, ὅσο κι ἂν παρουσιάζεται ἀτομικὸ καὶ οὐσιαστικῶς ἀπὸ μιὰ αὐτοψυχολογία ἀπορρέει, ὁμως, γιὰ νὰ ἔχει ἀληθινὴ βάση καὶ γιὰ νὰ προκαλέσει ἀληθινὰ ἐνδιαφέρον, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ προσαρμόζεται στὶς ἐκδηλώσεις, στὶς διαθέσεις, στὶς ροπὲς τῆς κοινωνίας ἐκείνης, ὅπου ζεῖ καὶ γράφει καὶ ποὺ πρὸς αὐτὴν ἀπευθύνεται ὁ συγγραφέας—ὅλης τῆς κοινωνίας ἢ ἔστω μιᾶς ὀρισμένης τάξης εὐκολοξεχωρίστης μέσα σ' αὐτήν. Ἀλλιῶς, ἂν γενικότερες ἐπισκοπήσεις θέλει νὰ διατυπώσῃ ὁ συγγραφέας, μιὰ γενικότερη ψυχολογία κατὰ τὴν ἀποκλειστικὰ δική του ἐκτίμηση νὰ ἐκφράσῃ μπορεῖ σὲ ἄλλη φόρμα μὲ θεωρητικὴ διατύπωση νὰ τὸ κάνει. Ὁ κ. Ξεφλούδας, προχωρημένος βέβαια διανοούμενος καὶ προικισμένος λογοτέχνης, ἔχει στὸ ρομάντσο του πολλὴ ὁμορφὴ σκέψεις, πολλὰς ἀληθινὰ ποιητικὰς σελίδες· καὶ στὸ σύνολο τὸ ἔργο του ὅχι μόνο εἶναι ἀξιόλογο, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερο ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ διάφορα τέτιου ἢ παραπλήσιου τύπου ρομάντσα καὶ διηγήματα τῆς σύγχρονης δικῆς μας λογοτεχνίας, ἔχει δὲ συνάμα καὶ ὕψος. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ ἄμεσα νὰ συγκινήσῃ ἀναγνώστες Ἕλληνες, ἔστω καὶ στὸν κύκλο τῶν πιὸ διανοουμένων. Καὶ ὁμως ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ ζωὴ, μὲ τὴν τέττα φυλετικὴ περιπέτεια, μὲ τίς τόσες κοινωνικὰς ἀστάθειες, ἀνησυχίες καὶ ζυμώσεις, κι ἀκόμα μὲ τίς τόσες κακομοιρίες, ἀσυνέπειες, ἀνησυχίες, προσπάθειες, ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὰ γόνιμο ἔδαφος, ποὺ ἕνας μὲ ἀληθινὸ τάλαντο καὶ μὲ πνευματικὴ καλλιέργεια λογοτέχνης, ὅπως φαίνεται ὁ συγγραφέας τῆς «Ἐσωτερικῆς συμφωνίας» θά 'πρεπε καὶ θά μπορούσε νὰ τὸ ἐκμεταλλευτεῖ.

Πέτρου Σ. Σπανδωνίδη : *Βυθὸς καὶ ἐπιφάνεια,* δράμα σὲ τρία μέρη. Στὸ σύνολο εἶναι ἓνα ἔργο μὲ καλὴ σύνθεση, μὲ διάλογο ἀρκετὰ φυσικὸ, γραμμένο σὲ γλῶσσα στρωτῇ, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴ δραματικὴ πνοὴ ἐκείνη ποὺ ἐξασφαλίζει τὴ θεατρικὴ ἐπιτυχία. Περισσότερη εἶναι ἡ περιγραφή, στὸ διάλογο, παρὰ ἡ δράση. Ἀλλὰ κι ἔτσι ὁμως εἶναι ἀσφαλῶς ἀνώτερο, τοιοῦτο, πιὸ δικαιολογημένο ἀπὸ πολλὰ θεατρικὰ ἔργα τοῦ τελευταίου καιροῦ, ποὺ προκαλοῦν ἢ προκαλοῦνε θόρυβο καὶ δημοσιογραφικοὺς ἐπαινοὺς.

Βάσος Α. Ἡλιοπούλου (Lux) : *Τὸ τραγικὸ μεθῶς ἐνὸς ἀθέου.* Εἶναι ἓνα μεγάλο (370 σελίδες) ρομάντσο ποὺ ἡ ἀξία του βρίσκεται κυρίως στὸ ὅτι κάποιες σκηνές, κάποιοι περιγραφικοὶ διάλογοι του καθρεφτίζουν τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, τίς κακομοιρίες του ἰδίως· καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ἔχει ρεαλιστικὴ δύναμη. Ἀλλ' ὁ ρεαλισμὸς αὐτὸς τοῦ κ. Ἡλιοπούλου δὲν ἔχει βάθος· δὲν καθρεφτίζει παρὰ μόνο ἐπιφανειακὰ τὴ ζωὴ. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν προκαλεῖ τὴ ζωηρὴ ἐκείνη συγκίνηση, ποὺ πρέπει νὰ δίνει τὸ ρομάντσο ὅποιος κι ἂν εἶναι ἐκφραστής, ρεαλιστικῆς, ρομαντικῆς, νατουραλιστικῆς, λυρικῆς, ἔτσι ὅπως τώρα ἐξελίχθηκε. Ἐχοντας ὁμως ἀπὸ τοῦραλιστικοῦ τοῦ ὁ συγγραφέας μεγάλη εὐκολία στὴ διατύπωση καὶ ἱκανότητα διήγησης ἀπὸ χρόνια ἐξασκημένη μ' ἐπιμέλεια καὶ μὲ ζῆλο, μάτηλα δὲ ζωηρὴ ὀπτικὴ μνήμη, συνθέτει μὲ τέχνη, ἀναπαριστᾷ ζωντανὰ καὶ διηγιέται εὐχάριστα. Καὶ τὸ ρομάντσο του ἔτσι κι ἀπ' αὐτὴ ἀποκλειστικὰ τὴν ἀποψη εἶναι ἀπὸ τὰ καλὰ, ὅχι κατώτερο ἀπὸ κάμποσα τοῦ εἵδους αὐτοῦ καὶ δικὰ μας καὶ ξένα.

Ἀλληλογραφία

Θ. Τσ. Ἐπινομή. Ἐλάβαμε καὶ θὰ τὸ δημοσιεύουμε λίγο πρὶο σύντομο. Δ. Ν. Κ. Ἀθήνας. Ἡ παγκόσμιος ἱστορία τοῦ Οὐέλς τοῦτο ἔχει τὸ ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι συμπληρώνει τὴν ἱστορικὴ παράδοση μὲ ὅλες τὰς νέας ἀποκαλύψεις ποὺ μᾶς ἔδωκαν οἱ ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφές, ἡ συγκριτικὴ γλωσσολογία, ἡ γεωλογία, ἡ παλαιοντολογία, ἡ βιολογία καὶ οἱ ἄλλες σχετικὲς ἐπιστῆμες, ἐξάλλου δὲ χαρακτηρίζει καὶ κρίνει τὰ γεγονότα καὶ τοὺς πολιτισμοὺς σύμφωνα μὲ τὰς νεότερες κοινωνιολογικὰς ἀντιλήψεις. Τὸ σύγγραμμα εἶναι δύο μεγάλοι τόμοι καὶ ἔχει χαρακτηριστικὴ εἰκονογράφηση. Ἀρχίζει σὲ λίγο ἢ ἐκτύπωση του. Ν. Π. Βόλον. Ἡ μελέτη σας, ἀξιόλογη βέβαια, δὲν μπορεῖ νὰ δημοσιευτεῖ στὴ Φ. τοῦ Β. Ἀν εἴτανε πρὶο σύντομη ἴσως νὰ τὴ δημοσιεύσαμε, πολὺ ἀργότερα ὅμως. Ἀγ. Μ. Δημοδιδάσκαλον. Θὰ δημοσιεύουμε τὸ ἄρθρο σας, ἀφοῦ ὅμως ἐρ- θῇτε, ὅταν σὰς εἶναι εὐκολο, νὰ συνεννοηθοῦμε σὲ κάποιες λεπτομέρειες. Ι. Κ. Ἀδὺς Ἀμπέμπα. Μᾶς εἴταν εὐχάριστη ἐκπληξὴ τὸ ὅτι ἡ Φωνὴ τοῦ Βιβλίου φτάνει ὡς αὐτοῦ καὶ διαβάζεται. Α. Α. Αἴγιον. Ἐλάβαμε κι εὐχαριστοῦμε. Ὅσα γράψαμε εἴταν ἀπὸ πεποίθησιν καὶ κατὰ καθήκον. Δημ. Σχολ. Παλαιοφύτον. Ἐλάβαμε. Φροντίσατε παρακαλοῦμεν νὰ στείλετε τὴ συνδρομὴ 32. Κ. Π. Ἐνταῦθα. Ἡ ἀπάντησή σας θὰ δημοσιευτεῖ στὸ ἐπόμενο φύλλο. Σ. Πρ. Ἐνταῦθα. Ἐλάβαμε τὸ βιβλίον καὶ εὐχαριστοῦμε. Σὲ ἐπόμενο φύλλο θὰ τὸ ἀναφέρουμε. Κ. Αθ. Καστοριαν. Πρέπει νὰ μᾶς στείλετε καὶ τὸ ὑπόλοιπο γιὰ νὰ κρίνομε ἀν μπορεῖ νὰ μπεῖ στὴ Φ. τοῦ Β. Νά'χετε ὑπόψιν πὺς γιὰ νὰ δημοσιευτεῖ ἀπὸ μᾶς πρέπει νὰ μὴ διαφέρει τόσο πολὺ στὸ ὅρος τῆς ἄλλης ὕλης τοῦ περιοδικοῦ μας. Ν. Δ. Πειραιᾶ. Ἡ ἱστ. τοῦ Διδ. Βιβλίου ἐξακολούθησε νὰ δημοσιεύεται στὴν καθαρὴ ὁδὸς, γιὰτὶ ἐστὶ εἶχε ἀρχίσει προγενέστερα ἢ δημοσίευσιν. Κ. Σ. Πειραιᾶ, Ν. Δ. Γ. Πάτρας. Ἐλάβαμε τὰς συνδρομὰς τοῦ 31, πρέπει νὰ στείλετε καὶ τοῦ 32, γιὰτὶ ἄλλιως ἡ ἀποστολὴ θὰ διακοπῇ. Ν. Κρ. Κέρκυρα. Δὲ δημοσιεύουμε τὰ καλύτερα ἀλλὰ προσπαθοῦμε νὰ διαλέγουμε σύντομα καὶ χαρακτηρι- στικὰ τοῦ καθενὸς ποιητῆ μας τραγούδια. Γιὰ τοὺς σύγχρονους ὅμως ποιητὰς δὲν ἔχουμε αὐτὸ τὸν κανόνα. Ν. Χ. Ἡράκλειο. Τὸ δελτίο σας τοῦ Ἑγκ. Ἡμερολ. τὸ στείλατε ἐκπρόθεσμα. Δὲ μπορεῖ νὰ ληφθῇ ὑπόψιν. Γ. Ἀλεξάνδρεια. Καὶ βέβαια, ἀν μᾶς στείλετε μετάφρασιν τέτιου τραγου- διοῦ ἀπὸ σᾶς γενομένη θὰ τὴ δημοσιεύουμε. Ε. Γ. Κ. Ἀποκόρωνο, Π. Β. Ἡλ. Κακουρέϊκα, Δ. Τσ. Ἐπινομή κ.λ. Ἀβάμα τὰς ἀπαντήσεις. Θὰ δημοσιεύουμε τὸ περιεχόμενο. Π. Στ. Μυτιλήνη. Ἐλάβαμε συνδρομὴ παρελθ. ἔτους. Καθυστερεῖτε ὅμως τὴν τρέχουσα.

ἱ ἀπλὴ γραφὴ τὰς ἐλινικὰς γλώσσας

Δεῖγμα γραφῆς βασισμένο στὴ μονοτυπία τῶν στοιχειωδῶν φθόγγων. Ἀναπτύσσει τὸ θεμελιώδη λόγον ποὺ ὑπαγορεύει τὴν ὀρθογραφικὴν μεταρρύθμιση, ἀνασκεύαζι τὰ ἐναντία ἐπιχειρήματα καὶ ἀπαριθμεῖ τοὺς κανόνες τῆς ἀπλῆς γραφῆς.

Ζητήσατέ το ἀπὸ τὰ Βιβλιοπωλεῖα Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Δημη- τράκου. Τιμὴ δρ. 5.—

